

Ainevaldkond „Eesti keel ja kirjandus“

1. Keele- ja kirjanduspädevus

Põhikooli lõpetaja:

- 1) väärtustab eesti keelt kui rahvuskultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit;
- 2) tajub keeleoskust õpioskuste alusena ning oma identiteedi olulise osana;
- 3) on omandanud põhiteadmised keelest ning õigekirjaoskuse;
- 4) on keeleteadlik, väljendab end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult, arvestades kultuuris väljakujunenud keelekasutustavasid;
- 5) kuulab, loeb ja kirjutab mõtestatult eri liiki tekste ning esitab teavet eri viisidel;
- 6) kasutab asjakohaselt eri suhtluskanaleid; suudab leida, kriitiliselt hinnata ning kasutada meedias ja internetis pakutavat teavet;
- 7) tunneb ja väärtustab nii rahvuskirjandust kui ka teiste rahvaste kirjandust, nii oma rahvuslikku pärimuskultuuri kui ka kodumaa kultuuritraditsioone ning kultuurilist mitmekesisust;
- 8) on lugenud eakohast väärtkirjandust, kujundanud kirjanduse kaudu oma kõlbelisi tõekspidamisi ning rikastanud mõtte- ja tundemaailma, arenenud isiksusena;
- 9) tajub kirjandusteost kui kunstiteost, mõistab teose sisu ning hindab selle kunstilisi väärtusi;
- 10) suudab kujundada ja väljendada oma isiklikku arvamust ning tunnustab ja arvestab teiste inimeste arvamust;
- 11) väärtustab ausust ja õiglust ning inimväärikat ja vastutustundelist käitumist;
- 12) oskab õppida, hangib teavet eri allikatest ning kasutab sõnaraamatuid ja käsiraamatuid.

2. Ainevaldkonna õppeained

Ainevaldkonna kohustuslikud õppeained on eesti keel ja kirjandus. Eesti keelt õpitakse 1.–9. klassini, kirjandust 5.–9. klassini.

Eesti keele ja kirjanduse nädalatundide jaotumine kooliastmeti.

I kooliaste

Eesti – 20 nädalatundi

II kooliaste

Eesti – 11 nädalatundi

Kirjandus – 4 nädalatundi

III kooliaste

Eesti – 6 nädalatundi

Kirjandus – 6 nädalatundi

3. Ainevaldkonna kirjeldus

Keel on rahvuskultuuri ja rahvusliku identiteedi kandja ning tema valdamine kõnes ja kirjas on inimese mõtlemisvõime kujunemise, vaimse arengu ning sotsialiseerumise alus ja eeldusi. Eesti/vene keele hea valdamine on eduka õppimise eeldus kõigis õppeainetes. Ainevaldkonna õppeained toetavad eeskätt õpilase emakeele- ja kirjanduspädevuse ning kommunikatiivsete oskuste arengut. Ainevaldkonna õppeainetes omandatakse keele- ja kirjandusteadmisi ning erinevaid lugemise, kirjutamise ja suhtlemise kogemusi. Teadmiste ning kogemuste alusel kujuneb õpilasest teadlik, aktiivne ja vastutustundlik lugeja, kirjutaja ning suhtleja. Ainevaldkonna õppeained toetavad ka õpilase identiteedi ja enesetunnetuse kujunemist ning kultuurilist ja sotsiaalset arengut.

1.–4. klassini on eesti keel õppeaine, mille õppimine arendab kõiki keelelisi osaoskusi (kõnelemine, kuulamine, lugemine, kirjutamine, õigekeelsus) nii teabe- ja tarbetekstide kui ka kirjandustekstide lugemise, reflekteerimise ja kirjutamise toel. Alates 5. klassist on eesti keel ja kirjandus eri õppeained, mida seob tekstikeskne käsitusviis ning keeleliste osaoskuste arendamine. Kirjandusõpetus taotleb küll eeskätt õpilaste kirjandushuvi ja lugejavõimete kujunemist ning kõlbelis-emotsionaalset arengut kirjandusteoste lugemise ja mõtestamise toel, kuid kirjandustundides vaadeldakse ka ilukirjanduskeele eripära ning arendatakse õpilaste suulist ja kirjalikku väljendusoskust.

Ainevaldkonna õppeainete lõimimistes nii suulisi kui ka kirjalikke, tarbe- ja ilukirjandustekste, samuti pildilise, graafilise ning teiste tekstiliikide kombinatsioone. Ainevaldkonna õppeainete koostoimes omandatakse teiste õppeainete õppimiseks vajalikke kuulamis-, kõnelemis-, lugemis- ja kirjutamisstrateegiaid, kujuneb soov ning oskus oma mõtteid väljendada.

Keelekasutust ning oskust tekste mõista ja luua arendatakse teksti- ja õigekeelsusõpetuse kaudu. Eesti keelt ja kirjandust õppides omandab õpilane keelelise suhtluse oskused ja vilumused, õpib oma mõtteid ning tundeid väljendama, kuuldot ja loetut analüüsima ning kogutud teavet üldistama. Kirjanduse lugemine ja käsitlemine tundides avardab õpilase kultuuri- ja elukogemusi, rikastab sõnavara, soodustab kirjandushuvi ning lugejavõimete ja isiksuse arengut.

Ainevaldkonna õppeained tervikuna toetavad õpilaste keelepädevuse ja kommunikatiivsete oskuste kujunemist ning esteetilist, kultuurilist ja sotsiaalset arengut.

4. Üldpädevuste areng

Õpilaste väärtuspädevuse kujundamisel on ainevaldkonnal väga oluline koht, arvestades kirjanduse kui kunstiaine spetsiifikat. Kirjandusõpetuses on peamine rõhk kõlbeliste ja esteetilis-emotsionaalsete väärtuste ning kultuuriväärtuste kujunemisel loetavate ilukirjandus- ja aimetekstide alusel. Ka keeleõpetus rõhutab vaimseid ja kultuuriväärtusi: keelt kui rahvuskultuuri kandjat, keeleoskust kui inimese identiteedi tähtsat osa. Keeleõpetus väärtustab funktsionaalset kirjaoskust ning teadlikku kriitilist suhtumist teabeallikatesse, sh meediasse.

Keele- ja kirjandusõpetus arendavad olulisi õpipädevusi: kuulamis- ja lugemisoskust, eri liiki tekstide mõistmist, fakti ja arvamuse eristamist, eri allikatest teabe hankimist ja selle kriitilist kasutamist, eri liiki tekstide koostamist ning oma arvamuse kujundamist ja sõnastamist.

Ainevaldkonna õppeained toetavad sotsiaalse pädevuse kujunemist, avardades õpilase maailmapilti ja ettekujutust inimsuhetest ning kujundades suhtluspädevust: suulise ja kirjaliku suhtluse oskusi, suhtluspartneri arvestamist ning sobiva käitumisviisi valikut, oma seisukohtade esitamise ja põhjendamise oskust.

Enesemääratluspädevuse ja ettevõtlikkuspädevuse ning vastutustunde kujunemist toetatakse nii meedia- ja kirjandustekstidest kui ka õpilaste igapäevaelust lähtuvate eakohaste probleemide arutamise, seisukohavõtu ja lahenduste otsimisega nii keele- ja kirjandustundides kui ka loovtöodes. **Enesekohase ja ettevõtlikkuspädevuse** kujunemist soodustab õpilaste osalemine projektides, mis eeldavad õpilaste omaalgatust ja aktiivsust ning keele- ja kirjandusteadmiste rakendamist ning täiendamist eri allikatest.

Lõiming

Ainevaldkonna õppeained toetavad teiste valdkonnapädevuste saavutamist, sest keele- ja kirjandustundides arendavad õpilased oma suulist ja kirjalikku väljendusoskust ning suhtlusoskust, õpivad lugema ja mõistma eri liiki tekste, sh teabe- ja tarbetekste, arendavad kirjandustekste lugedes oma sõnavara ning avardavad maailmapilti; õpivad kirjutama eri tüüpi tekste (sh arvamust, referaati, juhendit), kasutades kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; õpivad koostama ning vormistama uurimistööd, kasutama allikaid ja viitama neile; harjuvad kasutama eri liiki sõnaraamatuid ning käsiraamatuid.

Võõrkeelte grammatilist süsteemi tundma õppides on toeks emakeeletundides omandatud keelemõisted, võõrsõnade õppimine soodustab võõrkeelte õppimist. Väliskirjanduse autorite ja teostega tutvumine tekitab huvi võõrkeelte õppimise vastu, õpitavas võõrkeeles kirjutavate autorite teoste lugemine ja arutamine süvendab huvi õpitava keele maa, selle kultuuri ning kirjanduse originaalkeeles lugemise vastu.

Matemaatika õppetekstide ja tekstülesannete mõistmist soodustab eesti/vene keele ja kirjanduse tundides arendatav lugemisoskus. Arvsõnade õigekirja õppimine toetab korrektse matemaatilise kirjaoskuse omandamist. Samas eeldab heade õpitulemuste ja korrektse keelekasutuse saavutamise, et ka matemaatikatundides töötataks tekstiga õppesisu või -ülesande mõistmise nimel ning nõutaks elementaarsete õigekirjanõuete järgimist kirjalikes töödes.

Loodusainete õppe- ja teabetekstide mõistmine eeldab samuti head lugemisoskust ja tekstitööd. Õpilane peab õppima õigesti kirjutama kohanimesid ning loodusnähtuste ja loodusobjektide nimetusi. Loodusalased tekstid eesti keele õppekirjanduses ning loetavas ilukirjanduses aitavad loodust tundma õppida ja väärtustada. Loodusainetes omandatud sõnavara ning teadmised soodustavad omakorda kirjandusteoste looduskirjelduste mõistmist, kujutluspiltide teket ja emotsionaalset mõju lugejale.

Sotsiaalainete õpet toetab ainevaldkond mitmel moel. Ilukirjandusteoste lugemine ja analüüs toetavad maailmapildi kujunemist, ajaloosündmuste ja arengu mõistmist ning ühiskonnaelus ja inimsuhetes orienteerumist. Kirjandustekste valides ja käsitledes peetakse silmas ühiskonnaelus olulisi valdkondi: väärtused ja kõlblus; suhted kodus ja koolis; omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus; kodanikuühiskond ja rahvussuhted. Samaaegu toetavad sotsiaallaineid õppides omandatud teadmised ajaloost, ühiskonna arengust ja toimimisest ning inimesest kirjandusteostes kajastatud ühiskonnaelu probleemide ja inimsuhete mõistmist. Keeletundides õpitakse riikide, ühenduste, organisatsioonide, ajalooliste isikute, ajaloosündmuste nimetuste õigekirja norme; ajaloo- ja ühiskonnatundides tuleks neid teadmisi konkreetsete näidete toel kinnistada. Arutlusoskust ning info hankimise, tõlgendamise ja kasutamise oskusi on tarvis ning arendatakse nii ainevaldkonna kui ka sotsiaalainete õppes sisult erinevate tekstidega töötades.

Kunstiainete õpet toetab eeskätt kirjanduse kui kunstiaine õppimine. Kirjandusteose analüüs seostatuna illustratsioonide vaatlusega soodustab kunsti väljendusvahendite eripära mõistmist. Reklaami terviklik käsitlemine keeleõppes eeldab ka visuaalsete komponentide eritlemist ja analüüsi, mida tehakse koostöös kunstiõpetajaga.

Muusika- kirjandusteose käsitlemise illustreerimine vastava ajastu muusikaga soodustab arusaamist muusika emotsionaalsest mõjust ning kunstilistest väljendusvahenditest. Kirjanduse ja muusikaõpetuse ühisosa on (rahva)laul, selle tekst ja esitamine, mis eeldab aineõpetajate koostööd.

Läbivad teemad

Valdkonna õppeainete eesmärgiseade, õpitulemuste ning õppesisu kavandamisel on erineval määral silmas peetud kõiki õppekava läbivaid teemasid olenevalt kooliastmest, õppeaine seostest ühe või teise läbiva teemaga.

Läbivad teemad „**Väärtused ja kõlblus**“ ning „**Kultuuriline identiteet**“ on ainevaldkonna õppeainetele eriomased teemad, mida käsitletakse läbivalt ilukirjandust ning kultuuriteemalisi teabetekste lugedes ja analüüsid, nende üle arutledes ning nende põhjal kirjutades.

Läbiva teema „**Elukestev õpe ja karjääri planeerimine**“ eesmärgiseadega on kooskõlas kõik ainevaldkonnas taotletavad pädevused: õpipädevus, funktsionaalne lugemisoskus, suuline ja kirjalik väljendusoskus ning tekstiloome. Arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi, suutlikkust oma arvamust kujundada ja väljendada ning probleeme lahendada. Õppetegevus võimaldab õpilasel märgata oma ainespetsiifilisi kalduvusi ning arendada loomevõimeid.

Läbivate teemade „**Keskkond ja jätkusuutlik areng**“ ning „**Tervis ja ohutus**“ käsitlemine taotleb õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, keskkonnateadlikuks, vastutustundlikuks ning tervist ja turvalisust väärtustavaks inimeseks. Ainevaldkonna õppeainetes toetatakse neid arengusuundumusi teemakohaste tekstide, sh meediatekstide valiku ja analüüsi ning neis tõstatatud probleemide üle arutlemisega suulises ja kirjalikus vormis.

Läbiva teema „**Teabekeskond**“ käsitlemine valdkonna õppeainetes hõlmab eri allikatest (sh internetist) teabe hankimist, selle kriitilist hindamist ja kasutamist nii keeleteadmiste ning õppeteemakohaste teadmiste laiendamiseks kui ka tekstiloomes.

5. Hindamine

Õpitulemusi hinnates lähtutakse Kauksi Põhikooli õppekava üldosa ning teiste hindamist reguleerivate õigusaktide käsitlesest. Hindamisel lähtutakse vastavatest põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest. Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste vastuste (esituste) ning kirjalike tööde alusel, arvestades teadmiste ja oskuste vastavust taotletavatele õpitulemustele. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute või numbriliste hinnetega. Õpitulemuste kontrollimise vormid peavad olema mitmekesised ning vastavuses õpitulemustega. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ja millised on hindamise kriteeriumid.

Hindamine on õpilaste arengu ja õppimise tulemuslikkuse kohta tagasiside ehk informatsiooni andmine, et vastavalt sellele planeerida edasine õpetustegevus. Hindamine on võimalikult õpilasekeskne ja/või õpilasest lähtuv ning seda mõistetakse kui järjepidevat ja loomulikku õppeprotsessi kuuluvat tegevust.

Hindamine rõhutab õpilase tugevusi: mida ta teab, mida ta teha oskab ja kuidas ta õppijana areneb. Hindamiss kaasatakse (vähemalt aeg-ajalt või teatud perioodil) kõik protsessis osalejad ja selle tulemuslikkusest huvitatud osapooled: õpetaja, õpilane ise ja vanemad. Hinnatakse selleks, et õppimise tulemuslikkusest ja õpilase arengust informatsiooni saada, et seda arvestades edasist õpet kavandada ja tõhustada.

Ainekavas on rõhutatud keele kui suhtlemisvahendi valdamise olulisust. Keeleline areng ja osaoskuste omandamine on pikaajaline pidev protsess, mille juhtimine ja tõhustamine eeldab õpilaste õppetegevuse ja õpitulemuste süstemaatilist vaatlust ja tagasisidestamist tegelikes lugemise, kirjutamise, kuulamise ja rääkimise ehk siis keelelise suhtlemise olukordades.

5. Füüsiline õpikeskkond

1. Valdav osa õpet toimub klassis, kus saab mööblit sobivalt ümber paigutada liikumistegevusteks (nt dramatiseeringud, õppemängud), rühmatööks ning ümarlauavestlusteks.
2. Klassiruumis kasutatakse õigekeelsussõnaraamatuid ja võõrsõnade leksikoni.
3. Tundides kasutatakse tänapäevastel info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid, sh netisõnaraamatuid.
4. Tunde peetakse vajaduse korral arvutiklassis, kooli raamatukogus ning väljaspool kooli.

Lisa 1 Eesti keel

1. Õppe- ja kasvatusesmärgid

Põhikooli eesti keele õpetusega taotletakse, et õpilane:

1. väärtustab eesti keelt kui rahvuskultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit, suhtub lugupidamisega teiste rahvaste keeltesse ja kultuuridesse;
2. tajub keeleoskust õpioskuste alusena ja oma identiteedi olulise osana, kujuneb teadlikuks keelekasutajaks;
3. omandab põhiteadmised keelest ja õigekirjaoskuse, tuleb eesti kirjakeelega toime isiklikus ja avalikus elus ning edasiõppimisel;
4. arendab keeleoskust kui eneseväljendus- ja suhtlusvahendit, arvestades kultuuris väljakujunenud keelekasutustavasid;
5. õpib asjakohaselt kasutama eri suhtluskanaleid; arendab oskust leida, kriitiliselt hinnata ning sihipäraselt kasutada meedias ja internetis pakutavat teavet;
6. õpib tundma eri tekstiliike, nende seoseid ja kasutamisevõimalusi, arendab oma tekstitööoskusi nii tekstide vastuvõtja kui ka loojana;

7. arendab kriitilist mõtlemist ning analüüsi-, järeldus- ja põhjendusoskust;
8. harjub oma kirjakeeleoskuse täiendamiseks kasutama sõna- ja käsiraamatuid ning veebiallikaid;
9. suhtub tolerantselt eesti keele kui võõrkeele kasutamisse ja toetab muu emakeelega kaaslaste eesti keele omandamist.

2. Õppeaine kirjeldus

Keel kui kultuuri kandja ja mõtlemise põhivahend on oluline inimese tunnetuslikus arengus ning tema maailmapildi kujunemises. Keel kui ühiskonna toimimise põhivahendeid on tähtis inimese sotsialiseerumisel, tema kujunemisel ühiskonna tegusaks liikmeks. Sotsiaalne kirjaoskus tähendab kriitilist ja teadlikku toimimist keele toel nii isiklikus ja avalikus sfääris kui ka õppimises ja töös. Keel toimib tekstide kujul igas valdkonnas ning selle olukorratüüpides erinevalt; igapäevane neist on omased kindlat liiki tekstid oma eri- ja üldsõnavara ning kirjakeele või grammatikaga. Seepärast on inimesele ühtviisi vajalikud teadmised ja oskused, mis hõlmavad keelt, selle variante ja tekste ning lubavad toime tulla suulise ja kirjaliku suhtlusega, tekstide vastuvõtu ning loomisega. Eesti keelel kui emakeelel ja hariduskeelel on õppekavas eriline koht: eesti keele oskus on nii õppekava omandamise alus kui ka eesmärk.

3. Kooliastmete õpitulemused

1. kooliastme õpitulemused

3. klassi lõpetaja:

- 1) kuulab mõtestatult eakohast teksti; töötab tekstiga õpetaja juhiste alusel;
- 2) mõistab suulisi ja kirjalikke küsimusi ning vastab nendele; kasutab kõnes ja kirjas sobivalt lühivastuseid ning terviklauseid;
- 3) kirjeldab eesmärgipäraselt eset, olendit ja olukorda; jutustab endast ning oma lähiümbruses toimunust;
- 4) loeb õpitud teksti selgelt, ladusalt, õigesti ning mõistmisega; mõistab muu hulgas lihtsat plaani, tabelit, diagrammi ja kaarti;
- 5) loeb eakohast ilu- ja aimekirjandust;
- 6) jutustab ja kirjutab küsimuste, pildi, pildiseeria, märksõnade või kava toel;
- 7) kirjutab õpitud keelendite piires õigesti; kasutab kirjutades õigeid tähekujusid ja -seoseid ning kirjutab loetava käekirjaga;
- 8) hangib otstarbekohast teavet eri allikatest; kasutab eakohaseid sõnaraamatuid.

Suuline keelekasutus

3. klassi lõpetaja:

1. kuulab mõtestatult eakohast teksti; toimib sõnumi või juhendi järgi;
2. väljendab end suhtlusolukordades selgelt ja arusaadavalt: palub, küsib, selgitab, keeldub, vabandab, tänab; vastab küsimustele, kasutades sobivalt täislauseid ning lühivastuseid;
3. vaatleb sihipäraselt, kirjeldab nähtut ning märkab erinevusi ja sarnasusi;
4. avaldab arvamust kuuldu, vaadeldu ja loetu kohta;
5. annab küsimuste toel arusaadavalt edasi õppeteksti, lugemispala, pildiraamatu, filmi ja teatrietenduse sisu; koostab kuuldu/loetu põhjal skeemi/kaardi;
6. jutustab loetust ja läbielatud sündmusest; jutustab pildiseeria, tugisõnade, märksõnaskeemi ning küsimuste toel; mõtleb loole alguse ja lõpu;
7. leiab väljendumiseks lähedase ja vastandtäheendusega sõnu;
8. esitab luuletust peast.

Lugemine

3. klassi lõpetaja:

1. loeb nii häälega kui ka endamisi ladusalt ja teksti mõistes; mõistab lihtsat plaani, tabelit,

- diagrammi ning kaarti;
2. loeb õpitud teksti ette õigesti, selgelt ja sobiva intonatsiooniga;
  3. töötab tekstiga eakohaste juhiste alusel;
  4. vastab suulistele ja lühikestele kirjalikele küsimustele loetu kohta;
  5. eristab kirjalikus tekstis väidet, küsimust, palvet, käsku ning keeldu;
  6. tunneb ära jutustuse, luuletuse, näidendi, muinasjutu, mõistatuse, vanasõna ja kirja;
  7. on lugenud läbi vähemalt 12 eesti ja väliskirjaniku teost, kõneleb loetud raamatust;
  8. teab nimetada mõnd lastekirjanikku.

Kirjutamine

3. klassi lõpetaja:

1. kasutab kirjutades õigeid tähekujusid ja -seoseid ning kirjutab loetava käekirjaga;
2. kirjutab tahvlilt ja õpikust õigesti ära; paigutab teksti korrektselt paberile ning vormistab vihiku/õpilaspäeviku nõuetekohaselt;
3. valdab eesti häälikkirja aluseid ja õpitud keelendite õigekirja: eristab häälikut ja tähte, täis- ja kaashäälikut, häälikuühendit, silpi, sõna, lauset; märgib kirjas häälikuid õigesti; eristab lühikesi, pikki ja ülipikki täis- ja suluta kaashäälikuid; kirjutab õigesti asesõnu;
4. märgib õpitud sõnades õigesti kaashäälikuühendit; kirjutab õigesti sulghääliku omandatud oma- ja võõrsõnade algusse; märgib kirjas õigesti käänd- ja pöördõnade õpitud lõppe ning tunnuseid;
5. teab peast võõrtähtedega tähestikku, kasutab lihtsamat sõnastikku ja koostab lihtsaid loendeid tähestikjärjestuses;
6. kirjutab suure algustähega lause alguse, inimese- ja loomanimed ning õpitud kohanimed;
7. piiritleb lause ja paneb sellele sobiva lõpumärgi;
8. kirjutab etteütlemissel järgi sisult tuttavat teksti ning kontrollib kirjutatut näidise järgi (30–40 sõna);
9. koostab kutse, õnnitluse, teate ja e-kirja; kirjutab eakohase pikkusega ümberjutustusi ning teisi loovtöid küsimuste, tugisõnade, joonistuse, pildi, pildiseeria, märksõnaskaemi või kava toel.

Kirjanduse eri liike ja žanre esindavad tekstid õppekirjandusse ja vabalugemiseks valitakse eesti ja väliskirjanike loomingust, lähtudes vajadusest õpilaste keelekasutust rikastada ja kultuuritraditsiooni edasi anda ning arvestades järgmisi teemavaldkondi.

Väärtused ja kõlblus: ausus, erinevus teistest, minu hovid ja huvid, minu tervis, rikkus ja vaesus, käitumine ja selle tagajärg jms.

Kodus ja koolis: perekond, kodu turvalisus, üksteisest hoolimine ja teiste aitamine, sõbrad ja sõpruse hoidmine, sallivus.

Omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus: kodukoha elu ja pärimused, kultuuride mitmekesisus muinasjuttude ainetel.

Mängiv inimene: ringmängud ja mängulust, sõnamängud, vólumaaailm.

Keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng: loodus minu ümber, loomalood.

Kodanikuühiskond ja rahvussuhted: minu kodumaa, tavad ja pühad.

Teabekeskkond, tehnoloogia ja innovatsioon: arvuti ja teler kui silmaringi avardaja.

II kooliastme õpitulemused:

6. klassi lõpetaja:

- 1) suhtleb eesmärgipäraselt ning valib kontekstile vastava suhtluskanali;
- 2) oskab teha kuuldust ja loetust kokkuvõtet ning anda hinnangut nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- 3) tunneb põhilisi tekstiliike ning oskab õpi- ja elutarbelisi tekste eesmärgipäraselt kasutada;
- 4) oskab luua õppetöoks ja eluks vajalikke tekste ning neid korrektselt vormistada;
- 5) tunneb esinemise ettevalmistuse ja kirjutamise põhietappe ning oskab neid rakendada;
- 6) tunneb eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid;
- 7) oskab kasutada ÕSi ja teisi õigekeelsusallikaid.

Suuline ja kirjalik suhtlus

6. klassi lõpetaja:

- 1) valib juhendamise toel suhtluskanali; peab sobivalt telefonivestlusi ning kirja- ja meilivahetust;
- 2) leiab koos partneri või rühmaga vastuseid lihtsamatele probleemülesannetele, kasutades sobivalt kas suulist või kirjalikku keelevormi;
- 3) esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi ning annab hinnanguid;
- 4) võtab loetut ja kuuldut lühidalt kokku nii suulises kui ka kirjalikus vormis.

Teksti vastuvõtt

6. klassi lõpetaja:

- 1) tunneb õpitud tekstiliike (tarbe-, teabe- ja meediatekste) ning nende kasutamise võimalusi;
- 2) loeb ja mõistab eakohaseid õpi- ja elutarbelisi ning huvivaldkondade tekste;
- 3) võrdleb tekste omavahel, esitab küsimusi ja arvamusi ning teeb lühikokkuvõtteid;
- 4) kasutab töös tekstidega õpitud keele- ja tekstimõisteid.

Tekstiloomine

6. klassi lõpetaja:

- 1) leiab juhendamise toel tekstiloomeks vajalikku kirjalikku või suusõnalist teavet raamatukogust ning internetist;
- 2) tunneb esinemise ettevalmistuse põhietappe;
- 3) tunneb kirjutamise põhietappe;
- 4) jutustab, kirjeldab ning arutleb suuliselt ja kirjalikult, vormistab kirjalikud tekstid korrektselt;
- 5) esineb suuliselt (tervitab, võtab sõna, koostab ning peab lühikese ettekande ja kõne);
- 6) kirjutab eesmärgipäraselt loovtöid ja kirju (ka e-kirju ja sõnumeid), oskab leida ning täita lihtsamaid planke ja vorme;
- 7) avaldab viisakalt ning olukohaselt oma arvamust ja seisukohta sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suulises kui ka kirjalikus vormis;
- 8) kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid tekste luues ning seostades.

Õigekeelsus ja keelehoole

6. klassi lõpetaja:

- 1) tunneb eesti keele hääliküsteemi, sõnaliikide tüüpjuhte ja lihtvormide kasutust ning järgib eesti õigekirja aluseid ja õpitud põhireegleid;
- 2) moodustab ning kirj vahemärgistab lihtlauseid, sh koondlauseid ja lihtsamaid liitlauseid;
- 3) kontrollib õigekeelsussõnaraamatust sõna tähendust ja õigekirja;
- 4) rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes ning tekste analüüsides ja hinnates. ppepisiu ja -tegevus

4.Õppesisu

1.–4. klassis on eesti keel integreeritud õppeaine, mis taotleb nii keele- kui ka kirjandusõpetuse eesmäärke. Alates 5. klassist on eesti keel ja kirjandus eri õppeained, kuid jäävad tugevasti lõimituks, arendades eri liiki tekstide kaudu üht- ja sedasama – sihipärase lugemise ja kirjutamise oskust. Õppeaine avar eesmärgiseade tingib õppe-eesmärkide taotlemise mitme õppevaldkonna kaudu: oluline on nii oskus üha moderniseeruvate kanalite kaudu suuliselt ja kirjalikult suhelda kui ka vahetu individuaalne tekstitöö, mis avaldub tekstide vastuvõtu ja loomisena. Eri valdkondi seob keel, mille korrektseks ja eesmärgipäraseks kasutuseks on nendega lõimitud õigekeelsuse ja keelehooldi valdkond. Kirjalik keel ja tänapäeva eesti kirjakeel tema peamiste tekstiliikidega tuleb põhikoolis teadlikult omandada.

I kooliastmes on kolm õppevaldkonda: suuline keelekasutus (kuulamine, kõnelemine), lugemine ja kirjutamine. Suuline keelekasutus hõlmab eneseväljendust argiolukorras ning eakohase suulise teksti mõistmist ja edasiandmist. Lugemise õpetamisel kujundatakse oskust töötada tekstiga eakohaste juhiste alusel. Kirjutamise õpetusega kujundatakse õigekirjaoskust õpitud keelendite piires ja suutlikkus end eesmärgipäraselt kirjalikult väljendada.

II ja III kooliastmes on neli õppevaldkonda: suuline ja kirjalik suhtlus, teksti vastuvõtt, tekstiloomine ning õigekeelsus ja keelehoole.

Suulise ja kirjaliku suhtluse õpetusega kujundatakse oskust silmast silma, telefoni, kirja ja meili teel ning interneti keskkonnas kahe- või mitmepoolselt toimida, tekste kokku võtta ja vahendada ning saavutada häid tulemusi rühma- ja paaristöös.

Teksti vastuvõtu õpetuse kaudu kujuneb teadlik suhe pikemate suuliste ja kirjalike tekstidega: kujundatakse oskust tekste valida ning leida, eesmärgipäraselt lugeda ja kuulata, teadvustades kuulamise ja lugemise strateegiaid, võimet teksti järjest sügavamini mõista ning tekstile reageerida.

Tekstiloomine õpetusega kujundatakse mitmekülgset ja eesmärgistatud eneseväljenduse oskust, mille puhul inimene tajub olukorda ja adressaati ning suudab oma mõtteid vajaliku täpsusega ja tekstiliigile omases vormis väljendada ning edastada.

Õigekeelsuse ja keelehoolde õpetusega kujundatakse keeleteadlikkust ning teadmisi keelest; eesti nüüdiskirjakeele teadlikku kasutamist, aga ka arusaamist keele arengust ja muutumisest. Valdkond annab aluse edenemisele teistes, eespool nimetatud õppevaldkondades, annab teadmisi eesti kirjakeele ja murrete stiilirikkusest ning kirjavara mitmekülgisusest.

Õppevaldkondade lõimimise tulemusel areneb eakohaselt õpilase mõtlemisvõime, suhtlusoskus, enesetunnetus ja identiteet. Ta on võimeline eetilisel, olusid ja partnerit arvestades suhtlema; kuulamis- ja lugemismaterjali oma eesmärkidel kriitikameelega valida ning analüüsima; tekstide toel teadlikumalt õppima ja tegutsema.

Eesti keel kui õppeaine annab õpilasele võimaluse pidevalt ja mitmekülgset suhelda, lugeda ja kirjutada, arendada oma loomevõimet ning tekitab huvi nüansirikka ja tõhusa suhtluse, mitut liiki ja laadi tekstide ning keele vastu.

5. Õppetegevused:

- peetakse silmas õppekava alusväärtusi, üldpädevusi, õppeaine eesmärke ja õpitulemusi ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
  - jälgitakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätab piisavalt aega puhkuseks ja huvitegevuseks;
  - võimaldatakse õppida üksi ja koos teistega (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;
  - arvestatakse õpilaste individuaalseid iseärasusi ning kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste võimaldavad sobiva pingutustasemega õppida;
  - kasutatakse tänapäevastel info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;
  - laiendatakse õpikeskkonda: arvutiklass, muuseum, näitus, raamatukogu;
- kasutatakse mitmekesisist õppemetoodikat, sh aktiivõpet: esitamine, rollimäng, loovtöö kirjutamine, arutelu, diskussioon, väitlus, õpimapi ja uurimistöo koostamine, projektõpe.

I kooliaste

Suuline keelekasutus

Helide ja häälte ning häälikute eristamine (asukoht ja järjekord sõnas), hääliku pikkuse eristamine.

Õpetaja ja kaaslaste kuulamine ning suulise juhendi järgi toimimine. Õpetaja ja kaaslaste ettelugemise kuulamine. Kuuldu ning nähtu kommenteerimine. Fakti ja fantaasia eristamine. Õpetaja etteloetud ainetekstist oluliste mõistete leidmine ning lihtsa skeemi koostamine. Kaaslaste ettelugemise hindamine ühe aspekti kaupa (õigsus, pausid ja intonatsioon mõtte toetajana).

Kuuldud jutu (muinasjutu, lühijutu lapse elust jms) ümberjutustamine. Dialoogi jälgimine, hinnangud tegelastele ning nende ütlustele.

Hääldus- ja intonatsiooniharjutused. Häälduse harjutamine, hääle tugevuse kohandamine vastavalt olukorrale. Kõne eri nüansside (tempo, hääletugevuse, intonatsiooni) esiletoomine dramatiseeringus jm esituses. Selge häälduse jälgimine teksti esitades.

Sobivate kõnetuste (palumise, küsimise, keeldumise, vabandust palumise, tänamise) valik suhtlemisel. Suuline selgitus, kõnetus- ja viisakusväljendid, teietamine ja sinatamine.

Sõnavara arendamine: sõnatähenduste selgitamine ja täpsustamine, aktiivse sõnavara laiendamine; lähedase ja vastandtähendusega sõna leidmine. Eri teemadel vestlemine sõnavara rikastamiseks, arutamine paaris ja väikeses rühmas.

Mõtete väljendamine terviklausetena. Küsimuste moodustamine ja esitamine ning neile vastamine. Jutustamine kuuldu, nähtu, läbielatu, loetu, pildi, pildiseeria ja etteantud teema põhjal; aheljutustamine. Sündmuse, isiku, looma, eseme jm kirjeldamine tugisõnade, skeemi ning tabeli abil.

Eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus erisuguste meeleolude väljendamiseks. Tuttava luuletuse ja dialoogi ilmikas (mõtestatud) peast esitamine.

Nii enese kui ka teiste tööde tunnustav kommenteerimine õpetaja juhiste alusel. Arutlemine paaris ja rühmas: oma suhtumise väljendamine, nõustumine ja mittenõustumine, ühiste seisukohtade otsimine, kaaslaste arvamuse küsimine.

Lugemine

Raamatu/teksti üldine vaatlus: teksti paigutus, sisukord, õppeülesannete esitus.

Trükitähtede tundmaõppimine. Tähtedest sõnade ja sõnadest lausete lugemine. Silpidest sõnade moodustamine. Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi (õige hääldus, ladusus, pausid, intonatsioon, tempo; oma lugemisvea parandamine, kui sellele tähelepanu juhatakse). Lugemistehniliselt raskete sõnade ning sõnaühendite lugema õppimine. Oma ja kaaslaste lugemistehnika hindamine õpetaja juhiste alusel. Oma ja õpetaja käekirjalise teksti lugemine klassitahvlilt ja vihikust.

Jutustava ja kirjeldava teksti ning teabeteksti (õpilaspäeviku, kutse, õnnitluse, saatekava, tööjuhendi, raamatu sisukorra) lugemine. Üksikute tingmärkide (õppekirjanduse tingmärgid, liiklusmärgid jms), skeemide, kaartide ja tabelite lugemine õppekirjanduses, lasteraamatutes ning lasteajakirjanduses.

Sõna, lause ning teksti sisu mõistmine. Tekstis küsimuse, palve, käsu ja keelu äratundmine. Teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide ja üksiksõnade järgi.

Teksti jaotamine osadeks ning tekstiosade pealkirjastamine. Loetava kohta kava, skeemi, kaardi koostamine. Loetu põhjal teemakohastele küsimustele vastamine.

Loole alguse ja lõpu mõtlemine. Tegelaste iseloomustamine.

Töö tekstiga: õpitavate keelendite, sünonüümide, otsese ja ülekantud tähendusega sõnade leidmine. Õpiku sõnastiku kasutamine.

Jutustavate luuletuste ja proosateksti mõtestatud esitamine. Riimuvate sõnade leidmine.

Kahekõne lugemine, intonatsiooni ja tempo valik saatelause alusel ning partnereid arvestades.

Loetud raamatust jutustamine ning loetule emotsionaalse hinnangu andmine. Vajaliku raamatu leidmine õpetaja abiga ja iseseisvalt.

Tekstiliikide eristamine: muinasjutt, mõistatus, vanasõna, luuletus, jutustus, näidend, kiri.

Tarbe- ja teabetekst: teade, tööjuhend, eeskiri, retsept, saatekava, sõnastik, tööjuhend, sisukord, õpikutekst, teatmeteose tekst, ajalehe- ja ajakirja ning muu meediatekst.

Teksti ülesehitus: pealkiri, teksti osad (lõigud, loo alustus, sisu, lõpetus).

Ilukirjandus: folkloorne lastelaul, liisusalm, jutustus, muinasjutt, muistend, luuletus, kahekõne, näidend, sõnamänguline tekst, piltjutt, mõistatus, vanasõna.

Kirjanduse eri liike ja žanre esindavad tekstid õppekirjandusse ja vabalugemiseks valitakse eesti ja väliskirjanike loomingust, lähtudes vajadusest õpilaste keelekasutust rikastada ja kultuuritraditsiooni edasi anda ning arvestades järgmisi teemavaldkondi.

Väärtused ja kõlblus: ausus, erinevus teistest, minu hovid ja huvid, minu tervis, rikkus ja vaesus, käitumine ja selle tagajärg jms.

Kodus ja koolis: perekond, kodu turvalisus, üksteisest hoolimine ja teiste aitamine, sõbrad ja sõpruse hoidmine, sallivus.

Omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus: kodukoha elu ja pärimused, kultuuride mitmekesisus muinasjuttude ainetel.

Mängiv inimene: ringmängud ja mängulust, sõnamängud, võlumaailm.

Keskond ja ühiskonna jätkusuutlik areng: loodus minu ümber, loomalood.

Kodanikuühiskond ja rahvussuhted: minu kodumaa, tavad ja pühad.

Teabekeskond, tehnoloogia ja innovatsioon: arvuti ja teler kui silmaringi avardaja.

Kirjutamine

Kirja eelharjutused. Joonistähtede kirjutamine. Väikeste ja suurte kirjatähtede õppimine, õiged tähekujud ning seosed, ühtlane kirjarida. Tahvlile, vihikusse ja õpilaspäevikusse kirjutamine. Töö vormistamine, puhtus, käekirja loetavus ning kuupäeva kirjutamine. Teksti ära kiri tahvlilt ja õpikust. Kirjutatu kontrollimine õpiku ja sõnastiku järgi. Oma kirjavea parandamine. Etteütlemise järgi sõnade ja lausete kirjutamine. Tarbeteksti kirjutamine näidise järgi: kutse, õnnitlus.

Sõna ja lause ladumine ning kirjutamine. Lausete moodustamine, laiendamine ja sidumine tekstiks. Ümberjutustuse kirjutamine. Jutu kirjutamine pilditaiendusena (pildi allkiri, tegelaskõne jms). Loovtöö kirjutamine (vabajutt, jutt pildi, pildiseeria, küsimuste, skeemi, kaardi või kava toel, fantaasialugu). Jutu ülesehitus: alustus, sisu, lõpetus; jutule alguse ja lõpu kirjutamine. Sündmusest ja loomast kirjutamine. Omakirjutatud teksti üle kaaslasega arutamine.

Häälik, silp, sõna, lause, tekst. Täis- ja kaashäälikud. Tähed ja tähestik, tähestiku järjekord.

Hääliku pikkuse ning häälikuühendi märkimine kirjas. i ja j-i õigekiri (v.a võõrsõnad ning tegijanimi); h sõna alguses; sulghäälik oma- ja võõrsõnade alguses; k, p, t s-i ja h kõrval. Suur algustäht lause alguses, inimese- ja loomanimedes ning tuntumates kohanimedes. Väike algustäht õppeainete, kuude, nädalapäevade ja ilmakaarte nimetuses. Silbitamise ja poolitamise alused. Liitsõna.

Nimi-, omadus- ja tegusõna. Ainsus ja mitmus. Sõnavormide moodustamine küsimuste alusel. Mitmuse nimetava ning sse-lõpulise sisseütleva, kaasaütleva ja ilmaütleva käände lõpu õigekirjutus. Olevik ja minevik. Pöördelõppude ning da-vormi õigekirjutus. Erandliku õigekirjaga ase- ja küsisõnad (ma, sa, ta, me, te, nad, kes, kas, kus).

Väit- (jutustav), küsi- ja hüüdlause. Lause lõpumärgid. Koma loetelus. Koma et, sest, aga, kuid, siis, kui puhul. Sidesõnad, mis ei nõua koma.

Sõnavara. Lähedase ja vastandtäheendusega sõna. Sõna ja tema vormide õigekirja ning tähenduse omandamine ja täpsustamine.

II kooliaste

Suuline ja kirjalik suhtlus

Keelekasutus erinevates suhtlusolukordades: koolis, avalikus kohas, eakaaslaste ja täiskasvanutega suheldes, suulises kõnes ning kirjalikus tekstis.

Kaasõpilase ja õpetaja eesmärgistatud kuulamine. Kuuldu põhjal tegutsemine, kuuldule hinnangu andmine. Suuline arvam avaldus ja vestlus etteantud teema piires, vastulausele reageerimine ning

seisukohast loobumine. Küsimustele vastamine, esitlus ja tutvustus. Väite põhjendamine.

Arvamuse avaldamine, põhjendamine paaris- või rühmatöö ajal ning kõnejärg. Kaaslase täiendamine ja parandamine. Kaasõpilaste töödele hinnangu andmine ja tunnustuse avaldamine. Klassivestlus, diskussioon.

Telefonivestlus: alustamine, lõpetamine. Suhtlemine virtuaalkeskonnas: eesmärgid, võimalused, ohud (privaatse ja avaliku ala eristamine). E-kiri.

Teksti vastuvõtt

Eesmärgistatud lugemine, lugemist hõlbustavad võtted. Tööjuhendi lugemine. Kava, mõttekaart, joonis jm visualiseerivad vahendid. Kokkuvõtte konkreetsest materjalist (õppetekst, arutus). Kuuldu konspekterimine.

Tarbe- ja õppetekstide mõtestatud lugemine (reegel, juhend, tabel, skeem, kaart). Trükised (raamat, ajaleht, ajakiri), nendes orienteerumine ning vajaliku teabe leidmine. Visuaalselt esitatud info (foto, joonise, graafiku) põhjal lihtsamate järelduste tegemine, seoste leidmine.

Raadio- ja telesaadete eripära, vormid ning liigid, eesmärgistatud kuulamine/vaatamine. Oma sõnadega kokkuvõtte tegemine. Saatekava. Trükiajakirjandus: pressifoto, karikatuur, pildiallkiri. Reklaam: sõnum, pildi ja sõna mõju reklaamis, adressaat, lastele mõeldud reklaam.

Tarbetekstide keel: kataloogid, kasutusjuhendid, toodete etiketid. Skeemist, tabelist, kuulutusest, sõiduplaanist ja hinnakirjast andmete kirjapanek ning seoste esiletoomine.

Kirjandustekstid (4. klassis): kunstmuinasjutt, tõsielujutt eakaaslastest, ilu- ja aimekirjandus loomadest, seiklusjutt, näidend, rahvaluule, värsslugu, vanasõnad ning kõnekäänud. Kirjandusteksti süžee, sündmuste toimumise koht ja aeg ning tegelased. Tegelaste käitumise motiivide analüüs. Luuletuse mõtestatud lugemine (meeleolu, laad).

Kirjanduse eri liike ja žanre esindavad tekstid õppekirjandusse ja vabalugemiseks valitakse eesti ja väliskirjanike loomingust, arvestades järgmisi teemavaldkondi.

Väärtused ja kõlblus: enesehinnang, ausus enese ja teiste vastu, iseenda ning teiste vajadused ja huvid, arusaamine heast ja halvast, õiglus ja ebaõiglus, kiiduväärne ja taunitav, erinevus teistest, minu hobid ja huvid, minu tervis ja tulevik, rikkuse ja vaesuse probleemid, kohustused ja vastutus, üksiolek ja hirmud jms.

Kodus ja koolis: perekond, kodu turvalisus, vägivald kodus, armastus oma kodu ja koduste vastu, suhted vanemate, kasuvanemate ning vanavanematega, suhted õdede ja vendade jt lähisugulastega, poiste ja tüdrukute suhted, sallivus teistsuguste inimeste suhtes, abivajaja ja aitaja, nohiklikkus ja tõrjutus, piir oma ja võõra vahel, piir lubatu ja lubamatu vahel jms.

Omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus: rahvuskultuuri eripära ja olulisus rahvale, matkamine kodukohas ning reisimine kaugetes maades, kultuuride mitmekesisus, erinevate rahvaste uskumused ja tavad, käitumine erinevas kultuuriruumis, külalislahkus, lugupidav suhtumine teistesse kultuuridesse ja inimestesse, kultuuriinimesed kui eesti rahvuskultuuri tutvustajad ning hoidjad jms.

Mängiv inimene: ringmängud ja mängulust, sõnamängud, teatri võlumaailm, leidlik probleemide lahendamine, iluelamused, loominguline koostöö, mängult ja päriselt, põhjendatud ja põhjendamata riskid jms.

Keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng: minu osa looduse hoidmisel, austav suhtumine elus- ja eluta loodusesse, hädasolija aitamine, lemmikloomad ning vastutus nende eest, aastaegade omanäolisus jms.

Kodanikuühiskond ja rahvussuhted: minu juured, seos mineviku, oleviku ja tuleviku vahel, traditsioonid ja sündmused, mis tagavad järjepidevuse, suhe keelesse, kodupaiga keel, suhted teiste rahvustega jms.

Teabekeskond, tehnoloogia ja innovatsioon: avastamisrõõm ja õppimiskogemused, tänapäevased

teabeotsimis- ja -edastamisvõimalused, internet kui silmaringi avardaja ning infoallikas, internet kui ohuallikas, käitumine suhtlusportaalides, film ja foto kui hetke ning ajaloo jäädvustajad jms.

Tekstiloomine

Loetule, nähtule või kuuldule hinnangu andmine nii kirjalikult kui ka suuliselt. Lühiettekande esitamine.

Protsesskirjutamine: suuline eeltöö, kava ja mõttekaardi koostamine, teksti kirjutamine, viimistlemine, toimetamine, avaldamine, tagasiside saamine. Kirjandi ülesehitus. Sissejuhatus, teemaarendus, lõpetus. Mustand. Oma vigade leidmine ja parandamine.

Lisateabe otsimine. Alustekst, selle edasiarenduse lihtsamad võtted. Eri allikatest pärit info võrdlemine, olulise eristamine ebaolulisest ning selle väljakirjutamine. Uue info seostamine oma teadmiste ja kogemustega, selle rakendamine konkreetsest tööülesandest lähtuvalt. Visuaalsed ja tekstilised infoallikad ning nende usaldusväärsus. Teksti loomine pildi- ja näitmaterjali põhjal. Fakt ja arvamus.

Kiri, ümbriku vormistamine. Lühiettekanne, esitlus internetist või teatmeteostest leitud info põhjal. Privaatses ja avalikus keskkonnas suhtlemise eetika.

Kirjeldamine: sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine. Kirjelduse ülesehitus: üldmulje, detailid, hinnang. Esemel, olendi ja inimese kirjeldamine. Autori suhtumine kirjeldatavasse ning selle väljendamine.

Jutustamine. Oma elamustest ja juhtumustest jutustamine ning kirjutamine. Jutustuse ülesehitus. Ajalis-põhjuslik järgnevus tekstis. Sidus lausestus. Otsekõne jutustuses. Minavormis jutustamine.

Arutlemine. Probleemide nägemine vaadeldavas nähtuses. Põhjuse ja tagajärje eristamine.

Raamatust kokkuvõtte ning lugemissoovituse kirjutamine; luuletuse kirjutamine (4. klassis).

Õigekeelsus ja keelehoole

Üldteemad

Eesti keel teiste keelte seas. Teised Eestis kõneldavad keeled. Sugulaskeeled ja sugulasrahvad. Kirjakeel, argikeel ja murdekeel.

Häälikuõpetus ja õigekiri

Tähestik. Täis- ja kaashäälikud. Suluga ja suluta häälikud. Helilised ja helitud häälikud. Võõrtähed ja -häälikud. Täis- ja kaashäälikuühend.

Kaashäälikuühendi õigekiri. *g, b, d s*-i kõrval. *h* õigekiri. *i j*aj-i õigekiri (tegijanimed ja liitsõnad). *gi-* ja *ki-*liite õigekiri. Õppetegevuses vajalike võõrsõnade tähendus, hääldus ja õigekiri. Silbitamine ja poolitamine (ka liitsõnades). Sulghäälik võõrsõna algul ja sõna lõpus, sulghäälik sõna keskel. *f-i* ja *š* õigekiri.

Õigekirja kontrollimine sõnaraamatutest (nii raamatust kui ka veebivariandist).

Sõnavaraõpetus

Kirjakeelne ja argikeelne sõnavara, uudissõnad, murdesõnad, släng. Sünonüümid. Antonüümid. Mitmetähenduslike, lähedase ja vastandliku tähendusega sõnade kasutamine. Sõnavaliku täpsus erinevates tekstides. Sagedamini esinevate võõrsõnade tähendus. Igapäevaste võõrsõnade asendamine omasõnadega ja vastupidi.

Liitsõnamoodustus: täiend- ja põhiosa, liitsõna tähendusvarjund. Liitsõna ja liitega sõna erinevused.

Vormiõpetus ja õigekiri

Sõnaliigid: tegusõnad, käändsõnad ja muutumatud sõnad.

Tegusõna. Tegusõna ajad: olevik, lihtminevik. Jaatava ja eitava kõne kasutamine. Tegusõna pööramine ainsuses ning mitmuses. Tegusõna oleviku- ja minevikuvormi kasutamine tekstis.

Käändsõna. Käändsõnade liigid: nimisõna, omadussõna, arvsõna, asesõna. Käänamine. Käänded, nende küsimused ning tähendus. Õige käände valik sõltuvalt lause kontekstist.

Ainsus ja mitmus.

Nimisõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Omadussõna käänamine koos nimisõnaga. lik- ja ne-liiteliste omadussõnade käänamine ning õigekiri. Omadussõnade võrdlusastmed. Võrdlusastmete kasutamine. Omadussõnade tuletusliited. Omadussõnade kokku- ja lahkukirjutamine (ne- ja line-liitelised omadussõnad).

Arvsõnade õigekiri. Rooma numbrite kirjutamine. Põhi- ning järgarvsõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Kuupäeva kirjutamise võimalusi. Arvsõnade käänamine. Põhi- ja järgarvsõnade kirjutamine sõnade ning numbritega, nende lugemine. Arvsõnade kasutamine tekstis. Asesõnade käänamine ja kasutamine.

Sõnaraamatute kasutamine käändsõna põhivormide kontrollimiseks.

Lauseõpetus ja õigekiri

Lause. Alus ja öeldis. Lause laiendamise lihtsamaid võimalusi. Korduvate lauseliikmete kirjajahemärgistamine koondlauses. Koondlause kasutamine tekstis.

Lihtlause. Lihtlause kirjajahemärgid. Küsi-, väit- ja hüüdlause lõpumärgid ning kasutamine.

Liitlause. Lihtlause sidumine liitlauseks. Sidesõnaga ja sidesõnata liitlause. Kahe järjestikuse osalausega liitlause kirjajahemärgistamine.

Otsekõne ja saatelause. Saatelause otsekõne ees, keskel ning järel. Otsekõne kirjajahemärgid. Otsekõne kasutamise võimalusi. Üte ja selle kirjajahemärgid.

Muud õigekirjateemad

Algustäheõigekiri: nimi, nimetus ja pealkiri. Isiku- ja kohanimed; ajaloosündmused; ametinimetused ja üldnimetused; perioodikaväljaanded; teoste pealkirjad.

Üldkasutatavad lühendid. Lühendite õigekiri. Lühendite lugemine.

Hindamine

I kooliastmes hinnatakse õpilase:

- 1) suulist keelekasutust, s.o kõnelemist ja kuulamist;
- 2) lugemist, s.o lugemistehnikat, teksti mõistmist ja vabalugemist;
- 3) kirjutamist, s.o kirjatehnikat, õigekirja ja kirjalikku tekstiloomet.

II ja III kooliastmes hinnatakse õpilase:

- 1) suulist ja kirjalikku suhtlust;
- 2) tekstide vastuvõttu;
- 3) tekstiloomet;
- 4) tekstide õigekeelsust.

Õppeaine klassiti

1.klass

Õpitulemused

Suuline keelekasutus (kuulamine, kõnelemine)

- eristab häälikuid (asukoht ja järjekord sõnas), täishääliku pikkusi;
- toimib õpetaja ja kaaslaste suulise juhendi järgi;
- kuulab õpetaja ja kaaslaste esituses lühikest eakohast teksti, mõistab kuulnud lause, jutu sisu;
- teab, et sõnadel on lähedase või vastandtähendusega sõna ja nimetab neist mõningaid;
- väljendab end suhtlusolukordades arusaadavalt: palub, küsib, tänab, vabandab;
- jutustab suunavate küsimuste toel kuuldust, nähtust, loetust;
- koostab õpetaja abiga pildiseeria või küsimuste toel suulise jutu,

- esitab luuletust peast;

Lugemine

- tunneb häälik-tähelist vastavust, loeb õpitud teksti enam-vähem ladusalt, lausehaaval üksiku peatusega raskema sõna ees oma kõnetempos või sellest aeglasemalt;
- mõistab häälega või endamisi (vaikse häälega või huuli liigutades) lugedes loetu sisu;
- vastab teksti kohta käivatele küsimustele, mille vastused on palas otsesõnu öeldud;
- mõtleb jutule alguse või lõpu;
- on lugenud mõnda lasteraamatut, nimetab nende pealkirja ja autoreid, annab loetule emotsionaalse hinnangu (lõbus, tõsine, igav ...);

Kirjutamine

- kasutab õigeid kirjutamisvõtteid, teab, kuidas väikesi ja suuri kirjatähti kirjutatakse ning sõnas õigesti seostatakse;
- kirjutab tahvlilt ära;
- täidab tahvlinäidise järgi õpetaja abiga õpilaspäevikut, paigutab näidise järgi tööd vihikulehele, varustab töö kuupäevaga;
- koostab näidise järgi kutse;
- eristab häälikut, tähte, täis- ja kaashäälikut, sõna, lauset;
- kirjutab omasõnade algusesse *k, p, t*;
- kirjutab õigesti lühemaid (kuni 2-silbilisi) sõnu ja lauseid;
- teab, et lause lõpeb punktiga;
- teab, et lause alguses, inimeste, loomade, oma kodukoha nimes kasutatakse suurt algustähte;
- kirjutab õigesti oma nime.

Õppesisu ja -tegevused

Suuline keelekasutus

Kuulamine

Helide, häälte ja häälikute eristamine (asukoht ja järjekord sõnas), hääliku pikkuse eristamine, põhirõhk täishääliku pikkusel.

Õpetaja ja kaaslaste kuulamine ning suulise juhendi järgi toimimine. Õpetaja ja kaaslaste ettelugemise kuulamine. Kuuldu ja nähtu kommenteerimine.

Kõnelemine

Hääldus- ja intonatsiooniharjutused. Häälduse harjutamine, hääle tugevuse kohandamine olukorrale. Töö lähedase tähendusega sõnaga, sõnatähenduse selgitamine ja täpsustamine.

Sobivate kõnetuste (palumine, küsimine, keeldumine, vabandust palumine, tänamine) valik suhtlemisel. Lihtlauseliste küsimuste moodustamine, küsimuste esitamine ja neile vastamine.

Eri teemadel vestlemine sõnavara rikastamiseks, arutamine paaris ja väikeses rühmas.

Jutustamine kuulatu, nähtu, läbielatu, loetu, pildi, pildiseeria, etteantud teema põhjal; aheljutustamine.

Esemete, nähtuste, tegelaste jms võrdlemine, ühe-kahe tunnuse alusel rühmitamine.

Eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus.

Tuttava luuletuse, dialoogi peast esitamine.

Lugemine

Raamatu/teksti üldine vaatlus: teksti paigutus, sisukord, õppeülesannete esitus.

Trükitähtede (nii suurte kui väikeste) tundma õppimine. Tähtedest sõnade ja sõnadest lausete lugemine. Silpidest sõnade moodustamine.

Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi (õige hääldus, ladusus, pausid, intonatsioon, tempo, oma lugemisvea parandamine, kui sellele tähelepanu juhitakse). Lugemistehniliselt raskete sõnade ja sõnaühendite lugema õppimine.

Oma ja õpetaja käekirjalise teksti lugemine klassitahvlilt ja vihikust.

Jutustava ja kirjeldava teksti ning teabeteksti (õpilaspäevik, kutse, õnnitlus, saatekava, tööjuhend, raamatu sisukord) lugemine.

Sõna, lause, teksti sisu mõistmine. Teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide, üksiksõnade jm alusel. Loole lõpu mõtlemine. Tegelaste iseloomustamine. Küsimustele vastamine, millele vastus on tekstis otsesõnu kirjas.

Üksikute tingmärkide (õppekirjanduse tingmärgid), skeemide, kaartide lugemine õppekirjanduses, nende tähenduse tabamine.

Luuletuste ilmekas (mõtestatud) lugemine. Riimuvate sõnade leidmine õpetaja abiga.

Tekstiliikide eritamine: jutt, muinasjutt, luuletus, mõistatus.

Kirjandustekstid: liisusalm, muinasjutt, mõistatus, luuletus, piltjutt, vanasõna, jutustus, näidend.

Loetud raamatu autori, kunstniku (illustraatori), tegelaste nimetamine, loetust jutustamine. Loetule emotsionaalse hinnangu andmine (lõbus, tõsine, igav jne).

Huvipakkuva raamatu leidmine kooli või kodukoha raamatukogust täiskasvanu abiga.

Kirjutamine

Kirjatehnika

Kirja eelharjutused. Kirjutamine pliiatsi ja kriidiga, joonistähtede kirjutamine. Õige pliiatsihoid ja kirjutamisasend istudes ja seistes (tahvli juures). Väikeste kirjatähtede õppimine. Suurte kirjatähtede õppimine (vajadusel 2.klassis). Tähtede seostamine.

Tahvlile, vihikusse ja õpilaspäevikusse kirjutamine. Töö vormistamine näidise järgi, töö puhtus, käekirja loetavus. Teksti ärakiri tahvlilt, õpikust.

Kirjalik tekstiloom

Tarbeteksti kirjutamine näidise järgi: kutse, õnnitlus (kujundamine näidise järgi).

Jutu kirjutamine pilditäiendusena (pildi allkiri, kahekõne jms). Jutule lõpu kirjutamine. Loovtöö kirjutamine (pildi, pildiseeria, küsimuste järgi). Lünkumberjutustuse kirjutamine.

Õigekeelsus

Häälik, sõna, lause, tekst. Tähed ja tähestik, võõrtähtede vaatlus. Häälikute märkimine kirjas. Sõna ja lause ladumine ja kirjutamine.

Täis- ja kaashäälikud. Täishäälikuühendi vaatlus. Täishääliku pikkuse eristamine ja õigekiri, kaashääliku pikkusega tutvumine. Sulghäälik (k, p, t) omasõnade alguses. *i* ja *j* ning *h* sõna alguses seoses tähtede õppimisega.

Suur algustäht lause alguses, inimese- ja loomanimedes.

Liitsõna vaatlus (moodustamine).

Sõnade lõpu õigekiri – *d* ja *-vad* (mitmus) ning *-b* (teigusõna 3. pööre) õigekirjaga tutvumine.

Tutvumine jutustava (väit-), küsi- ja hüüdlausega. Lause lõpumärgid: punkt, (küsi- ja hüüumärgi vaatlemine). Koma lauses (teksti vaatlus).

Oma kirjutusvea parandamine õpetaja abiga.

Etteütlemise järgi sõnade ja lausete kirjutamine (15–20 sõna lihtlausetena).

Lõiming

- arenda õpilaste suulist ja kirjalikku väljendusoskust ning suhtlusoskust,
- õppida lugema ja mõistma eri liiki tekste, sh teabe- ja tarbetekste,
- arendada läbi erinevate tekstide lugemise sõnavara ning avardavad maailmapilti;
- õppida kirjutama ja tutvuda eri tüüpi tekstide ja skeemidega
- õpivad koostama ning
- harjuda kasutama eri liiki sõnaraamatuid ja entsüklopeediaid.

Matemaatika õppetextide ja tekstülesannete mõistmist soodustab lugemisoskus. Arvsõnade õigekirja õppimine toetab korrektse matemaatilise kirjaoskuse omandamist. Matemaatikatundides töötatakse tekstiga õppesisu või -ülesande mõistmiseks.

Loodusainete õppe- ja teabetekstide mõistmine eeldab lugemisoskust ja tekstitööd.

Õpilane õpib õigesti kirjutama kohanimedid ning loodusnähtuste ja loodusobjektide nimetusi. Loodusained tekstid aitavad loodust tundma õppida ja väärtustada. Loodusainetes omandatud sõnavara ning teadmised soodustavad looduskirjelduste mõistmist, kujutluspiltide teket ja emotsionaalset mõju lugemisele.

Inimeseõpetus- Lugemine ja analüüs toetavad maailmapildi kujunemist, tähtpäevade ja arengu mõistmist ning inimesuhetes orienteerumist. Käsitletavad tekstid: väärtused ja kõlblus; suhted kodus ja koolis; kodukoht ja -vald; rahvakalendri tähtpäevad. Õpitakse tundma ja mõistma inimesuhteid. Õpitakse kirjutama nimesid (isiku ja kohanimed). Väga tähtsal kohal eneseväljendus.

Kunstiained- Tekstide mõistmine ja illustreerimine. Sõnale visuaalse pildi joonistamine, analüüs. Kirjapildi illustreerimine ja kujundlikkus. Kunsti emotsionaalne mõju läbi suulise eneseväljenduse ja läbi joonistuste.

Läbivad teemad

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. :

- funktsionaalne lugemisoskus,
- suuline ja kirjalik väljendusoskus ning tekstiloome.
- Arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi,
- suutlikkust oma arvamust kujundada ja väljendada ning probleeme lahendada.
- Arendatakse loomevõimeid

Keskkond ja areng, tervis ja ohutus

- kujundada aktiivset, keskkonda hoidvat, vastutustundlikku ning tervist ja turvalisust väärtustavat inimest.
- teemakohased tekstid ja nende üle arutlemine, analüüs

Teabekeskond

- eri allikatest teabe hankimine ja kasutamine õppeteemakohaste teadmiste laiendamiseks.

Hindamine

I klassi eesti keele hindamise alused

1. „Väga tubli, suurepärane” (S)

Lugemine

Teksti ladus, veatu, selge, õige intonatsiooniga lugemine.

Õiged rõhud, pausid, sobiv hääletoon.

Tekstis sisalduva info mõistmine.

Ülesannete täitmine loetud teksti põhjal.

Suuline eneseväljendamine

Annab loogiliselt edasi kuulatu ja loetu sisu.

Jutustab lodusalt, kasutades mitmekesisist sõnavara.

Arvestab suhtlusolukorda ja adressaati.

Kirjutamine

Õigekirjutuse aluseks olevate õpitud põhimõistete ja reeglite tundmine.

Õpitud õigekirjajuhiste ja üksikkeelendite piires vigadeta kirjutamine.

Töö vormistus järgib juhiseid, on puhtalt vormistatud.

Tähekuju õigsus ja tähtede seostamine, käekiri on loetav.

Sõnade, sõnaühendite ja lausete eksimusteta ära kirjutamine õpikust või tahvlilt.

Suudab hästi moodustada terviklauseid ja lauseid seostada.

Täidab kirjalikke keeleülesandeid vigadeta.

Oskab õnnitlust kirjutada.

2. „Hästi, tubli“ (T)

Lugemine

Loeb lodusalt, kuid väheilmekalt; teeb lugemisel üksikuid vigu.

Õiged rõhud, pausid, sobiv hääletoon.

Saab aru teksti sisust, kuid küsimustele vastamisel on üksikuid ebatäpsusi.

Täidab loetud teksti põhjal ülesandeid üksikute vigadega.

Suuline eneseväljendamine

Saab kuulatust ja loetust aru ja oskab edasi anda kuulatu ja loetu põhisisu.

Jutustab mõningate ebatäpsustega, sõnavalik ühekülgne.

Arvestab vähe suhtlusolukorda ja adressaati.

Kirjutamine

Õigekirjutuse aluseks olevate õpitud põhimõistete ja reeglite tundmisel on üksikuid ebatäpsusi.

Õpitud õigekirjajuhiste ja üksikkeelendite piires teeb kirjutamisel üksikuid vigu.

Töö vormistamisel esineb eksimusi, on puhtalt vormistatud.

Tähekuju õigsuses ja tähtede seostamisel esineb ebatäpsusi, käekiri on üldjuhul loetav.

Sõnade, sõnaühendite ja lausete ära kirjutamisel õpikust või tahvlilt teeb üksikuid vigu.

Kirjalike keeleülesannete täitmisel teeb üksikuid vigu.

Terviklausete moodustamisel ja lausete seostamisel teeb vigu.

Õnnitluse kirjutamisel vajab juhendamist.

3. „Harjuta veel, rahuldav“ (R)

Lugemine

Loeb konarlikult, ilmetult, vigadega.

Õiged rõhud, pausid, sobiv hääletoon.

Saab üldjoontes teksti sisust aru, kuid küsimustele vastamisel esineb ebatäpsusi.

Tekstil põhinevate ülesannete lahendamisel on eksimusi ja puudujääke.

Suuline eneseväljendamine

Saab kuulatust ja loetust üldjoontes aru, kuid ei oska alati edasi anda kuulatu ja loetu põhisisu.

Jutustab küsimuste toel, jutustus on lünklik ja sõnavaene.

Ei arvesta suhtlusolukorda ja adressaati.

Kirjutamine

Õigekirjutuse aluseks olevate õpitud põhimõistete ja reeglite tundmisel teeb vigu

Õpitud õigekirjajuhiste ja üksikkeelendite piires teeb kirjutamisel vigu.

Töö vormistamisel esineb eksimusi, on lohakalt vormistatud.

Tähekujude õigsuses ja tähtede seostamisel on palju ebatäpsusi, käekiri ei ole vahel loetav.

Sõnade, sõnaühendite ja lausete ära kirjutamisel õpikust või tahvlilt teeb vigu.

Kirjalike keeleülesannete täitmisel teeb vigu.

Vajab abi terviklausete moodustamisel ja lausete seostamisel.

Õnnitluse kirjutamisel vajab abi.

4. „On raske, ei pinguta piisavalt“ (OR)

Lugemine

Loeb aeglaselt, katkendlikult, ilmetult, vigadega.

Saab halvasti teksti sisust aru ja suudab vastata üksikutele põhiküsimustele.

Tekstil põhinevate ülesannete lahendamisel on rohkesti eksimusi ja puudujääke.

Suuline eneseväljendamine

Saab kuulatust või loetust halvasti aru.

Jutustab küsimuste toel; jutustus on lünklik ja sõnavaene.

Ei arvesta suhtlusolukorda ja adressaati.

Kirjutamine

Ei tunne õigekirjutuse aluseks olevaid õpitud põhimõisteid ja reegleid.

Kirjutamisel ei järgi, ei oska kasutada õpitud õigekirjajuhiseid ja üksikkeelendeid.

Tööd on vormistatud lohakalt, on palju sodimist.

Tähekujude ja tähtede seostamisel on palju ebatäpsusi, käekiri pole tihti loetav.

Kirjalike keeleülesannete täitmisel teeb palju vigu.

Ei suuda moodustada terviklauseid ja lauseid seostada.

Ei suuda ilma abimaterjalita õnnitlust kirjutada.

Kasutatav õppematerjal

- Kirjatehnika I osa
- Kirjatehnika II osa
- Aabits
- Aabitsa töövihik
- Põhiteadmised 1. klassile
- Eesti keele õpik 1. klassile

- Eesti keele töövihik 1. klassile

2.klass

Õpitulemused

Suuline keelekasutus

- eristab täis- ja suluta hääliku pikkusi;
- kuulab õpetaja ja kaaslaste eakohast teksti ning toimib saadud sõnumi kohaselt õpetaja abil;
- koostab kuuldu põhjal lihtsama skeemi ja kaardi õpetaja abil;
- kasutab kõnes terviklauseid;
- teab ja leiab vastandtäheendusega sõnu ning õpetaja abil ka lähedase tähendusega sõnu;
- väljendab arusaadavalt oma soove ja kogemusi väikeses ja suures rühmas; vestleb oma kogemustest ja loetust;
- annab õpetaja abil edasi lugemispala, õppeteksti, filmi ja teatrietenduse sisu;
- koostab õpetaja abil jutu pildiseeria, pildi või küsimuste toel; mõtleb jutule alguse või lõpu;
- vaatleb ja kirjeldab nähtut, märkab erinevusi ja sarnasusi õpetaja suunavate küsimuste toel;
- esitab luuletust peast;

Lugemine

- loeb õpitud teksti suhteliselt õigesti, ladusalt (lugemistempo võib olla kõnetempost aeglasem), parandab ise oma lugemisviisi, enamasti väljendab intonatsioon loetava sisu;
- mõistab häälega või endamisi lugedes loetu sisu;
- vastab teemakohastele (ka lihtsamatele tekstis mitte otsese infoga seotud) küsimustele;
- leiab tekstis iseseisvalt vastused konkreetsetele küsimustele ja töötab õpetaja abiga eakohaste juhiste alusel;
- tunneb ära jutu, luuletuse, mõistatuse, näidendi ja vanasõna;
- kasutab õpiku sõnastikku õpetaja abiga sõnade leidmiseks algustähe järgi;
- on lugenud mõnda lasteraamatut, nimetab tegelasi ja annab edasi loetu sisu mõne huvitava, enam meeldinud episoodi järgi;

Kirjutamine

5. kasutab kirjutades õigeid väikeste ja suurte kirjatahtede tähekujusid ja seoseid;
- kirjutab tahvlilt või õpikust ära;
  - täidab iseseisvalt õpilaspäevikut ja kujundab vihikut, paigutab näidise järgi tööd vihikulehele, kirja joonelisele lehele, varustab töö kuupäevaga;
  - koostab õpetaja abiga kutse, õnnitluse ja teate;
  - kirjutab loovtöö ning ümberjutustuse pildiseeria, tugisõnade ja küsimuste abil;
  - eristab häälikut, tähte, täis- ja kaashäälikut, silpi, sõna, lauset, täishäälikuühendit;
  - kirjutab õigesti sulghääliku omasõnade algusesse ja omandatud võõrsõnade algusesse;
  - märgib kirjas õigesti täishäälikuid;
  - teab peast võõrtähtedega tähestikku;
  - alustab lauset suure algustähega ja lõpetab punkti või küsimärgiga;
  - kasutab suurt algustähte inimeste ja loomade nimedes, tuttavates kohanimedes;
  - kirjutab õigesti sõnade lõppu
-d (mida teed?), -te (mida teete?),
-sse (kellesse? millesse?),

- ga (kellega? millega?), -ta (kellela? milleta?);
- kirjutab etteütlemise järgi õpitud keelendite ulatuses sisult tuttavat teksti ja kontrollib kirjutatut näidise järgi (20–25 sõna lihtlausetena).

Õppesisu ja- tegevused

Suuline keelekasutus

Kuulamine

Hääliku pikkuste eristamine, põhirõhk suluta kaashäälikul.

Õpetaja ja kaaslaste suulise mitmeastmelise juhendi meeldejätmise ja selle järgi toimimine.

Õpetaja ettelõetud ainetekstist oluliste mõistete leidmine ja lihtsa skeemi koostamine õpetaja juhendamisel.

Kaaslaste ettelugemise kuulamine ja hinnangu andmine ühe aspekti kohta (õigsus, pausid ja intonatsioon mõtte toetajana).

Kõnelemine

Sõnatähtede selgitamine ja täpsustamine aktiivse sõnavara laiendamiseks.

Kuuldud jutu ümberjutustamine; pikema dialoogi jälgimine, hinnangud tegelastele ja sisule.

Hääldus- ja intonatsiooniharjutused. Eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus. Kõne eri nüansside (tempo, hääletugevus, intonatsioon) esiletoomine dramatiseeringus jm esituses.

Kõnelemine eri olukordades (telefonitsi, rühma esindajana), rollimängud.

Nii enese kui ka teiste tööde tunnustav kommenteerimine.

Oma arvamuse avaldamine (raamatu, filmi jm) kohta ja selle põhjendamise.

Arutlemine paaris ja rühmas: oma suhtumise väljendamine, nõustumine ja mittenõustumine, ühiste seisukohtade otsimine.

Sündmuse, isiku, looma, eseme kirjeldamine tugisõnade, skeemi, tabeli abil.

Mõtete väljendamine terviklausetena. Küsimuste moodustamine, küsimuste esitamine ja neile vastamine.

Eri meeleoluga luuletuste (aastaajad, laste elu) mõtestatud peast esitamine.

Lugemine

Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi: oma lugemisvea parandamine, kui sellele tähelepanu juhitakse, sobiva intonatsiooni kasutamine. Lugemistehniliselt raskete sõnade ja sõnaühendite lugema õppimine.

Kahekõne lugemine, intonatsiooni ja tempo valik saatelause alusel ja partnereid arvestades.

Eri liiki lühitekstide (teade, kiri, ajakirja rubriik, sõnastik) mõistev lugemine. Oma ja õpetaja käekirjalise teksti lugemine klassitahvlilt ja vihikust.

Raamatu/teksti üldine vaatlus: teksti paigutus, sisukord, õppeülesannete esitus. Üksikute tingmärkide (õppekirjanduse tingmärgid, liiklusmärgid jms), skeemide, kaartide ja tabelite lugemine õppekirjanduses ning lasteraamatutes.

Teksti sisu aimamine pealkirja, piltide, üksiksõnade jm alusel.

Tekstist õpitavate keelendite, samuti sünonüümide, otsese ja ülekantud tähendusega sõnade jms leidmine. Õpiku sõnastiku kasutamine.

Tekstis küsimuse, palve, käsu ja keelu äratundmine.

Loetud jutustuse ja muinasjutu kohta kava koostamine (teksti jaotamine osadeks); skeemi/kaardi koostamine õpetaja abiga. Loetu põhjal teemakohastele küsimustele vastamine (ka siis, kui vastus otse tekstis ei sisaldu). Loole alguse ja lõpu mõtlemine. Tegelaste iseloomustamine.

Luuletuste ilmekas (mõtestatud) esitamine. Riimuvate sõnade leidmine õpetaja abiga.

Tekstiliikide eristamine: jutustus, luuletus, näidend, mõistatus, vanasõna.

Kirjandustekstid: rahvaluuleline liisusalm, muinasjutt, mõistatus, luuletus, piltjutt, vanasõna, jutustus, näidend, muistend.

Loetud raamatu tutvustamine ja soovitamine. Vajaliku teose otsimine kooli või kodukoha raamatukogust autori ja teema järgi täiskasvanu abiga.

Kirjutamine

Kirjatehnika

Suurte ja väikeste kirjatähtede kordamine.

Kirjutamise tehnika arendamine: ühtlane kirjarida, õiged tähekujud ja seosed nii väikestel kui suurtel kirjatähtedel.

Näidise järgi kirjatöö paigutamine vihiku lehele, kirjapaberile; kuupäeva kirjutamine.

Kirjalik tekstiloome

Kutse, õnnitluse ja teate koostamine õpetaja abiga.

Tekstilähedase ümberjutustuse kirjutamine küsimuste ja tugisõnade toel.

Loovtöö skeemi, kaardi toel; fantaasialugu. Jutu ülesehitus: alustus, sisu ja lõpetus; jutule alguse ja lõpu kirjutamine. Omakirjutatud teksti üle kaaslasega arutlemine.

Õigekeelsus

Varasemale lisanduvalt keeleteadmised: täishäälikuühendi õigekiri, suluta kaashääliku pikkus ja õigekiri;

k, p, t s-i ja *h* kõrval; *i* ja *j* silbi alguses, *h* sõna alguses.

Silbitamine, poolitamise üldpõhimõtted.

Lauseliik ja lõpumärk (jutustav e väit- ja küsilause). Koma kasutamine liitlause kirjutamisel *et, sest, aga, kuid* puhul.

Suur algustäht oma kooli ja tuttavates kohanimedes.

Sõnade lõpu õigekiri *-d* (mida teed?), *-te* (mida teete?), *-sse* (kellesse? millesse?), *-ga* (kellega? millega?), *-ta* (kellela? milleta?). *ma, sa, ta, me, te, nad* õigekiri.

Etteütlemise järgi kirjutamine õpitud keelendite ulatuses (20–25 sõna lihtlausestena).

Kirjavea parandamine, kui veale tähelepanu juhitakse; kirjavea vältimine, kui veaohlikule kohale tähelepanu juhitakse.

Lõiming

- arenda õpilaste suulist ja kirjalikku väljendusoskust ning suhtlusoskust,
- õppida lugema ja mõistma eri liiki tekste, sh teabe- ja tarbetekste,
- arendada läbi erinevate tekstide lugemise sõnavara ning avardavad maailmapilti;
- õppida kirjutama ja tutvuda eri tüüpi tekstide ja skeemidega
- õpivad koostama ning

- harjuda kasutama eri liiki sõnaraamatuid ja entsüklopeediaid.

Inglise keelt tundma õppides on toeks emakeeletundides omandatud lauseõpetus ja grammatika.

Matemaatika õppetextide ja tekstülesannete mõistmist soodustab lugemisoskus. Arvsõnade õigekirja õppimine toetab korrektse matemaatilise kirjaoskuse omandamist. Matemaatikatundides töötatakse tekstiga õppesisu või -ülesande mõistmiseks. Õigekirjanõuete järgimine kirjalikes töödes.

Loodusõpetusainete õppe- ja teabetekstide mõistmine eeldab lugemisoskust ja tekstitööd. Õpilane õpib õigesti kirjutama kohanimedid ning loodusnähtuste ja loodusobjektide nimetusi. Loodusalased tekstid aitavad loodust tundma õppida ja väärtustada. Loodusainetes omandatud sõnavara ning teadmised soodustavad looduskirjelduste mõistmist, kujutluspiltide teket ja emotsionaalset mõju lugejale.

Inimeseõpetus- Lugemine ja analüüs toetavad maailmapildi kujunemist, tähtpäevade ja arengu mõistmist ning inimsuhetes orienteerumist. Käsitlevad tekstid: väärtused ja kõlblus; suhted kodus ja koolis; kodukoht ja -vald; rahvakalendri tähtpäevad. Õpitakse tundma ja mõistma inimsuhteid. Õpitakse kirjutama nimesid (isiku ja kohanimed). Väga tähtsal kohal eneseväljendus.

Kunstiained- Tekstide mõistmine ja illustreerimine. Sõnale visuaalse pildi joonistamine, analüüs. Kirjapildi illustreerimine ja kujundlikkus. Kunsti emotsionaalne mõju läbi suulise eneseväljenduse ja läbi joonistuste. Rahvalaul, selle tekst ja esitamine. Tekstidest arusaamine ja analüüs.

Läbivad teemad:

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine:

- funktsionaalne lugemisoskus,
- suuline ja kirjalik väljendusoskus ning tekstiloome.
- Arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi,
- suutlikkust oma arvamust kujundada ja väljendada ning probleeme lahendada.
- Arendatakse loomevõimeid

Keskkond ja areng, tervis ja ohutus

- kujundada aktiivset, keskkonda hoidvat, vastutustundlikku ning tervist ja turvalisust väärtustavat inimest.
- teemakohased tekstid ja nende üle arutlemine, analüüs

Teabekeskond

- eri allikatest teabe hankimine ja kasutamine õppeteemakohaste teadmiste laiendamiseks.

Hindamine

Toimub vastavalt Kauksi Põhikooli hindamsjuhendile

Kasutatav õppematerjal

Eesti keele õpik 2. klass I osa, E. Hiiepuu, L. Tungal

Eesti keele töövihik 2. klass I osa, E. Hiiepuu, A. Klooren

Eesti keele õpik 2. klass II osa, E. Hiiepuu, L. Tungal

Eesti keele töövihik 2. klass II osa, E. Hiiepuu, A. Klooren

Õigekirjaõpik 1.- 3. klass, T. Puik

Emakeel II klassi töövihik, T. Puik

Sõnavara ristsõnad I, K. Kinkar

Etteütlu ja ümberjutustusi algklassidele, H. Hellerma

3.klass

Õpitulemused

Suuline keelekasutus

- kuulab mõtestatult eakohast teksti, toimib saadud sõnumi või juhendite järgi;
- väljendab end suhtlusolukordades selgelt ja arusaadavalt: palub, küsib, selgitab, keeldub, vabandab, tänab; vastab küsimustele, kasutades sobivalt täislauseid ning lühivastuseid;
- vaatlleb sihipäraselt, kirjeldab eesmärgipäraselt nähtut, eset, olendit, olukorda, märkab erinevusi ja sarnasusi;
- avaldab arvamust kuuldu, vaadeldu ja loetu kohta;
- annab küsimuste toel arusaadavalt edasi õppeteksti, lugemispala, pildiraamatu, filmi ja teatrietenduse sisu; koostab kuuldu/loetu põhjal skeemi/kaardi;
- jutustab loetust ja läbielatud sündmusest; jutustab pildiseeria, tugisõnade, märksõnaskeemi ja küsimuste toel; mõtleb jutule alguse ja lõpu;
- leiab väljendamiseks lähedase ja vastandtäheendusega sõnu;
- esitab luuletust peast;

Lugemine

6. loeb nii häälega ja kui endamisi ladusalt ja teksti mõistes; mõistab lihtsat plaani, tabelit, diagrammi, kaarti;
- loeb õpitud teksti ette õigesti, selgelt ja sobiva intonatsiooniga;
  - töötab tekstiga eakohaste juhiste alusel;
  - vastab suuliste ja lühikestele kirjalikele küsimustele loetu kohta;
  - eristab kirjalikus tekstis väidet, küsimust, palvet, käsku, keeldu;
  - tunneb ära jutustuse, luuletuse, näidendi, muinasjutu, mõistatuse, vanasõna, kirja;
  - on lugenud läbi vähemalt neli eesti ja väliskirjaniku teost, kõneleb loetud raamatust;
  - teab nimetada mõnd lastekirjanikku.

Kirjutamine

- kasutab kirjutades õigeid tähekujusid ja -seoseid, kirjutab loetava käekirjaga;
- kirjutab tahvlilt ja õpikust õigesti ära; paigutab teksti korrektselt paberile, vormistab vihiku/õpilaspäeviku nõuetekohaselt;
- valdab eesti häälikkirja aluseid ja õpitud keelendite õigekirja: eristab häälikut ja tähte, täis- ja kaashäälikut, häälikuühendit, silpi, sõna, lauset; märgib kirjas häälikuid õigesti; eristab lühikesi, pikki ja ülipikki täis- ja suluta kaashäälikuid; kirjutab õigesti asesõnu;
- märgib õpitud sõnades õigesti kaashäälikuühendit; kirjutab õigesti sulghääliku omandatud oma- ja võõrsõnade algusse; märgib kirjas õigesti käänd- ja pöörsõnade õpitud lõppe ja tunnuseid;
- teab peast võõrtähtedega tähestikku, kasutab lihtsamat sõnastikku ja koostab lihtsaid loendeid tähestik- järjestuses;
- kirjutab suure algustähega lause alguse, inimese- ja loomanimed ning õpitud kohanimed;
- piiritleb lause ja paneb sellele sobiva lõpumärgi;
- kirjutab etteütlemise järgi sisult tuttavat teksti ja kontrollib kirjutatut näidise järgi (30–40 sõna);
- koostab kutse, õnnitluse, teate, e-kirja; kirjutab eakohase pikkusega loovtöid (k.a. ümberjutustusi) küsimuste, tugisõnade, joonistuse, pildi, pildiseeria, märksõnaskeemi või kava toel.

Õppesisu ja -tegevus

Suuline keelekasutus

Kuulamine

Hääliku pikkuste eristamine, põhirõhk sulghääliku pikkusel.

Pikema suulise juhendi meeldejätmise ja selle järgi toimimine. Kaaslase ja õpetaja juhtnööride kuulamine, nende järgi toimimine.

Ettelugemise kuulamine. Kaaslase ettelugemise hindamine ühe aspekti kaupa (õigsus, pausid ja intonatsioon mõtte toetajana). Kuuldu ning nähtu kommenteerimine. Fakti ja fantaasia eristamine. Õpetaja etteloetud ainetekstist oluliste mõistete leidmine ning lihtsa skeemi koostamine.

Kuuldu (muinasjutt, lühijutt lapse elust, proosa-, luule ja ainetekst), nähtu (lavastus, film) sisu ümberjutustamine. Dialoogi jälgimine, hinnangud tegelastele ja nende ütlustele.

Kõnelemine

Hääldus- ja intonatsiooniharjutused. Selge häälduse jälgimine teksti esitades. Kõne eri nüansside (tempo, hääletugevuse, intonatsiooni) esiletoomine dramatiseeringus jm esituses.

Sobivate kõnetuste (palumine, küsimine, keeldumine, vabandust palumise, tänamise) valik suhtlemisel.

Suuline selgitus, kõnetus- ja viisakusväljendid, teietamine ja sinatamine. Kõnelemine eri olukordades: vestlus tundmatuga, sh telefonitsi, klassi/kooli esindamine, võistkonda kutsumine, koostegevusest loobumine jms.

Sõnavara arendamine: sõnatähenduse selgitamine ja täpsustamine, aktiivse sõnavara laiendamine, lähedase ja vastandtäheendusega sõna leidmine. Eri teemadel vestlemine sõnavara rikastamiseks, arutamine paaris ja väikeses rühmas.

Oma arvamuse avaldamine, nõustumine ja mittenõustumine, ühiste seisukohtade otsimine, kaaslase arvamuse küsimine.

Mõtete väljendamine terviklausetena ja sobiva sõnastusega (sõnavalik, mõtte lõpuleviimine). Küsimuste moodustamine ja esitamine ning neile vastamine.

Jutustamine kuuldu, nähtu, läbielatu, loetu, pildi, pildiseeria ja etteantud teema põhjal; aheljutustamine.

Sündmuste, isiku, looma, eseme jm kirjeldamine tugisõnade, skeemi ning tabeli abil. Eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus erisuguste meeleolude väljendamiseks.

Tuttava luuletuse ja dialoogi ilmikas (mõttestatud) esitamine.

Nii enese kui ka teiste tööde tunnustav kommenteerimine õpetaja juhiste alusel.

Lugemine

Raamatu/teksti üldine vaatlus: teksti paigutus, sisukord, õppeülesannete esitus. Teksti ülesehitus: pealkiri, teksti osad (lõigud, loo alustus, sisu, lõpetus).

Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi (õige hääldus, ladusus, pausid, intonatsioon, tempo; oma lugemisvea parandamine, kui sellele tähelepanu juhitakse). Ladus ja automatiseerunud lugemine.

Oma ja kaaslase lugemistehnika hindamine õpetaja juhiste alusel. Oma ja õpetaja käekirjalise teksti lugemise klassitahvlilt ja vihikust.

Jutustava ja kirjeldava teksti ning tarbe- ja teabeteksti (õpilaspäeviku, kutse, õnnitluse, saatekava, tööjuhendi, raamatu sisukorra, sõnastiku, teate, eeskirja, retsepti, õpikuteksti, teatmeteose teksti, ajalehe- ja ajakirja ning muu meediateksti) lugemine.

Üksikute tingmärkide (õppekirjanduse tingmärgid, liiklusmärgid jms), skeemide, kaartide ja tabelite lugemine õppekirjanduses, lasteraamatutes ning lasteajakirjanduses.

Sõna, lause ning teksti sisu mõistmine. Tekstis küsimuse, palve, käsu ja keelu äratundmine. Teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide ja üksiksõnade järgi.

Töö tekstiga: tekstist õpitavate keelendite, sünonüümide, otsese ja ülekantud tähendusega sõnade leidmine. Õpiku sõnastiku iseseisev kasutamine.

Teksti jaotamine osadeks ning tekstiosade pealkirjastamine. Loetava kohta kava, skeemi, kaardi koostamine. Loetu põhjal teemakohastele küsimustele vastamine. Loole alguse ja lõpu mõtlemine. Teksti teema ja peamõtte sõnastamine, tegelaste iseloomustamine.

Jutustavate luuletuste ja proosateksti mõtestatud esitamine. Riimuvate sõnade leidmine. Kahekõne lugemine, intonatsiooni ja tempo valik saatelause alusel ning partnereid arvestades.

Loetud raamatust jutustamine, loetule emotsionaalse hinnangu andmine ja raamatust lühikokkuvõtte tegemine. Vajaliku raamatu leidmine iseseisvalt.

Tekstiliikide eristamine: muinasjutt, mõistatus, vanasõna, luuletus, jutustus, näidend, kiri

Kirjandus: folkloorne lastelaul, liisusalm, jutustus, muinasjutt, muistend, luuletus, kahekõne, näidend, sõnamänguline tekst, piltjutt, mõistatus, vanasõna.

Kirjutamine

Kirjatehnika

Kirjutamise tehnika süvendamine, oma loetava käekirja kujundamine, kirjutamise kiiruse arendamine.

Kirjutamisvilumuse saavutamine (õiged tähekujud ja proportsioonid, loetav käekiri, ühtlane kirjarida, kirjatöö nõuetekohane välimus, töö vormistamine). Teksti ärakiri tahvlilt ja õpikust. Kirjutatu kontrollimine õpiku ja sõnastiku järgi. Oma kirjavea parandamine. Etteütlemise järgi kirjutamine. Tahvlile, vihikusse ja õpilaspäevikusse kirjutamine. Tarbeteksti kirjutamine näidise järgi: kutse, ümbrik.

Õigekiri

Tähestiku järjekord. Täis- ja kaashäälikuühendi õigekiri. Täis- ja suluta kaashääliku pikkuse kordamine, sulghääliku pikkuse eristamine ja õigekiri. *k, p, t s-i* ja *h* kõrval. *i* ja *j* õigekiri (v.a võõrsõnades ja tegijanimedes). *h* sõna alguses. Sulghäälik oma- ja võõrsõnade alguses.

Suur algustäht lause alguses, inimese- ja loomanimedes, tuntumates kohanimedes. Väike algustäht õppeainete, kuude, nädalapäevade, ilmakaarte nimetustes. Poolitamise harjutamine. Liitsõna.

Nimi-, omadus- ja tegusõna. Ainsus ja mitmus. Sõnavormide moodustamine küsimuste alusel. Mitmuse nimetava ning *sse*-lõpulise sisseütleva, kaasaütleva ja ilmaütleva käände lõpu õigekirjutus. Olevik ja minevik. Pöördelõppude õigekirjutus. Erandliku õigekirjaga ase- ja küsisõnad (*ma, sa, ta, me, te, nad, kes, kas, kus*).

Väit- (jutustav), küsi- ja hüüdlause. Lause lõpumärgid. Koma kasutamine loetelus; *et, sest, vaid, kuid, aga, siis, kui* puhul; sidesõnad, mis koma ei nõua.

Etteütlemise järgi kirjutamine õpitud keelendite ulatuses (30–40 sõna). Oma kirjavea iseseisev leidmine.

Sõnavara: lähedase ja vastandtäheendusega sõna. Sõna ja tema vormide õigekirja ning tähenduse omandamine ja täpsustamine.

Tekstiloome

Lausete laiendamine ja sidumine tekstiks.

Tarbeteksti (ajaleheartikli, teate, nimekirja jne) kirjapanek.

Ümberjutustuse kirjutamine tugisõnade, skeemi, kaardi või kava toel.

Loovtöö kirjutamine (vabajutt, jutt pildi, pildiseeria, küsimuste, skeemi, kaardi või kava toel, fantaasialugu). Jutu ülesehitus: alustus, sisu, lõpetus.

Sündmusest ja loomast kirjutamine.

Jutule alguse ja lõpu kirjutamine.

Kirja kirjutamine.
Omakirjutatud teksti üle kaaslasega arutamine.

Lõiming

Matemaatika- Oskus lugeda ja aru saada tööjuhiseist, tekstülesannete mõistmine ja koostamine. Matemaatilised lühendid ja nende kirjutamine.

Kunst ja käsitöö- Kunstniku töö eesti keele õpikutes ja töövihikutes, juturaamatutes. Pildi kirjeldamine ja loetu põhjal joonistamine. Arusaamine korraldustest ja tööjuhiseist.

Muusika- Kuulamisoskuse arendamine läbi muusika. Rahvuskultuuri mõistmine.

Loodus-ja inimeseõpetus- Teabetekstide lugemine ja mõistmine. Looduskirjelduse koostamine. Käitumine ja suhtlemine õppekäigul.

Läbivad teemad:

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. :

- funktsionaalne lugemisoskus,
- suuline ja kirjalik väljendusoskus ning tekstiloome.
- Arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi,
- suutlikkust oma arvamust kujundada ja väljendada ning probleeme lahendada.
- Arendatakse loomevõimeid

Keskkond ja areng, tervis ja ohutus

- kujundada aktiivset, keskkonda hoidvat, vastutustundlikku ning tervist ja turvalisust väärtustavat inimest.
- teemakohased tekstid ja nende üle arutlemine, analüüs

Teabekeskkond

- eri allikatest teabe hankimine ja kasutamine õpetemakohaste teadmiste laiendamiseks.

Hindamine

Toimub vastavalt Kauksi Põhikooli hindamisjuhendile

Kasutatav õppematerjal

Anne Kloren , Leelo Tungal Eesti keele õpik 3. klassile I ja II osa.

Anne Kloren Eesti keele töövihik 3. klassile I ja II osa.

Anne Kloren Eesti keele iseseisvad tööd 3. klassile.

Anne Kloren Eesti keele harjutusvara 3. klassile I ja II osa.

Maria Abramova, Erma Priimägi Häälikuõpetuse harjutustik 1.- 3. klassini.

4.klass

Õpitulemused

Suuline ja kirjalik suhtlus

- Kuulab mõtestatult eakohast teksti, toimib saadud sõnumi või juhendite järgi;
- annab lühidalt edasi kuuldu sisu;

- väljendab end suhtlusolukordades selgelt ja arusaadavalt koolis, avalikus kohas, eakaaslastega, täiskasvanutega suheldes;
- esitab kuuldu ja nähtu kohta küsimusi;
- väljendab oma arvamust, annab infot edasi selgelt ja ühemõtteliselt;
- leiab koos partneri või rühmaga vastuseid lihtsamatele probleemülesannetele, kasutades sobivalt kas suulist või kirjalikku vormi;
- kasutab sõnastikke ja teatmeteoseid;
- esitab peast luuletuse või rolliteksti;

Teksti vastuvõtt

- loeb eakohast teksti ladusalt ja mõtestatult; mõistab lihtsat plaani, tabelit, diagrammi, kaarti;
- otsib teavet tundmatute sõnade kohta, teeb endale selgeks nende tähenduse;
- vastab teksti põhjal koostatud küsimustele tekstinäidete või oma sõnadega, koostab teksti kohta küsimusi;
- leiab teksti peamõtte;
- kirjeldab teksti põhjal sündmuste toimumise kohta ja tegelasi;
- leiab tekstist vajalikku infot;
- tunneb ära jutustuse, luuletuse, näidendi, muinasjutu, mõistatuse, vanasõna, kõnekäänu, kirja;
- on läbi lugenud vähemalt neli eakohast väärtkirjandusteost (raamatut);
- tutvustab loetud kirjandusteose sisu ja tegelasi ning kõneleb loetust;

Tekstiloom

- 8) jutustab ja kirjutab loetust ning läbielatud sündmusest;
- jutustab tekstilähedaselt, kokkuvõtlikult kavapunktide järgi, märksõnaskeemi ja küsimuste toel;
  - kirjeldab eesmärgipäraselt eset, olendit, inimest;
  - kirjutab nii koolis kui ka igapäevaelus käsitsi ja arvutiga eakohaseid tekste vastavalt kirjutamise eesmärgile, funktsioonile ja adressaadile;
  - kirjutab eakohase pikkusega loovtöid (k.a ümberjutustusi) küsimuste, pildi, pildiseeria, märksõnaskeemi või kava toel;
  - teeb oma tekstiga tööd;

Õigekeelsus ja keelehoole

- märgib kirjas õigesti lühikesi, pikki ja ülipikki täis- ja kaashäälikuid;
  - märgib sõnades õigesti kaashäälikuühendit;
  - kirjutab sulghääliku omandatud oma- ja võõrsõnade algusse;
  - pöörab tegusõnu olevikus;
  - moodustab ainsust ja mitmust, olevikku ja minevikku;
  - poolitab sõnu (õpitud reeglite piires);
  - kasutab õpitud keelendeid nii kõnes kui kirjas vastavalt suhtlemise eesmärgile, funktsioonile ja suhtluspartnerile, jälgib oma tekstis õpitud ortograafiareegleid;
  - kirjutab suure algustähega isiku ja kohanimed ja väike algustähega õppeainete, kuude, nädalapäevade, ilmakaarte nimetused;
  - tunneb ära liitsõna;
  - leiab vead enda ja kaaslaste kirjutistes õpitud keelendite piires; parandab leitud vead sõnaraamatu, käsiraamatu, kaaslaste või õpetaja abiga.
- kirjutab etteütlemissel järgi sisult tuttavat teksti (40–60 sõna, 20 ortogrammi).

Õppesisu ja -tegevused

Suuline ja kirjalik suhtlus

Hääliku pikkuste eristamine.

Kaasõpilase ja õpetaja eesmärgistatud kuulamine. Kuuldu põhjal tegutsemine, kuuldule hinnangu andmine.

Õpetaja ettelugemise järel (ainealane tekst, lõikhaaval) oluliste mõistete ja seoste leidmine. Kuuldud tekstist lühikokkuvõtte sõnastamine. Kuuldud teabe rühmitamine skeemi, märksõnade jm alusel.

Tekstide kriitiline kuulamine (fakti ja fantaasia eristamine jms). Lavastuse, kuuldud proosa-, luule- ja ainetekstide sisu ümberjutustamine.

Visuaalsed ja tekstilised infoallikad, nende usaldusväärsus. Fakt ja arvamus.

Sõnavara avardamine ja täpsustamine, töö sõnastikega. Keelekasutus erinevates suhtlusolukordades: koolis, avalikus kohas, eakaaslastega, täiskasvanutega suheldes, suulises kõnes ja kirjalikus tekstis.

Vestlus etteantud teema piires. Küsimustele vastamine, esitlus, tutvustus. Erinevate käitumisviiside ja koostöövormide võrdlemine. Oma arvamuse avaldamine, seisukoha põhjendamine, kaaslaste arvamuse küsimine. Lisateabe otsimine.

Suulises keelekasutuses kirjakeele põhinormingute järgimine ning mõtete sobiv sõnastamine (sõnavalik, parasiitkeelendite vältimine, mõtte lõpuleviimine).

Dialoogi ja dramatiseeringu koostamine ja esitamine. Pantomiim. Rollimäng.

Erinevate strateegiate kasutamine kõneülesannetes (nt võrdlemine, kirjeldamine). Eritüübiliste küsimuste moodustamine (nt intervjuu tegemiseks).

Nii enese kui ka teiste tööde tunnustav kommenteerimine õpetaja juhiste alusel.

Teksti vastuvõtt

Lugemiseks valmistumine, keskendunud lugemine. Lugemistehnika arendamine, häälega ja hääleta lugemine, pauside, tempo ja intonatsiooni jälgimine; lugemist hõlbustavad võtted. Oma lugemise jälgimine ning lugemisoskuse hindamine.

Tööjuhendi lugemine. Tarbe- ja õppetekstide mõtestatud lugemine (reegel, juhend, tabel, skeem, kaart jm). Tekstide võrdlemine etteantud ülesande piires.

Sõna, lause ning teksti sisu mõistmine. Kujundlik keelekasutus (piltlik väljend). Teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide, remarkide, üksiksõnade jm alusel. Enne lugemist olemasolevate teemakohaste teadmiste ja kogemuste väljaselgitamine, oma küsimuste esitamine ning uute teadmiste vastu huvi äratamine (mida tean, mida tahaksin teada).

Kirjandusteksti süžee, sündmuste toimumise koht, aeg ja tegelased. Sündmuste järjekord. Arutlemine tekstis käsitletud teema üle. Tegelaste käitumise motiivide analüüs. Oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine. Küsimustele vastamine tekstinäidetega või oma sõnadega. Töö tekstiga: tundmatute sõnade tähenduse selgitamine, märkmete tegemine loetu põhjal, märksõnaskeemi, küsimuste koostamine. Loetava kohta kava, skeemi/kaardi koostamine. Rollimäng. Dramatiseering.

Luuletuse sisu eripära määramine (loodus, nali jne); riimide leidmine ja loomine, riimuvate sõnade toel värside loomine. Luuletuse ja proosateksti mõtestatud esitamine (meeleolu, laad).

Trükised (raamat, ajaleht, ajakiri), nendes orienteerumine ja vajaliku teabe leidmine.

Huvipakkuva raamatu leidmine, iseseisev lugemine, vajaliku info leidmine. Loetud raamatu sisu ja tegelaste tutvustamine klassikaaslastele. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Loetud raamatust jutustamine, loetule emotsionaalse hinnangu andmine ja raamatust lühikokkuvõtte tegemine.

Vajaliku raamatu leidmine iseseisvalt, ka kataloogi või e-otsingut kasutades.

Tekstiliikide eristamine: jutustus, muinasjutt, luuletus, näidend, vanasõna, kõnekäänd, kiri
Ilukirjandus: kunstmuinasjutt, tõselujutt eakaaslastest, ilu- ja aimekirjandus loomadest, seiklusjutt, näidend, rahvaluule, värsslugu, vanasõnad ning kõnekäänud.

Tekstiloomed

Ümberjutustamine ja ümberjutustuse kirjutamine: tekstilähedane, kokkuvõtlik, loov, valikuline kavapunktide järgi, märksõnade ja küsimuste toel. Aheljutustamine.

Loo ümberjutustamine uute tegelaste ja sündmuste lisamisega.

Loetu ja kuuldu põhjal jutustamine, kirjeldamine. Eseme, olendi, inimese kirjeldamine. Iseloomulike tunnuste esitamine.

Loetule, nähtule või kuuldule hinnangu andmine nii kirjalikult kui ka suuliselt.

Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele, mida). Esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine; õige hingamine ja kehahoid.

Jutustus pildi või pildiseeria põhjal, küsimuste, skeemi, kaardi või kava toel, fantaasialugu, kirjeldus, seletus, veenmiskiri, tarbetekstid (juhend, nimekiri, retsept, e-kiri, teade), ajakirjandustekstid (uudis, intervjuu, pildi allkiri, kuulutus, reklaam, arvamislugu).

Protsesskirjutamine: kirjutamiseks valmistumine (märksõnad, idee- või mõtteskeem, tsentriline kaart, sündmuste kaart, muusika, pilt, rollimäng jne), teksti eri versioonide kirjutamine, viimistlemine, toimetamine, avaldamine, tagasiside saamine.

Õigekeelsus ja keelehoole

Üldteemad

Eesti keel teiste keelte seas. Teised Eestis kõneldavad keeled.

Häälikuõpetus ja õigekiri

Tähestik. Täis- ja kaashäälikud. Suluga ja suluta häälikud. Helilised ja helitud häälikud. Võõrtähed ja -häälikud. Täis- ja kaashäälikuühend.

Kaashäälikuühendi õigekiri. *g, b, d* s-i kõrval (nt *jalgsi, kärbsed*). *h* õigekiri.

i ja *j* õigekiri (tegijanimi). Tutvumine *gi-* ja *ki-*liite õigekirjaga.

Silbitamine ja poolitamine (ka liitsõnades).

Õppetegevuses vajalike võõrsõnade tähendus, hääldus ja õigekiri.

Üldkasutatavad lühendid. Lühendite õigekiri.

Nimi ja nimetus. Isiku- ja kohanimed, ametinimetused ja üldnimetused.

Eakohase teksti eksimatu ära kirjutamine tahvlilt. Etteütlemise järgi kirjutamine õpitud keelendite ulatuses (40–60 sõna, 20 ortogrammi). Oma kirjavea iseseisev leidmine.

Sõnavaraõpetus

Sünonüümid. Antonüümid.

Liitsõnamoodustus: täiend- ja põhisõna, liitsõna tähendusvarjund. Liitsõna ja liitega sõna erinevused.

Vormiõpetus

Tegusõna. Tegusõna ajad: olevik, lihtminevik. Jaatava ja eitava kõne kasutamine. Tegusõna pööramine ainsuses ja mitmuses.

Nimisõna. Omadussõna. Asesõna. Nimisõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Arvsõnade õigekiri. Rooma numbrite kirjutamine.

Lauseõpetus

Lause. Lause laiendamise lihtsamaid võimalusi. Lihtlause. Lihtlause kirjavahemärgid. Küsi-, väit- ja hüüdlause lõpumärgid ja kasutamine. Otsekõne ja saatelause.

Lõiming

Matemaatika- arvsõnade kirjutamine sõnadega, rooma numbrid, matemaatiliste lühendite tundmine ja kasutamine tekstides. Matemaatikatundides tuleb nõuda elementaarsete õigekirjanõuete järgimist kirjallikes töödes.

Loodusainete õppe- ja teabetekstide mõistmine eeldab head lugemisoskust ja tekstitööd. Õpilane peab õigesti kirjutama kohanimedid ning loodusnähtusi ja loodusobjektide nimetusi.

Kunst ja käsitöö- erinevate kunsti- ja käsitööliikides valmistatud teoste, esemete kirjeldamine, hindamine; pildi järgi jutustamine.

Inimeseõpetus- eriliigiliste teabe- ja tarbetekstide eesmärgistatud lugemine, info leidmine erinevatest allikatest.

Läbivad teemad:

Väärtused ja kõlblus: enesehinnang, ausus enese ja teiste vastu, iseenda ning teiste vajadused ja huvid, arusaamine heast ja halvast, õiglus ja ebaõiglus, kiiduväärne ja taunitav, erinevus teistest, minu hobid ja huvid, minu tervis ja tulevik, rikkuse ja vaesuse probleemid, kohustused ja vastutus, üksiolek ja hirmud jms.

Kultuuriline identiteet: perekond, kodu turvalisus, vägivald kodus, armastus oma kodu ja koduste vastu, suhted vanemate, vanavanematega, suhted õdede ja vendade jt lähisugulastega, poiste ja tüdrukute suhted, sallivus teistsuguste inimeste suhtes. Minu juured, seos mineviku, oleviku ja tuleviku vahel, traditsioonid ja sündmused, mis tagavad järjepidevuse, suhe keelesse, kodupaiga keel, suhted teiste rahvastega jms.

Matkamine kodukohas ning reisimine kauges maades, kultuuride mitmekesisus, erinevate rahvaste uskumused ja tavad, käitumine erinevas kultuuriruumis, külalislahkus, lugupidav suhtumine teistesse kultuuridesse ja inimestesse.

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: ringmängud ja mängulust, sõnamängud, leidlik probleemide lahendamine, iluelamused, loominguline koostöö, mängult ja päriselt.

Keskkond ja jätkusuutlik areng: minu osa looduse hoidmisel, austav suhtumine elus- ja eluta loodusesse, hädasolija aitamine, lemmikloomad ning vastutus nende eest, aastaegade omanäolisus jms.

Teabekeskond, tehnoloogia ja innovatsioon: avastamisrõõm ja õppimiskogemused, tänapäevased teabeotsimis- ja -edastamisvõimalused, internet kui silmaringi avardaja ning infoallikas, internet kui ohuallikas, käitumine suhtlusportaalides.

Hindamine

Hindamine toimub vastavalt Kauksi Põhikooli hindamisjuhendile

Kasutatav õppematerjal

K. Sarapuu, L. Piits, K. Orgla, K. Lepp, J. Urmet, L. Vanamõlder Eesti keele õpik 4.klassile I osa.

K. Sarapuu, L. Piits, K. Orgla, K. Lepp, J. Urmet, L. Vanamõlder Eesti keele õpik 4.klassile

II osa.

Eesti keele töövihik 4.klassile I osa.

Eesti keele töövihik 4.klassile II osa

5.klass

Õpitulemused

Suuline ja kirjalik suhtlus

- Valib juhendamise toel suhtluskanali;
- leiab koos partneri või rühmaga vastuseid lihtsamatele probleemülesannetele, kasutades sobivalt kas suulist või kirjalikku keelevormi;
- esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi ning annab hinnanguid;

Teksti vastuvõtt

- loeb ja kuulab isiklikust huvist ning õppimise eesmärkidel nii huvivaldkondade kui ka õpi- ja elutarbelisi tekste;
- rakendab tuttavat liiki teksti lugemisel ja kuulamisel eri viise ja võimalusi;
- valib juhendamise toel oma lugemisvara;

Tekstiloomed

- jutustab, kirjeldab, arutleb suuliselt ja kirjalikult, vormistab kirjalikud tekstid korrektselt;
- esineb suuliselt (tervitab, võtab sõna, koostab ning peab lühikese ettekande ja kõne);

Õigekeelsus ja keelehoole

- tunneb eesti keele häälikusüsteemi,
- järgib eesti õigekirja aluseid ja õpitud põhireegleid;
- moodustab ja kirjavahemärgistab lihtlauseid, sh koondlauseid;
- rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes.

Õppesisu ja- tegevused

Suuline ja kirjalik suhtlus

Keelekasutus erinevates suhtlusolukordades: koolis, avalikus kohas, eakaaslastega, täiskasvanutega suheldes, suulises kõnes ja kirjalikus tekstis.

Kaasõpilase ja õpetaja eesmärgistatud kuulamine. Kuuldu põhjal tegutsemine, kuuldule hinnangu andmine.

Suuline arvam avaldamine etteantud teema piires, vastulausele reageerimine, seisukohast loobumine. Väite põhjendamine.

Teksti vastuvõtt

Eesmärgistatud lugemine, lugemist hõlbustavad võtted.

Tööjuhendi lugemine. Kava, mõttekaart, joonis jm visualiseerivad vahendid.

Tarbe- ja õppetekstide mõtestatud lugemine (reegel, juhend, tabel, skeem, kaart).

Kokkuvõte konkreetsest materjalist (õppetekst, arutus).
Kuuldu konspekterimine.

Trükised (raamat, ajaleht, ajakiri), nendes orienteerumine ja vajaliku teabe leidmine.
Visuaalselt esitatud info (foto, joonis, graafik) põhjal lihtsamate järelduste tegemine, seoste leidmine.

Tekstiloomed

Ümberjutustamine: tekstilähedane, kokkuvõtlik, valikuline.

Loetule, nähtule või kuuldule hinnangu andmine nii kirjalikult kui ka suuliselt. Lühiettekande esitamine.

Kirjeldamine: sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine. Kirjelduse ülesehitus: üldmulje, detailid, hinnang. Esemel, olendi, inimese kirjeldamine.
Autori suhtumine kirjeldatavasse ja selle väljendamine.

Jutustamine. Oma elamustest ja juhtumustest jutustamine ning kirjutamine. Jutustuse ülesehitus. Ajalis-põhjuslik järgnevus tekstis. Sidus lausestus.
Otsekõne jutustuses. Minavormis jutustamine.

Arutlemine. Probleemide nägemine vaadeldavas nähtuses. Põhjuse ja tagajärje eristamine.

Õigekeelsus ja keelehoole

Üldteemad

Eesti keel teiste keelte seas. Teised Eestis kõneldavad keeled.
Sugulaskeeled ja sugulasrahvad.

Häälikuõpetus ja õigekiri

Tähestik. Täis- ja kaashäälikud. Suluga ja suluta häälikud. Helilised ja helitud häälikud. Täis- ja kaashäälikuühend.

Kaashäälikuühendi õigekiri.

Silbitamine ja poolitamine (ka liitsõnades).

Sõnavaraõpetus

Liitsõnamoodustus: täiend- ja põhiosa, liitsõna tähendusvarjund. Liitsõna ja liitega sõna erinevused.

Sõnavara avardamine ja täpsustamine. Sõna tähenduse leidmine sõnaraamatutest (nii raamatu- kui ka veebivariandist).

Vormiõpetus

Sõnaliigid: tegusõnad, käändsõnad ja muutumatud sõnad.

Tegusõna. Tegusõna ajad: olevik, lihtminevik. Jaatava ja eitava kõne kasutamine. Tegusõna pööramine ainsuses ja mitmuses. Tegusõna oleviku- ja minevikuvormi kasutamine tekstis.

Käändsõna. Käändsõnade liigid: nimisõna, omadussõna, arvsõna, asesõna. Käänamine. Käänded, nende küsimused ja tähendus. Õige käände valik sõltuvalt lause kontekstist.

Ainsus ja mitmus.

Lauseõpetus

Lause. Alus ja öeldis. Lause laiendamise lihtsamaid võimalusi. Korduvate lauseliikmete kirjavihemärgistamine koondlauses. Koondlause kasutamine tekstis.

Lihtlause. Lihtlause kirjavihemärgid. Küsi-, väit- ja hüüdlause lõpumärgid ja kasutamine.

Muud õigekirja teemad

Algustäheõigekiri: nimi, nimetus ja pealkiri. Isiku- ja kohanimed.

Lõiming

Matemaatika- arvsõnade kirjutamine sõnadega, rooma numbrid, matemaatiliste lühendite tundmine ja kasutamine tekstides.

Kunst ja käsitöö- erinevate kunsti- ja käsitööliikides valmistatud teoste, esemete kirjeldamine, hindamine; pildi järgi jutustamine.

Inimeseõpetus- eriliigiliste teabe- ja tarbetekstide eesmärgistatud lugemine, info leidmine erinevatest allikatest.

Loodusained- kohanimede õigekiri, kaardi lugemine, mandrid.

Läbivad teemad

Väärtused ja kõlblus- enesehinnang, ausus ja austus enese ja teiste vastu, eesmärgid.

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine- perekond, pere toetav osa, suhted eakaaslastega, suhted õpetajatega, poiste ja tüdrukute suhted, sallivus. Sõnamängud, iluelamused, mängu ja elu piirid, mängult ja päriselt, mõtlemisvabadus ja mõtlemiskohustus.

Kultuuriline identiteet- rahvuskultuur ja sugulasrahvaste kultuur, lugupidav suhtumine teistesse kultuuridesse ja inimestesse. Traditsioonid ja sündmused, kodupaiga väärtustamine, suhe keelesse, suhted teiste rahvaste esindajatega.

Teabekeskond, tehnoloogia ja innovatsioon- avastamisrõõm ja õppimiskogemused, internet kui infoallikas, internet kui ohuallikas.

Kasutatav õppematerjal

„Eesti keele õpik 5. klassile. Keeleõpetus“.

Eesti keele töövihik 5. klassile I osa

Eesti keele töövihik 5. klassile II osa

M. Pindmaa, M. Sire, L. Trummal „Eesti keele harjutusi II kooliastmele“

6.klass

Õpitulemused

Suuline ja kirjalik suhtlus

- Valib juhendamise toel suhtluskanali; peab sobivalt telefoni- ja mobiilivestlusi, kirja- ja meilivahetust;
- võtab loetut ja kuuldot lühidalt kokku nii suulises kui ka kirjalikus vormis.
- leiab koos partneri või rühmaga vastuseid lihtsamatele probleemülesannetele, kasutades sobivalt kas suulist või kirjalikku keelevormi;

Teksti vastuvõtt

- tunneb tavalisi tekstiliike ja nende kasutusvõimalusi;
- võrdleb tekste omavahel, esitab küsimusi ja arvamusi ning teeb lühikokkuvõtte;
- kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid tekstide tõlgendamisel ja seostamisel;

Tekstiloome

- leiab juhendamise toel tekstiloomeks vajalikku kirjalikku või suusõnalist teavet raamatukogust ja internetist;
- tunneb esinemise ettevalmistuse põhietappe;
- tunneb kirjutamisprotsessi põhietappe;
- kirjutab eesmärgipäraselt loovtöid ja kirju (ka e-kirju ja sõnumeid), oskab leida ja täita lihtsamaid planke ja vorme;
- avaldab viisakalt ja olukohaselt oma arvamust ja seisukohta sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suulises kui ka kirjalikus vormis;
- kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid tekste luues ja seostades;

Õigekeelsus ja keelehoole

- tunneb eesti keele häälikusüsteemi, sõnaliikide tüüpjuhte ja lihtvormide kasutust, järgib eesti õigekirja aluseid ja õpitud põhireegleid;
- moodustab ja kirjavahemärgistab lihtlauseid, sh koondlauseid ja lihtsamaid liitlauseid;
- leiab ja kontrollib „Eesti õigekeelsus-sõnaraamatust“ sõna tähendust ja õigekirja;
- tunneb ära õpitud tekstiliigi;
- rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes, tekste analüüsides ja hinnates.

Õppesisu ja -tegevus

Suuline ja kirjalik suhtlus

Arvamuse avaldamine, põhjendamine paaris- või rühmatöö käigus, kõnejärg. Kaaslase parandamine, täiendamine. Arvamuse tagasivõtmine, kaaslasega nõustumine, kaaslase täiendamine, parandamine.

Kaasõpilaste töödele hinnangu andmine ja tunnustuse avaldamine.

Klassivestlus, diskussioon. Telefonivestlus: alustamine, lõpetamine.

Suhtlemine virtuaalkeskkonnas: eesmärgid, võimalused, ohud (privaatse ja avaliku ala eristamine). E-kiri.

Teksti vastuvõtt

Raadio- ja telesaadete eripära, vormid ning liigid, eesmärgistatud kuulamine/vaatamine. Oma sõnadega kokkuvõtte tegemine. Saatekava.

Trükiajakirjandus. Pressifoto. Karikatuur. Pildiallkiri. Teabegraafika.

Reklaam: sõnum, pildi ja sõna mõju reklaamis, adressaat, lastele mõeldud reklaam.

Tarbetekstide keel: kataloogid, kasutusjuhendid, toodete etiketid.

Skeemist, tabelist, kuulutusest, sõiduplaanist, hinnakirjast andmete kirjapanek ja seoste väljatoomine.

Tekstiloome

Protsesskirjutamine: suuline eeltöö, kava ja mõttekaardi koostamine, teksti kirjutamine, viimistlemine, toimetamine, avaldamine, tagasiside saamine.

Kirjandi ülesehitus. Sissejuhatus, teemaarendus, lõpetus. Mustand. Oma vigade leidmine ja parandamine.

Alustekst, selle edasiarenduse lihtsamaid võtteid. Lisateabe otsimine. Erinevatest allikatest pärit info võrdlemine, olulise eristamine ebaolulisest, selle väljakirjutamine. Uue info seostamine oma teadmiste ja kogemustega, selle rakendamine konkreetsest tööülesandest lähtuvalt.

Visuaalsed ja tekstilised infoallikad, nende usaldusväärsus. Teksti loomine pildi- ja näitmaterjali põhjal. Fakt ja arvamus.

Kiri, ümbriku vormistamine.

Lühiettekanne, esitlus Internetist või teatmeteostest leitud info põhjal. Privaatses ja avalikus keskkonnas suhtlemise eetika.

Õigekeelsus ja keelehoole

Üldteemad

Kirjakeel, argikeel ja murdekeel

Häälikuõpetus ja õigekiri

g, b, d s-i kõrval. *h* õigekiri. *i* ja *j* õigekiri (tegijanimed ja liitsõnad). *gi-* ja *ki-*liite õigekiri. Sulghäälik võõrsõna algul ja sõna lõpus, sulghäälik sõna keskel.

f-i ja *š* õigekiri. Õppetegevuses vajalike võõrsõnade tähendus, hääldus ja õigekiri. Silbitamine ja poolitamine (ka liitsõnades).

Õigekirja kontrollimine sõnaraamatutest (nii raamatust kui veebivariandist).

Sõnavaraõpetus

Kirjakeelne ja kõnekeelne sõnavara, uudissõnad, murdesõnad, släng.

Sõna tähenduse leidmine sõnaraamatutest (nii raamatu- kui ka veebivariandist).

Vormiõpetus

Nimisõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Omadussõna käänamine koos nimisõnaga. *lik-* ja *ne-*liiteliste omadussõnade käänamine ja õigekiri. Omadussõnade võrdlusastmed. Võrdlusastmete kasutamine.

Omadussõnade tuletusliited. Omadussõnade kokku- ja lahkukirjutamine (*ne-* ja *line-*liitelised omadussõnad).

Arvsõnade õigekiri. Rooma numbrite kirjutamine. Põhi- ja järgarvsõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Kuupäeva kirjutamise võimalusi. Arvsõnade käänamine. Põhi- ja järgarvsõnade kirjutamine sõnade ja numbritega, nende lugemine. Arvsõnade kasutamine tekstis. Asesõnade käänamine ja kasutamine.

Sõnaraamatute kasutamine käändsõna põhivormide kontrollimiseks.

Lauseõpetus

Liitlause. Lihtlausete sidumine liitlauseks. Sidesõnaga ja sidesõnata liitlause. Kahe järjestikuse osalausega liitlause kirjavahemärgistamine.

Otsekõne ja saatelause. Saatelause otsekõne ees, keskel ja järel.

Otsekõne kirjavahemärgid. Otsekõne kasutamise võimalusi.

Üte ja selle kirjavahemärgid.

Muud õigekirja teemad

Algustäheõigekiri: ajaloosündmused; ametinimetused ja üldnimetused; perioodikaväljaanded; teoste pealkirjad.

Üldkasutatavad lühendid. Lühendite õigekiri, lühendite lugemine.

Lõiming

Matemaatika- arvsõnade kirjutamine, kuupäeva märkimine.

Ajalugu- eesti kirjakeele loomine, tuntud keele- ja kultuuritegelased, rahvuslik ärkamisaeg.

Kunst ja käsitöö- kunstfotode allkirjastamine, jutu illustreerimine, illustratsiooni põhjal jutustamine.

Võõrkeeled- emakeele keelemõisted, võõrsõnad.

Loodusained- kohanimede õigekiri, kaardi lugemine, loodusnähtuste ja -objektide nimed, loodusalsed tekstid õpikus.

Sotsiaalsained- ühiskond meie ümber, arutlusoskus, info hankimine, tõlgendamine ja kasutamine.

Läbivad teemad

Kultuuriline identiteet- kultuuriteemaliste teabetekstide lugemine, nende üle arutlemine ja nende analüüsimine.

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine- eriliigiliste tekstide funktsionaalne lugemine, suuline ja kirjalik väljendusoskus, suhtlus- ja koostööoskuste arendamine, probleemide nägemine ja lahendamine, loomevõimete arendamine.

Väärtused ja kõlblus: enesehinnang, ausus enese ja teiste vastu, iseenda ning teiste vajadused ja huvid, arusaamine heast ja halvast, õiglus ja ebaõiglus, kiiduväärne ja taunitav, erinevus teistest, minu hobid ja huvid, minu tervis ja tulevik, rikkuse ja vaesuse probleemid, kohustused ja vastutus, üksiolek ja hirmud jms.

Ringmängud ja mängulust, sõnamängud, teatri võlumaailm, leidlik probleemide lahendamine, iluelamused, loominguline koostöö, mängult ja päriselt, põhjendatud ja põhjendamata riskid jms.

Perekond, kodu turvalisus, vägivald kodus, armastus oma kodu ja koduste vastu, suhted vanemate, kasu- vanemate ning vanavanematega, suhted õdede ja vendade jt lähisugulastega, poiste ja tüdrukute suhted, sallivus teistsuguste inimeste suhtes, abivajaja ja aitaja, nohiklikkus ja tõrjutus, piir oma ja võõra vahel, piir lubatu ja lubamatu vahel jms.

Kultuuriline identiteet: rahvuskultuuri eripära ja olulisus rahvale, matkamine kodukohas ning reisi- mine kauges maades, kultuuride mitmekesisus, erinevate rahvaste uskumused ja tavad, käitumine erinevas kultuuriruumis, külalislahkus, lugupidav suhtumine teistesse kultuuridesse ja inimestesse, kultuuriinimesed kui eesti rahvuskultuuri tutvustajad ning hoidjad jms.

Minu juured, seos mineviku, oleviku ja tuleviku vahel, traditsioonid ja sündmused, mis tagavad järjepidevuse, suhe keelesse, kodupaiga keel, suhted teiste rahvustega jms.

Keskkond ja jätkusuutlik areng: minu osa looduse hoidmisel, austav suhtumine elus- ja eluta loodusesse, hädasolija aitamine, lemmikloomad ning vastutus nende eest, aastaegade omanõolisus jms.

Teabekeskkond, tehnoloogia ja innovatsioon: avastamisrõõm ja õppimiskogemused, tänapäevased teabeotsimis- ja -edastamisvõimalused, internet kui silmaringi avardaja ning infoallikas, internet kui ohuallikas, käitumine suhtlusportaalides, film ja foto kui hetke ning ajaloo jäädvustajad jms.

Hindamine

Hindamine toimub vastavalt Kauksi kooli hindamisjuhendile

Kasutatav õppematerjal

L. Piits, K. Sarapuu „Eesti keele õpik 6. klassile, keeleõpetus“

K. Sarapuu, I. Pukk „Eesti keele töövihik 6. klassile“ I osa

K. Sarapuu, I. Pukk „Eesti keele töövihik 6. klassile“ II osa

7.klass

Õpitulemused

Teksti vastuvõtt

- seostab omavahel teksti, seda toetavat tabelit, pilti ja heli;
- reageerib tekstidele sihipäraselt nii suuliselt kui ka kirjalikult ning sobivas vormis: võrdleb tekste omavahel, selgitab arusaamatuks jäänut, esitab küsimusi, vahendab ja võtab kokku, kommenteerib, esitab vastuväiteid, loob tõlgendusi ja esitab arvamusi ning seostab teksti oma kogemuse ja mõtetega;

kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid teksti tõlgendamisel, tekstide seostamisel ja tekstile reageerimisel;

Tekstiloome

- põhjendab ja avaldab viisakalt, asja- ja olukohaselt oma arvamust ja seisukohta sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suuliselt kui ka kirjalikus vormis;
- kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid nii tekstes luues kui ka seostades;
- oskab ette valmistada, kirjutada ja suuliselt esitada eri tüüpi tekste (jutustav, kirjeldav, arutlev); vormistab tekstid korrektselt;

Õigekeelsus ja keelehoole

- eristab kirjakeelt argikeelest;
- teab eesti keele murdeid;
- järgib eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid;
- oskab õigekirjajuhiseid leida veebiallikatest, sõna- ja käsiraamatutest;
- teab eesti keele häälikusüsteemi, sõnaliike ja -vorme;
- rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes, tekste analüüsides ja hinnates;
- teab õpitud tekstiliikide keelelisi erijooni;
- kasutab tekstide koostamisel tavakohast ülesehitust ja vormistust.

Õppesisu ja –tegevus

Suuline ja kirjalik suhtlus

Kuuldust ja loetust kokkuvõtte tegemine, asjakohaste küsimuste esitamine.

Meilivahetus, meili kirjutamine ja keelevahendite valik.

Aktuaalse meediateksti kommenteerimine vestlusringis.

Teksti vastuvõtt

Sõnalise teksti seostamine pildilise teabega (foto, joonis, skeem jm). Pilttekstide ja teabegraafika lugemine ja tõlgendamine.

Meedia olemus ja eesmärgid tänapäeval. Meediatekstide tunnused. Põhilised meediakanalid.

Kvaliteetajakirjandus ja meelelahutuslik meedia. Fakti ja arvamuse eristamine.

Meediatekstide põhiliigid: uudislugu, arvamislugu, intervjuu, reportaaž, kuulutus.

Uudisloo ülesehitus ja pealkiri.

Arvamusloo ülesehitus ja pealkiri.

Tele- ja raadiosaated.

Tekstiloomed

Kirja kirjutamine ja vormistamine, keelevahendite valik.

Teabe edastamine, reprodutseerimine, seostamine konkreetse teema või isikliku kogemuse piires.

Uudisloo kirjutamine: materjali kogumine, infoallikad, vastutus avaldatu eest.

Uudisloo pealkirjastamine.

Intervjuu tegemine: valmistumine, küsitlemine, kirjutamine, toimetamine ja vormistamine.

Kirjalike tööde vormistamise põhimõtted. Teksti arvutitöötlus.

Arvamusloo suuline ja kirjalik kommenteerimine: isikliku seisukoha kujundamine käsitletava probleemi kohta, selle põhjendamine.

Õigekeelsus ja keelehoole

Üldteemad

Kirjakeel ja argikeel. Eesti keele murded. Oskussõnavara. Sõnadeta suhtlemine.

Häälikuõpetus ja õigekiri

Häälikute liigitamine. Kaashäälikuühendi põhireegli rakendamine liitega sõnades, kaashäälikuühendi õigekirja erandid. Veaohtliku häälikuõigekirjaga sõnad.

Omasõnad ja võõrsõnad. Veaohtlike võõrsõnade õigekiri.

Silbitamine, pikk ja lühike silp.

Õigehäälendus: rõhk ja välde. Välte ja õigekirja seosed.

ÕS-ist (nii veebi- kui ka raamatuvariandist) õigekirja ja õigehäälenduse kontrollimine.

Sõnavaraõpetus

Sõna ja tähendus, sõnastuse rikastamine, sünonüümide tähendusvarjundid. Homonüümid ja veaohtlikud paronüümid.

Vormiõpetus ja õigekiri

Sõnaliigid: tegusõnad, käändsõnad (nimi-, omadus, arv- ja asesõnad) ja muutumatud sõnad (määr-, kaas-, side- ja hüüdsõnad). Sõnaliikide funktsioon lauses.

Tegusõna pöördelised vormid: pööre, arv, aeg, kõneviis, tegumood. Tegusõna vormide kasutamine lauses. Tegusõna käändelised vormid. Tegusõna astmevaheldus: veaohtlikud tegusõnad ja sõnavormid.

Õige pöördevormi leidmine ÕS-ist, vormimoodustus tüüpsõna eeskujul. Liit-, ühend- ja väljendtegasõna.

Tegusõna kokku- ja lahkukirjutamine.

Käändsõnad. Käänetevahelised seosed. Veaohtlikud käändevormid. Käändsõna astmevaheldus:

veaohtlikud käändsõnad ja sõnavormid. Õige käändevormi leidmine ÕS-ist, vormimoodustus tüüpsõna eeskujul.

Omadussõna võrdlusastmed: veaohtlikud sõnad.

Käändsõna kokku- ja lahkukirjutamine.

Numbrite kirjutamine: põhi- ja järgarvud, kuupäevad, aastad, kellaajad.
Muutumatud sõnad. Määr- ja kaassõnade eristamine.

Lõiming

Võõrkeeled- emakeeletundides omandatud keelemõisted aitavad kaasa võõrkeelte grammatilise süsteemi õppimisel, võõrsõnad esinevad paljudes võõrkeeltes.

Matemaatika- eesti keele tundides arendatav lugemisoskus soodustab matemaatika õppetekstide ja tekstülesannete mõistmist.

Loodusained- eesti keele õpikutes ja töövihikutes esinevad loodusalsed tekstid aitavad loodust tundma õppida ja väärtustada ning loodusainetes omandatud sõnavara ning teadmised soodustavad loodustekstide mõistmist.

Sotsiaalsained- eesti keele õpikus ja töövihikus esinevad ajaloo- ja ühiskonnateemalised tekstid toetavad maailmapildi kujunemist, ajaloosünduste ja arengu mõistmist ning ühiskonnaelus ja inimsuhetes orienteerumist. Arutlusoskust ning info hankimise, tõlgendamise ja kasutamise oskusi arendatakse nii eesti keele kui ka sotsiaalsainete tundides.

Kunstiained- pildiallkirjade, reklaami analüüs, kirjaliku teksti või muusikapala illustreerimine kuuluvad nii eesti keele kui ka kunstiainetes valdkonda.

Läbivad teemad

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine- õpilaste õpioskuste süvendamine, erinevate rollide täitmine erinevates situatsioonides, erinevate tekstide funktsionaalne lugemine, arutelu ja analüüs, suulise ja kirjaliku väljendusoskuse, suhtlus- ja koostööoskuste arendamine, probleemide nägemine ja nende lahendamine.

Keskkond ja jätkusuutlik areng- vastutustundliku käitumise arendamine igapäevaelus, keskkonna hoidmine ja looduskeskkonna kaitsmine, säästva eluhoiaku arendamine, kohalike probleemide nägemine, arutelu ning aktiivne kaasalöömine ühiskondlikel üritustel.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus- päevakajaliste artiklite analüüs, praktiliste tarbekirjade koostamine (avaldus, kiri, õnnitluskaart jm), ainealaste jt ürituste planeerimine, suulise esinemise arendamine (üleskutse, diskussioon), aktiivne osalemine suhtlusportaalides.

Kultuuriline identiteet- eesti keele kui rahvusliku identiteedi kandja tähtsuse süvendamine, korrektse keele kasutamise arendamine, eesti erinevate kultuurinähtuste arutelu, mõistva suhtumise süvendamine teistesse keeltesse ja kultuuridesse.

Tehnoloogia ja innovatsioon“ - IKT rakendamine igapäevaelus ja õpingutes, kodutöodes.

Tervis ja ohutus- tervist ja ohutust väärtustavate hoiakute kujundamine ning tervisliku ja ohutu käitumise oskuste arendamine, diskussioon, juhtumianalüüsid, rühmatöö, uurimisprojektid ja rollimängud, klassivälised ennetusprogrammid ning õpilaste maksimaalne kaasamine tervist edendavatesse ja ümbritseva turvalisust suurendavatesse tegevustesse.

Väärtused ja kõlblus- erinevate maailmavaadete ja religioonide tutvustamine, arutlused väärtuste ja kõlblisuse teemade üle, erinevate seisukohtade võrdlemine, oma seisukohtade põhjendamine.

Hindamine

Hindamine toimub vastavalt Kauksi Põhikooli hindamisjuhendile

Õppekirjandus

P. Ratassepp „Sõnadest tekstini. Eesti keele õpik 7. klassile“ I osa

P. Ratassepp „Sõnadest tekstini. Eesti keele õpik 7. klassile“ II osa

P. Ratassepp „Sõnadest tekstini. Eesti keele töövihik 7. klassile“

P. Ratassepp „Sõnadest tekstini. Eesti keele töövihik 7. klassile“

H. Pung „Põhikooli emakeeleharjutusi, etteütusi, kontrolltöid“

Ajalehtede, ajakirjade artiklid

8. klass

Õpitulemused

Suuline ja kirjalik suhtlus

- Peab sobivalt telefoni- ja mobiilivestlusi;
- käsitleb koos partneri või rühmaga sihipäraselt eakohaseid teemasid ning lahendab probleemülesandeid, kasutades sobivalt kas suulist või kirjalikku keelevormi;
- oskab algatada, arendada, tõrjuda ja katkestada nii suhtlust kui ka teemasid; väljendab oma seisukohti ja sõnastab vajadusel oma eriarvamuse; teeb ettepanekuid, esitab omapoolseid põhjendusi, annab vajadusel lisateavet;

Teksti vastuvõtt

- orienteerub tekstimaailmas: tunneb olulisi tekstiliike (peamisi tarbe-, teabe-, meedia- ja reklaamižanreid), nende põhijooni ja kasutusvõimalusi;
- teab, et teksti väljenduslaad sõltub teksti kasutusvaldkonnast liigist ja autorist; eristab tarbe-, teabe-, meedia- ja reklaamtekstide stiile üksteisest, argisuhtluse ja ilukirjanduse stiilist;
- teab peamisi mõjutusvahendeid;

Tekstiloome

- leiab tekstiloomeks vajalikku kirjalikku või suusõnalist teavet raamatukogust ja internetist; valib kriitiliselt oma teabeallikaid ja osutab nendele sobivas vormis;
- tunneb esinemise ettevalmistuse ja kirjutamise protsesse ja kohandab neid oma eesmärkidele;
- oskab eesmärgipäraselt kirjutada kirjandit;
- oskab suuliselt esineda (tervitab, võtab sõna, koostab ja peab lühikest ettekannet ja kõnet);

Õigekeelsus ja keelehoole

- teab eesti keele lauseehituse peajooni; tunneb keelendite stiiliväärtust; oskab keelendeid tekstis mõista ja kasutada;
- teab suulise ja kirjaliku keelevormi erijooni;
- järgib eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid;
- oskab õigekirjajuhiseid leida sõna- ja käsiraamatutest ning veebiallikatest;
- rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes, tekste analüüsides ja hinnates;
- teab õpitud tekstiliikide keelelisi erijooni;
- kasutab tekstide koostamisel tavakohast ülesehitust ja vormistust.

Õppesisu ja –tegevus

Suuline ja kirjalik suhtlus

Suhtlusolukord, suhtlusolukorra komponendid, suhtluspartnerid. Erinevates suhtlusolukordades osalemine. Suhtlusolukorraga arvestamine. Suhtlemisel partneri arvestamine.

Suulise suhtlemise tavad eesti keeles: pöördumine, tervitamine, telefonivestlus.

Suhtlemine rühmas, sõna saamine, kõnejärje hoidmine. Rühmatöö käigus arvamuse avaldamine ja põhjendamine. Diskussioon. Kompromissi leidmine, kaaslaste oeldu/ tehtu täiendamine ja parandamine. Kaaslaste tööle põhjendatud hinnangu andmine. Suulise arutelu tulemuste kirjalik talletamine. Väitlus, väitluse reeglid.

Teksti vastuvõtt

Peamised tekstiliigid (tarbe-, teabe-, meedia- ja reklaamižanrid), nende eesmärgid. Teksti vastuvõtmise viisid. Eri liiki tekstide lugemine ja võrdlemine.

Kõne kuulamine, märkmete tegemine. Konspekterimine. Kõne põhjal küsimuste esitamine.

Tekstist olulisema teabe ja probleemide leidmine, tekstist kokkuvõtte tegemine. Reklaamtekst, reklaamtekstide eesmärk ja tunnused. Reklaami keel. Kriitiline lugemine. Avalik ja varjatud mõjutamine. Peamised keelelised mõjutamisvõtted, demagoogia.

Meediaetika kesksed põhimõtted. Sõnavabaduse põhimõte ja selle piirangud.

Teabetekstide eesmärk, teabeteksti tunnused ja ülesehitus. Juhend ja uurimus. Pilttekstide ja teabegraafika lugemine ja tõlgendamine.

Tekstiloomed

Teabe edastamine, reprodutseerimine, seostamine konkreetse teema või isikliku kogemuse piires.

Erinevat liiki alustekstide põhjal kirjutamine. Refereerimine. Teabeallikatele ja alustekstidele viitamise võimalused. Viidete vormistamine.

Kõneks valmistumine, kõne koostamine ja esitamine. Kõne näitlikustamine. Ettekande koostamine ja esitamine.

Kirjandi kirjutamise eeltöö: mõtete kogumine, kava koostamine, mustandi kirjutamine. Kirjandi teema ja peamõte, kirjandi ülesehitus. Teksti liigendamine. Jutustava, kirjeldava või arutleva kirjandi kirjutamine.

Õigekeelsus ja keelehoole

Üldteemad

Eesti kirjakeele kujunemine 19. sajandil

Algustäheõigekiri

Nimi, nimetus ja pealkiri. Isikud ja olendid; kohad ja ehitised; asutused, ettevõtted ja organisatsioonid; riigid ja osariigid; perioodikaväljaanded; teosed, dokumendid ja sarjad; ajaloosündmused; üritused; kaubad.

Lauseõpetus ja õigekiri

Lause. Lause suhtluseesmärgid.

Lauseliikmed: öeldis, alus, sihtis, määrus ja öeldistäide. Täiend. Korduvate eri- ja samaliigiliste lauseliikmete ja täiendite kirjavahemärgistamine, koondlause. Lisandi ja ütte kirjavahemärgistamine ja kasutamine lauses.

Liht- ja liitlause. Lihtlause õigekiri. Rindlause. Rindlause osalause ühendamise võimalused, rindlause kirjavahemärgistamine. Põimlause. Pea- ja kõrvallause. Põimlause õigekiri. Segaliitlause. Lauselühend. Lauselühendi õigekiri. Lauselühendi asendamine kõrvallausega. Liht- ja liitlause sõnajärg. Otsekõne, kaudkõne ja tsitaat. Otsekõnega lause muutmine kaudkõneks.

Lõiming

Võõrkeeled- emakeeletundides omandatud keelemõisted aitavad kaasa võõrkeelte grammatilise süsteemi õppimisel, võõrsõnad esinevad paljudes võõrkeeltes.

Matemaatika- eesti keele tundides arendatav lugemisoskus soodustab matemaatika õppetekstide ja tekstülesannete mõistmist.

Loodusained- eesti keele õpikus ja töövihikus esinevad loodusalsed tekstid aitavad loodust tundma õppida ja väärtustada ning loodusainetes omandatud sõnavara ning teadmised soodustavad loodustekstide mõistmist.

Sotsiaalsained- eesti keele õpikus ja töövihikus esinevad ajaloo- ja ühiskonnateemalised tekstid toetavad maailmapildi kujunemist, ajaloosünduste ja arengu mõistmist ning ühiskonnaelus ja inimsuhetes orienteerumist. Arutlusoskust ning info hankimise, tõlgendamise ja kasutamise oskusi arendatakse nii eesti keele kui ka sotsiaalainete tundides.

Kunstiained- pildiallkirjade, reklaami analüüs, kirjaliku teksti või muusikapala illustreerimine kuuluvad nii eesti keele kui ka kunstiainetes valdkonda.

Läbivad teemad

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine- õpilaste õpioskuste süvendamine, erinevate rollide täitmine erinevates situatsioonides, mobiilside ja interneti kasutamine, erinevate tekstide funktsionaalne lugemine, arutelu ja analüüs, suulise ja kirjaliku väljendusoskuse, suhtlus- ja koostööoskuste arendamine, probleemide nägemine ja nende lahendamine.

Keskkond ja jätkusuutlik areng- vastutustundliku käitumise arendamine igapäevaelus, keskkonna hoidmine ja looduskeskkonna kaitsmine, säästva eluhoiaku arendamine, kohalike probleemide nägemine, arutelu ning aktiivne kaasalöömine ühiskondlikel üritustel.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus- päevakajaliste artiklite analüüs, praktiliste tarbekirjade koostamine (avaldus, kiri, reklaamplakat, avalik kiri jm), ainealaste jt ürituste planeerimine, suulise esinemise arendamine (üleskutse, kõne, diskussioon), aktiivne osalemine suhtlusportaalides.

Kultuuriline identiteet- eesti keele kui rahvusliku identiteedi kandja tähtsuse süvendamine, korrektse keele kasutamise arendamine, eesti erinevate kultuurinähtuste arutelu, mõistva suhtumise süvendamine teistesse keeltesse ja kultuuridesse.

Tehnoloogia ja innovatsioon - IKT rakendamine igapäevaelus ja õpingutes, kodutöodes.

Tervis ja ohutus- tervist ja ohutust väärtustavate hoiakute kujundamine ning tervisliku ja ohutu käitumise oskuste arendamine, diskussioon, juhtumianalüüsid, rühmatöö, uurimisprojektid ja rollimängud, klassivälised ennetusprogrammid ning õpilaste maksimaalne kaasamine tervist edendavatesse ja ümbritseva turvalisust suurendavatesse tegevustesse.

Väärtused ja kõlblus- erinevate maailmavaadete ja religioonide tutvustamine, arutlused väärtuste ja kõlblisuse teemade üle, erinevate seisukohtade võrdlemine, oma seisukohtade põhjendamine.

Hindamine

Hindamine toimub vastavalt Kauksi Põhikooli hindamisjuhendile

Õppekirjandus

Eesti keele õpik 8. klassil

Eesti keele töövihik 8. klassile I osa

Eesti keele töövihik 8. klassile“ II osa

Eesti keele kontrolltööd 8. klassile“

H. Pung „Põhikooli emakeeleharjutusi, etteütlosti, kontrolltöid“

Artiklid ajakirjandusest, raadio- ja telesaated.

9. klass

Õpitulemused

Suuline ja kirjalik suhtlus

- Esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi, teeb kuuldu ja loetu põhjal järeldusi ning annab hinnanguid;
- suudab asjalikult sekkuda avalikku diskussiooni meediakanalites, üritustel ja mujal; kommenteerib veebis asjakohaselt;

Teksti vastuvõtt

- loeb ja kuulab avaliku eluga kursisoleku ja õppimise või töö eesmärkidel ning isiklikust huvist; rakendab lugemise ja kuulamise eri viise ja võimalusi;
- loeb ja kuulab sihipäraselt, kriitiliselt ja arusaamisega nii oma huvivaldkondade kui ka õpi- ja elutarbelisi tekste;
- valib teadlikult oma lugemisvara;
- suudab teha järeldusi kasutatud keelevahenditest, märkab kujundlikkust;

Tekstiloomed

- oskab eesmärgipäraselt kirjutada kirjandit; asjalikke kommentaare ja arvamused;
- oskab kirjutada elulugu, avaldusi, seletuskirju ja taotlusi;
- seostab oma kirjutise ja esinemise sündmuse või toiminguga eesmärgiga ja teiste tekstidega;
- vahendab kuuldu ja loetud tekste eetilisel, sobiva pikkuse ja täpsusega;

Õigekeelsus ja keelehoole

- väärtustab eesti keelt ühena Euroopa ja maailma keeltest; suhestab keeli teadlikult, tajub nende erinevusi;
- edastab võõrkeeles kuuldu ja loetud infot korrektses eesti keeles ja arvestades eesti keele kasutuse väljakujunenud tavasid;
- leiab oma sõnavara rikastamiseks keeleallikatest sõnade konteksti-tähendusi, kasutusviise ja mõistesuhteid;
- tunneb keelendite stiiliväärtust; oskab keelendeid tekstis mõista ja kasutada;

- tuleb eesti kirjakeelega toime isiklikus ja avalikus elus ning edasi õppides.
- tunneb keelendite stiiliväärtust; oskab keelendeid tekstis mõista ja kasutada;
- tuleb eesti kirjakeelega toime isiklikus ja avalikus elus ning edasi õppides.
- tunneb keelendite stiiliväärtust; oskab keelendeid tekstis mõista ja kasutada;
- tuleb eesti kirjakeelega toime isiklikus ja avalikus elus ning edasi õppides.

Õppesisu ja –tegevus

Suuline ja kirjalik suhtlus

Veebisuhtluse eesmärgid, võimalused ja ohud.

Veebipõhised suhtluskanalid: jututoad, blogid, kommentaarid.

Veebis kommenteerimine. Keeleviisakus ja -väärkus. Anonüümsuse mõju keelekasutusele.

Aktuaalse meediateksti kommenteerimine vestlusringis. Loetu kirjalik ja suuline vahendamine.

Suhtlemine ajakirjanikuga.

Väitlus, väitluse reeglid.

Teksti vastuvõtt

Veebilehed: eesmärgid ja ülesehitus. Veebist teabe otsimine, teabeallikate ja info kriitiline hindamine.

Teabe talletamine ja süstematiseerimine.

Sõnalise teksti seostamine pildilise teabega (foto, joonis, skeem jm). Pilttekstide ja teabegraafika lugemine ja tõlgendamine.

Tarbetekstide eesmärk, tarbetekstide tunnused ja ülesehitus. Tarbe- ja teabetekstidest olulise info leidmine, süstematiseerimine ja selle põhjal järelduste tegemine.

Funktsionaalstiilid: tarbe-, teabe-, meedia- ja reklaamitekstide keelekasutus.

Tekstiloomed

Arutlusteema leidmine ja sõnastamine isikliku kogemuse või alustekstide põhjal. Arutluse põhiskeem: väide, põhjendus, järeldus.

Teksti pealkirjastamine. Tekstilõik, tekstilõigu ülesehitus. Lõikude järjestamise põhimõtted ja võimalused.

Teksti sidusus. Jutustava, kirjeldava ja arutleva tekstiosa sidumine tervikuks.

Sobivate keelendite valimine kõnelemisel ja kirjutamisel vastavalt suhtluseesmärkidele.

Kirjaliku ja suulise keelekasutuse eripära.

Teksti keeleline toimetamine: sõnastus- ja lausestusvigade parandamine.

Keeleteadmiste rakendamine töös tekstidega. Keelekujundite kasutamine tekstiloomel: konteksti sobivad ja sobimatud kujundid.

Tarbetekstide koostamine ja vormistamine: elulookirjeldus, seletuskiri, avaldus, taotlus.

Õigekeelsus ja keelehoole

Üldteemad

Keeleuuendus. Kirjakeele areng tänapäeval: võimalused ja ohud.

Keelesugulus, soomeugri ja indoeuroopa keeled.

Eesti keele eripära, võrdlus teiste keeltega.

Häälikuõpetus ja õigekiri

Muutumatu sõnade kokku- ja lahkukirjutamine.

Tsitaatsõnade märkimine kirjas. Võõrnimedega õigekiri ja vormimoodustus.

Lühendamise põhimõtted ja õigekiri, lühendite käänamine.

Poolitamine, sh võõrsõnade ja nimede poolitamine.

Arvuti keelekorrektori kasutamine.

Sõnavaraõpetus

Keelendite stiilivärving, seda mõjutavad tegurid. Fraseologismid, nende stiilivärving.

Sõnavara täiendamise võimalused: sõnade tuletamine, liitmine ja tehissõnad. Sagedamini esinevad tuletusliited ja nende tähendus.

Eesti keele olulisemad sõna- ja käsiraamatud, keelealased veebiallikad. Sõnaraamatute kasutamine sõnade tähenduse ja stiilivärvingu leidmiseks.

Lõiming

Võõrkeeled- emakeeletundides omandatud keelemõisted aitavad kaasa võõrkeelte grammatilise süsteemi õppimisel, võõrsõnad esinevad paljudes võõrkeeltes.

Matemaatika- eesti keele tundides arendatav lugemisoskus soodustab matemaatika õppetekstide ja tekstülesannete mõistmist.

Loodusained- eesti keele õpikus ja töövihikus esinevad loodusalsed tekstid aitavad loodust tundma õppida ja väärtustada ning loodusainetes omandatud sõnavara ning teadmised soodustavad loodustekstide mõistmist.

Sotsiaalsed- eesti keele õpikus ja töövihikus esinevad ajaloo- ja ühiskonnateemalised tekstid toetavad maailmapildi kujunemist, ajaloosünduste ja arengu mõistmist ning ühiskonnaelus ja inimsuhetes orienteerumist. Arutlusoskust ning info hankimise, tõlgendamise ja kasutamise oskusi arendatakse nii eesti keele kui ka sotsiaalainete tundides.

Kunstiained- pildiallkirjade, reklaami analüüs, kirjaliku teksti või muusikapala illustreerimine kuuluvad nii eesti keele kui ka kunstiainetes valdkonda.

Läbivad teemad

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine- õpilaste õpioskuste süvendamine, erinevate rollide täitmine erinevates situatsioonides, mobiilside ja interneti kasutamine, erinevate tekstide funktsionaalne lugemine, arutelu ja analüüs, suulise ja kirjaliku väljendusoskuse, suhtlus- ja koostööoskuste arendamine, probleemide nägemine ja nende lahendamine, tarbetekstide vormistamine.

Keskkond ja jätkusuutlik areng- vastutustundliku käitumise arendamine igapäevaelus, keskkonna hoidmine ja looduskeskkonna kaitsmine, säästva eluhoiaku arendamine, kohalike probleemide nägemine, arutelu ning aktiivne kaasalöömine ühiskondlikel üritustel.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus- päevakajaliste artiklite analüüs, praktiliste tarbekirjade koostamine (avaldus, kiri, reklaamplakat, avalik kiri jm), ainealaste jt ürituste planeerimine, suulise esinemise arendamine (üleskutse, kõne, diskussioon), aktiivne osalemine suhtlusportaalides.

Kultuuriline identiteet- eesti keele kui rahvusliku identiteedi kandja tähtsuse süvendamine, korrektse keele kasutamise arendamine, eesti erinevate kultuurinähtuste arutelu, mõistva suhtumise süvendamine teistesse keeltesse ja kultuuridesse.

Tehnoloogia ja innovatsioon - IKT rakendamine igapäevaelus ja õpingutes, kodutöodes.

Tervis ja ohutus- tervist ja ohutust väärtustavate hoiakute kujundamine ning tervisliku ja ohutu käitumise oskuste arendamine, diskussioon, juhtumianalüüsid, rühmatöö, uurimisprojektid ja rollimängud, klassivälised ennetusprogrammid ning õpilaste maksimaalne kaasamine tervist edendavatesse ja ümbritseva turvalisust suurendavatesse tegevustesse.

Väärtused ja kõlblus- erinevate maailmavaadete ja religioonide tutvustamine, arutlused väärtuste ja kõlblisuse teemade üle, erinevate seisukohtade võrdlemine, oma seisukohtade põhjendamine.

Kasutatav õppematerjal

Eesti keele õpik 9. klassile

Eesti keele töövihik 9. klassile“ I osa

Eesti keele töövihik 9. klassile“ II osa

Eesti keele kontrolltööd 9. klassile

„Põhikooli emakeeleharjutusi, etteütlosti, kontrolltöid“

Artiklid ajakirjandusest, raadio- ja telesaated.

Lisa 2 Kirjandus

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Põhikooli kirjandusõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) loeb eakohast ilukirjandust, arendab oma lugemisoskust ning omandab püsiva lugemisharjumuse kui maailma ja enda mõistmise vahendi;
- 2) väärtustab kirjandust oma rahvuskultuuri olulise osana ning tutvub eri rahvaste kirjanduse ja kultuuriga;
- 3) mõistab ilukirjanduse kujundlikku keelt, rikastab oma sõnavara ning arendab suulist ja kirjalikku väljendusoskust;
- 4) arendab oma loomevõimeid ja suhtub lugupidamisega loometöösse;
- 5) kujundab kirjanduse abil oma esteetilisi ja eetilisi väärtushoiakuid;
- 6) laiendab oma silmaringi ning rikastab mõtte- ja tundemaailma;
- 7) annab iseseisvaid hinnanguid ning sõnastab ja esitab oma mõtteid;
- 8) hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt erinevaid infoallikaid.

Õppeaine kirjeldus

Kirjandus on õppeaine, mis peamiselt ilukirjandusele tuginedes arendab õpilase lugejaoskusi, kujundlikku mõtlemist ning verbaalseid loomevõimeid; kujundab väärtkirjanduse ja rahvaluule tõlgendamise ning analüüsi kaudu õpilase esteetilisi ja eetilisi väärtushoiakuid, rikastab tundemaailma, aitab leida oma identiteeti ning luua ainuomast maailmapilti.

Põhikooli kirjandusõpetus keskendub eelkõige ilukirjanduse lugemisele ja tõlgendamisele. Eraldi pööratakse tähelepanu teose mõistmist toetavate oskuste arendamisele, teose kui terviku mõistmisele ning kujundliku keele tundmaõppimisele. Interpreteerimis- ja sünteesivõime arendamiseks kuuluvad vältimatute osistena kirjandusõpetusse ka tekstide esitamine ning omalooming õpilase loodud eriliigiliste tekstide tähenduses.

Kirjandusteoste üle arutlemiseks ja nende sügavuti mõistmiseks peab õpilane tundma kirjanduse metakeelt ning kirjanikega seotud kultuuriloolist tausta. Teoste käsitlemiseks vajalikke mõisteid seletatakse õppekirjanduses, õpilase enda seletust eeldatakse vaid nende väheste mõistete puhul, mis on õppesisus eraldi esile toodud. Kirjandusõpetuse teoreetiline külg on seega kahandatud võimaliku miinimumini, sest faktiteadmistest tähtsam on äratada ja hoida alal lugemishuvi ning arendada tõlgendusoskust.

Kirjanduse ainesisisus peetakse oluliseks pakkuda õpilastele mitmekülgse tekstivaliku kaudu erinevaid lugemis- ja analüüsikogemusi ning tagada seega igakülgne lugejaoskuste areng. Seepärast haaratakse lugemisvarasse tähtsamate eetiliste ja esteetiliste küsimuste käsitlemist võimaldavaid teoseid nii uudiskirjandusest kui ka klassikast ning pööratakse tähelepanu folkloorsele materjalile, et väärtustada õpilase päritolu ja kultuurilist kuuluvust. Arvestatakse ka eesti ja väliskirjanduse, vanema ja uuema kirjanduse ning eri žanre esindavate proosa-, draama- ja

luuleteoste põhjendatud proportsioone. Terviklikult käsitletavate teoste valikus on rohkesti klassikat, nn tüvitekste, mille hulgast saab kirjandusõppe eesmärges silmas pidades teha meelepärast valiku. Ainesisus esitatud terviklikult käsitletavate teoste loend ei ole kummagi kooliastme puhul suletud ega ammendav, igal õpikuautoril ja kirjandusõpetajal on vabadus valida nimetatute asemele või neile lisaks teisi teemakohaseid tekste ja teoseid, sh uudiskirjanduse hulgast. Rõhutades ainekava avatust kirjanduse valikule, on kultuuri järjepidevuse huvides siiski vaja tunda tüvitekste. Tervikkäsitleluseks mõeldud teoste hulgast valib õpetaja igas klassis käsitlemiseks vähemalt neli. Õpetaja võib kirjandusteoseid valides arvestada õpilase eelistusi ning kultuurilis-rahvuslikku eripära.

Põhikooli kirjandusõpetuses on põhirõhk ilukirjanduse lugemisel ja tõlgendamisel, kuid funktsionaalse kirjaoskuse arendamiseks tuleb kirjandustundides tegelda ka teabetekstidega, mis on seotud eelkõige kirjanduse ning kirjanike ja teiste kultuurilooliselt tähenduslike isikutega. Kultuurilooliste tekstidega tutvudes avatakse isiksust kujundavaid seiku ning osutatakse loomingu juurde jõudmise erinevatele teedele, aidatakse mõista teose kirjandus- ja ajaloolist tagapõhja, väärtustades eesti kultuuri jaoks olulist. Eesmärk ei ole käsitleda kirjanike elu ja tegevust kõigekülgselt, vaid luua alus kirjandusprotsessi mõistmiseks ning tekitada huvi kultuurilooliste tekstide lugemise vastu. Nende toel õpitakse teksti adekvaatselt mõistma, olulist leidma, teavet struktureerima ja võrdlema, eri liiki tekste looma jms.

Õppeprotsessis võimaldatakse õpilastele rohkesti omaloomingulisi, sh kirjandusteoste, teiste tekstidele ja oma elamustele tuginevaid kirjutamiskogemusi, et arendada ja väärtustada loovust ja **mõtlemisvõimet ning tuua esile kirjutaja isikupära ja annet. Tekstianalüüsis ning tekstiloomes on võrdse olulisel suuline ja kirjalik õppetegevus.**

Kirjandusõpetus seostub peaaegu kõigi õppeainetega (esmajoonel eesti keelega) ja kirjanduse lähiümbruse aladega (folkloori, teatri, filmi, kujutava kunstiga) ning toetab õppe sisu kaudu õppekava läbivate teemade käsitlemist ja võtmepädevuste saavutamist. Läbivate teemade käsitlemise iseloom, sügavus ja raskuspunkt on klassiti erinev ning paljuski seotud kirjanduse valikuga. Taotlus on, et loetud ilukirjandustekstide põhjal arutledes suhestaks õpilane ennast käsitletavate teemadega.

Õppetegevust kavandades ja korraldades:

- 1) peetakse silmas õppekava alusväärtusi, üldpädevusi, õppeaine eesmärges ja õpitulemusi ning toetatakse lõimingu teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) jälgitakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätab piisavalt aega puhkuseks ja huvitegevuseks;
- 3) võimaldatakse õppida individuaalselt ning koos teistega (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;
- 4) arvestatakse õpilaste individuaalseid iseärasusi ning kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste võimaldavad õpilastel sobiva pingutustasemega õppida;

5) kasutatakse tänapäevastel info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid

õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;

- 6) laiendatakse õpikeskkonda: arvutiklass, muuseum, näitus, raamatukogu;
- 7) kasutatakse mitmekesist õppemetoodikat, sh aktiivõpet: esitamine, rollimäng, loovtöö kirjutamine, arutelu, diskussioon, väitlus, õpimapi ja uurimistö koostamine;
- 8) rakendatakse õppetegevust toetavaid ja mitmekesistavaid õppevorme (sh raamatukogutunnid, ekskursioonid kirjanikega seotud paikadesse ning keele ja kirjandusega seotud asutustesse, kohtumised kirjanikega, loomekonkursid, kirjandusolümpiaadid, projektõpe), pidades oluliseks koosõppimise kaudu sotsiaalse kompetentsuse saavutamist ning infoühiskonna võimaluste paljust.

Õpitulemused on kindlaks määratud kooliastmeti kahel tasemel: üldised õpitulemused ja õppevaldkondade õpitulemused. Hindamisel lähtutakse vastavatest põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest. Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste vastuste (esituste) ning kirjalike tööde alusel, arvestades teadmiste ja oskuste vastavust ainekava õpitulemustele. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega. Õpitulemuste kontrollimise vormid

peavad olema mitmekesised ning vastavuses õpitulemustega. Õpilasi peab teavitama, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid. Kirjalike ülesannete puhul parandab õpetaja ka keelevead, kuid hinnates arvestab valdavalt töö sisu. Omaloominguliste tööde puhul võib lisahindega tunnustavalt hinnata ideelist ja esteetilist aspekti.

II kooliaste (5. ja 6. klass)

Kooliastme õpitulemused

6. klassi lõpetaja:

- 1) on lugenud eakohast erižanrilist väärtkirjandust, kujundanud selle kaudu oma kõlbelisi tõekspidamisi ning arendanud lugejaoskusi;
- 2) mõistab kirjandust kui oma rahvuskultuuri olulist osa ja eri rahvaste kultuuri tutvustajat;
- 3) tõlgendab, analüüsib ja mõistab teoses kujutatud lugu ning tegelassuhteid, elamusi ja väärtusi;
- 4) mõistab ning aktsepteerib erinevaid seisukohti, mis võivad tekkida kirjandusteost lugedes;
- 5) jutustab teksti- või elamuspõhiselt ning arutleb teoses toimunu üle, väljendades end korrektselt;
- 6) kirjutab nii jutustavaid kui ka kirjeldavaid omaloomingulisi töid, väljendades end korrektselt;
- 7) kasutab vajaliku teabe hankimiseks eri allikaid, sh sõnaraamatuid ja internetti.

Lugemine

6. klassi lõpetaja:

- 1) on läbi lugenud vähemalt kaheksa eakohast erinevasse žanrisse kuuluvat väärtkirjandusteost (raamatut);
- 2) loeb kirjandusteksti ladusalt ja mõtestatult ning väärtustab lugemist;
- 3) tutvustab loetud kirjandusteose autorit, sisu ja tegelasi ning kõneleb oma lugemismuljetest, -elamustest ja -kogemustest.

Jutustamine

6. klassi lõpetaja:

- 1) jutustab tekstilähedaselt kavapunktide või märksõnade toel;
  - 2) jutustab mõttelt sidusa tervikliku ülesehitusega selgelt sõnastatud loo, tuginedes kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale;
  - 3) jutustab piltteksti põhjal ning selgitab selle sisu.
- Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

Teose/loo kui terviku mõistmist toetavad tegevused

6. klassi lõpetaja:

- 1) koostab teksti kohta eri liiki küsimusi;
- 2) vastab teksti põhjal koostatud küsimustele oma sõnadega või tekstinäitega;
- 3) koostab teksti kohta sisukava, kasutades küsimusi, väiteid või märksõnu;
- 4) järjestab teksti põhjal sündmused ning määrab nende toimumise aja ja koha;
- 5) kirjeldab loetud tekstile tuginedes tegelaste välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib nende suhteid, hindab nende käitumist, lähtudes üldtunnustatud moraalinormidest, ning võrdleb iseennast mõne tegelasega;
- 6) leiab lõigu kesksed mõtted ja sõnastab peamõtte;
- 7) arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuse, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ning põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka oma elust;
- 9) otsib teavet tundmatute sõnade kohta ning teeb endale selgeks nende tähenduse.

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine

6. klassi lõpetaja:

- 1) tunneb ära ja kasutab tekstides epiteete, võrdlusi ning algriimi;
- 2) seletab õpitud vanasõnade ja kõnekäändude tähendust;
- 3) mõtestab luuletuse tähendust, tuginedes iseenda elamustele ja kogemustele.

Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine

6. klassi lõpetaja seletab oma sõnadega epiteedi, võrdluse, muistendi, muinasjutu, kõnekäändu ja vanasõna olemust.

4. Esitamine

6. klassi lõpetaja esitab peast luuletuse, lühikese proosa- või rolliteksti, jälgides esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust.

5. Omalooming

6. klassi lõpetaja kirjutab erineva pikkusega eriliigilisi omaloomingulisi töid, sh kirjeldavat ja jutustavat teksti.

Mängiv inimene: ringmängud ja mängulust, sõnamängud, teatri võlumaailm, leidlik probleemide lahendamine, iluelamused, loominguline koostöö, mängult ja päriselt, põhjendatud ja põhjendamata riskid jms.

Omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus: rahvuskultuuri eripära ja olulisus rahvale, matkamine kodukohas ning reisimine kaugetes maades, kultuuride mitmekesisus, erinevate rahvaste uskumused ja tavad, käitumine erinevas kultuuriruumis, külalislahkus, lugupidav suhtumine teistesse kultuuridesse ja inimestesse, kultuuriinimesed kui eesti rahvuskultuuri tutvustajad ja hoidjad jms.

Mängiv inimene: ringmängud ja mängulust, sõnamängud, teatri võlumaailm, leidlik probleemide lahendamine, iluelamused, loominguline koostöö, mängult ja päriselt, põhjendatud ja põhjendamata riskid jms.

Keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng: minu osa looduse hoidmisel, austav suhtumine elusja eluta loodusesse, hädasolija aitamine, lemmikloomad ning vastutus nende eest, aastaegade omanäolisus jms.

Kodanikuühiskond ja rahvussuhted: minu juured, seos mineviku, oleviku ning tuleviku vahel, traditsioonid ja sündmused, mis tagavad järjepidevuse, suhe keelesse, kodupaiga keel, suhted teiste rahvustega jms.

Teabekeskond, tehnoloogia ja innovatsioon: avastamisrõõm ja õppimiskogemused, tänapäevased teabeotsimis- ja teabeedastamisvõimalused, internet kui silmaringi avardaja ning infoallikas, internet kui ohuallikas, käitumine suhtlusportaalides, film ja foto kui hetke ning ajaloo jäädvustajad jms.

III kooliaste

7. klass

Õpitulemused

Lugemine

- On läbi lugenud vähemalt neli eakohast ja erižanrilist väärtkirjanduse hulka kuuluvat tervikteost (raamatut);
- loeb eakohast erižanrilist kirjanduslikku teksti ladusalt ja mõtestatult, väärtustab lugemist;
- tutvustab loetud kirjandusteose autorit, sisu ja tegelasi, kõneleb oma lugemismuljetest, -

elamustest ja –kogemustest;

Jutustamine

- jutustab tekstilähedaselt kavapunktide järgi või märksõnade toel;
- jutustab mõttelt sidusa ja tervikliku ülesehitusega loo, tuginedes kirjanduslikule tekstile, tõsielu-sündmusele või oma fantaasiale;
- jutustab piltteksti põhjal ja selgitab selle sisu;

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

Teose/loo kui terviku mõistmist toetavad tegevused

- koostab teksti kohta eriliigilisi küsimusi;
- vastab teksti põhjal koostatud küsimustele oma sõnadega või tekstinäitega;
- koostab teksti kohta sisukava, kasutades väiteid või märksõnu;
- leiab lõigu kesksed mõtted;
- järjestab teksti põhjal sündmused, määrab nende toimumise aja ja koha;
- kirjeldab loetud tekstile tuginedes tegelaste välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib nende omavahelisi suhteid, hindab nende käitumist, võrdleb iseennast mõne tegelasega;
- arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka oma elust;
- otsib teavet tundmatute sõnade kohta, teeb endale selgeks nende tähenduse;

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine

- tunneb ära ja kasutab enda loodud tekstides epiteete, võrdlusi ja algriimi;
- mõtestab luuletuse tähenduse iseenda elamustele ja kogemustele tuginedes;

Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine

- seletab oma sõnadega epiteedi, võrdluse, muistendi ja muinasjutu olemust;

Esitamine

- esitab peast luuletuse või rolliteksti, jälgides esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust;

Omalooming

- kirjutab erineva pikkusega eriliigilisi omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldava ja jutustava teksti.

Õppesisu ja -tegevused

Lugemine

Lugemise eesmärgistamine. Lugemiseks valmistumine, keskendunud lugemine.

Lugemistehnika arendamine, häälega ja hääleta lugemine, pauside, tempo ja intonatsiooni jälgimine.

Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. Lugemisrõõm. Loetud raamatu autori, sisu ja tegelaste tutvustamine klassikaaslastele.

Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.

Jutustamine

Tekstilähedane sündmustest jutustamine kavapunktide järgi. Tekstilähedane jutustamine märksõnade toel. Aheljutustamine. Iseendaga või kellegi teisega toimunud sündmusest või mälestuspildist jutustamine.

Jutustamine piltteksti (foto, koomiks) põhjal.

Fantaasialoo jutustamine.

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

Teose mõistmist toetavad tegevused

Küsimuste koostamine: fakti- ja fantaasiaküsimused.

Küsimustele vastamine tekstinäitega või oma sõnadega.

Teksti kavastamine: kavapunktid väidete ja märksõnadena.

Lõikude kesksete mõtete otsimine. Teksti teema sõnastamine. Arutlemine mõne teoses käsitletud teema üle. Oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine. Illustratiivsete näidete (nt iseloomulike detailide) otsimine tekstist. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal.

Oma mõtete, tunduste, lugemismuljete sõnastamine.

Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine.

Teose/loo kui terviku mõistmine

Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Sündmuste järjekord.

Tegelaste probleemi leidmine ja sõnastamine. Teose sündmustiku ja tegelaste suhestamine (nt võrdlemine) enda ja ümbritsevaga. Pea- ja kõrvaltegelaste leidmine, tegelase muutumise, tegelastevaheliste suhete jälgimine, tegelaste iseloomustamine, käitumise põhjendamine. Tegelasrühmad. Tegelasvaheline konflikt, selle põhjused ja lahendamisteed.

Loomamuinasjutu tüüptegelased.

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine

Epiteedi ja võrdluse äratundmine ja kasutamine. Valmi mõistukõnest arusaamine. Koomilise leidmine tekstist.

Riimide leidmine ja loomine. Luuletuse rütm ja kõla tunnetamine. Algriimi leidmine rahvalauludest. Algriimi kasutamine oma tekstis. Luuleteksti tõlgendamine.

Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine

Rahvalaulu olemus. Loomamuinasjutu sisutunnused (lugu, tegelased, hea võitlus kurjaga jne). Tekke- ja seletusmuistendi tunnused. Seiklusjutu tunnused.

Teose teema. Probleemi olemus. Pea- ja kõrvaltegelane. Tegelasvahelise konflikti olemus. Luuletuse vorm: salm.

Valmi tunnused. Koomiline ja mittekoomiline.

Esitamine

Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida?) Esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine; õige hingamine ja kehahoid. Luuleteksti esitamine peast. Rollimäng, rolliteksti esitamine.

Omalooming

Kirjeldamine: sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine. Esemel, olendi, inimese, tegevuskoha, looduse, tunnete kirjeldamine.

Jutustamine. Jutustuse ülesehitus. Ajalis-põhjuslik järgnevus tekstis. Sidus lausestus. Otsekõne jutustuses. Minavormis jutustamine.

Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid, nt loomamuinasjutu, seiklus- või fantaasiajutu, tekke- või seletusmuistendi, loomtegelase, või kirjandusliku tegelase kirjelduse, ette antud riimide põhjal või iseseisvalt luuletuse, sündmustiku või tegelasega seotud kuulutuse, loole uue või jätkuva lõpu, kirja mõnele teose tegelasele või tegelaserühmale, algustähekordustega naljaloo, luuletuse põhjal samasisulise jutu või muud sellist.

Lõiming

Võõrkeeled- võõrapäraste nimede ja kohanimedega tutvumine, võõrhääldus ilukirjandustekstides.

Matemaatika- matemaatilised mõisted tekstides, mõõtühikud.

Loodusained- loodusteemaliste tekstide lugemine aitab kaasa loodusainete paremale omandamisele, loodusainetes omandatud mõisted aitavad mõista teksti, loovad kujutluspilte.

Sotsiaalsained- ajalooliste, ühiskonnatemaatiliste tekstide lugemine ja analüüs toetab ajaloosündmuste, ühiskonnas toimuvate protsesside ja erinevate inimsuhete mõistmist.

Kunstiained- teoste illustreerimine, erilaadsete ilukirjandusteoste seostamine muusikaga.

Läbivad teemad

„**Väärtused ja kõlblus**“ ning „**Kultuuriline identiteet**“ on ainevaldkonnale eriomased teemad, mida käsitletakse läbivalt ilukirjandust ning kultuuriteemalisi teabetekste lugedes ja analüüsid, nende üle arutledes ning nende põhjal kirjutades.

„**Elukestev õpe ja karjääri planeerimine**“ eesmärgiseadega on kooskõlas kõik ainevaldkonnas taotletavad pädevused: õpipädevus, funktsionaalne lugemisoskus, suuline ja kirjalik väljendusoskus ning tekstiloomine. Arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi, suutlikkust oma arvamust kujundada ja väljendada ning probleeme lahendada. Õppetegevus võimaldab õpilasel märgata oma ainespetsiifilisi kalduvusi ning arendada loomevõimeid.

Läbivate teemade „**Keskkond ja jätkusuutlik areng**“ ning „**Tervis ja ohutus**“ käsitus taotleb õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, keskkonnateadlikuks, vastutustundlikuks ning tervist ja turvalisust väärtustavaks inimeseks. Ainevaldkonna õppeainetes toetatakse neid arengusuundumusi teemakohaste tekstide, sh meediatekstide valiku ja analüüsi ning neis tõstatatud probleemide üle arutlemisega suulises ja kirjalikus vormis.

Läbiva teema „**Teabekeskkond**“ käsitlemine valdkonna õppeainetes hõlmab eri allikatest (sh internetist) teabe hankimist, selle kriitilist hindamist ja kasutamist õppeteemakohaste teadmiste laiendamiseks kui ka tekstiloomes.

Kasutatav õppematerjal

„Eesti keele õpik 5. klassile. Kirjandus“ I osa,

„Eesti keele õpik 5. klassile. Kirjandus“ II osa,

„Kirjanduse töövihik“

6.klass

Õpitulemused

Lugemine

- On läbi lugenud vähemalt neli eakohast ja erižanrilist väärtkirjanduse hulka kuuluvat tervikteost (raamatut);
- loeb eakohast erižanrilist kirjanduslikku teksti ladusalt ja mõtestatult, väärtustab lugemist;
- tutvustab loetud kirjandusteose autorit, sisu ja tegelasi, kõneleb oma lugemismuljetest, - elamustest ja -kogemustest;

Jutustamine

- jutustab tekstilähedaselt kavapunktide järgi või märksõnade toel;
- jutustab mõttelt sidusa tervikliku ülesehitusega selgelt sõnastatud loo, tuginedes kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale;
- jutustab piltteksti põhjal ja selgitab selle sisu;

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

Teose/loo kui terviku mõistmist toetavad tegevused

- vastab teksti põhjal koostatud küsimustele oma sõnadega või tekstinäitega;
- koostab teksti kohta sisukava, kasutades küsimusi, väiteid või märksõnu;
- leiab lõigu kesksed mõtted ja sõnastab peamõtte;
- järjestab teksti põhjal sündmused, määrab nende toimumise aja ja koha;
- kirjeldab loetud tekstile tuginedes tegelaste välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib nende omavahelisi suhteid, hindab nende käitumist, lähtudes üldtunnustatud moraalinormidest, võrdleb iseennast mõne tegelasega;
- arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka oma elust;
- otsib teavet tundmatute sõnade kohta, teeb endale selgeks nende tähenduse;

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine

- tunneb ära ja kasutab enda loodud tekstides epiteete ja võrdlusi;
- seletab õpitud vanasõnade ja kõnekäändude tähendust;
- mõtestab luuletuse tähenduse iseenda elamustele ja kogemustele tuginedes;

Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine

- seletab oma sõnadega epiteedi, võrdluse, muinasjutu, muistendi, kõnekäänu ja vanasõna olemust;

Esitamine

- esitab peast luuletuse, lühikese proosateksti, jälgides esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust.

Omalooming

- kirjutab erineva pikkusega eriliigilisi omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldava ja jutustava

teksti.

Õppesisu ja -tegevused

Lugemine

Eesmärgistatud ülelugemine. Oma lugemise jälgimine ja lugemisoskuse hindamine. Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine.

Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu autori, sisu ja tegelaste tutvustamine klassikaaslastele. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.

Jutustamine

Tekstilähedane sündmustest jutustamine kavapunktide järgi. Tekstilähedane jutustamine märksõnade toel. Loo ümberjutustamine uute tegelaste ja sündmuste lisamisega. Iseendaga või kellegi teisega toimunud sündmusest või mälestuspildist jutustamine. Jutustamine piltteksti (foto, illustratsioon, karikatuur, koomiks) põhjal. Fantaasialoo jutustamine.

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

Teose mõistmist toetavad tegevused

Küsimustele vastamine tsitaadiga (tekstilõigu või fraasiga), teksti abil oma sõnadega, peast. Teksti kavastamine: kavapunktid küsi- ja väitlausestena, märksõnadena.

Lõikude kesksete mõtete otsimine ja peamõtte sõnastamine. Teksti teema ja peamõtte sõnastamine. Arutlemine mõne teoses käsitletud teema üle. Oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine. Illustratiivsete näidete (nt tsitaatide, iseloomulike detailide) otsimine tekstist. Detailide kirjeldamine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal. Loetu põhjal järelduste tegemine. Oma mõtete, tundmuste, lugemismuljete sõnastamine. Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine.

Teose/loo kui terviku mõistmine

Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Sündmuste järjekord. Sündmuste põhjustagajärg-seosed. Minajutustaja kui loo edastaja. Tegelaeste probleemi leidmine ja sõnastamine. Teose sündmustiku ja tegelaste suhestamine (nt võrdlemine) enda ja ümbritsevaga. Tegelaeste muutumise, tegelastevaheliste suhete jälgimine, tegelaste iseloomustamine, käitumise põhjendamine. Tegelaesrühmad. Tegelaestevaheline konflikt, selle põhjused ja lahendamisteed. Looma- ja imemuinasjutu tüüptegelaesed.

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine

Epiteedi ja võrdluse äratundmine ja kasutamine.

Lihtsamate sümbolite seletamine.

Tegelaeskõne varjatud tähenduse mõistmine.

Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduse seletamine, selle võrdlev ja eristav seostamine tänapäeva elunähtustega.

Riimide leidmine ja loomine.

Luuletuse rütmi ja kõla tunnetamine. Luuleteksti tõlgendamine.

Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine.

Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine

Imemuinasjutu sisutunnused. Hiiu- ja vägilasmuistendi tunnused. Vanasõna ja kõnekäänu olemus. Ajaloolise jutustuse tunnused. Teose teema ja idee. Probleemi olemus. Tüüp tegelane. Tegelastevahelise konflikti olemus. Luuletuse vorm: salm ja riim. Päevik kui ilukirjandusliku teose vorm. Animafilmi olemus.

Esitamine

Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida?) Esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine; õige hingamine ja kehahoid. Luuleteksti esitamine peast. Lühikese proosateksti esitamine (dialoogi või monoloogina).

Omalooming

Kirjeldamine: sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine. Kirjelduse ülesehitus: üldmulje, detailid, hinnang. Eseme, olendi, inimese, tegevuskoha, looduse, tunnete kirjeldamine. Autori suhtumine kirjeldatavasse ja selle väljendamine.

Jutustamine. Jutustuse ülesehitus. Ajalis-põhjuslik järgnevus tekstis. Sidus lausestus. Otsekõne jutustuses. Minavormis jutustamine.

Teemamapp tänapäeva kultuurinähtuste või kultuurilooliste isikute kohta. Teemamapi vorm (mapp, karp, CD vms), sisu ja vormistamine.

Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid, nt imemuinasjutu, tõsielu- või fantaasiajutu, hiiu- või vägilasmuistendi, mälestusloo, kirjandusliku tegelase või looduskirjelduse, vanasõna(de) või kõnekäändude põhjal jutukese, ette antud riimide põhjal või iseseisvalt luuletuse, teose või kujuteldava tegelase päevikulehekülje, loo sündmustiku edasiarenduse, tegelastevahelise dialoogi, kirja mõnele teose tegelasele või tegelasarühmale, luuletuse põhjal samasisulise jutu või muud sellist.

Lõiming

Võõrkeeled- võõrapäraste nimede ja kohanimedega tutvumine, võõrhääldus ilukirjandustekstides.

Matemaatika- matemaatilised mõisted tekstides, mõõtühikud.

Loodusained- loodusteemaliste tekstide lugemine aitab kaasa loodusainete paremale omandamisele, loodusainetes omandatud mõisted aitavad mõista teksti, loovad kujutluspilte.

Sotsiaalsained- ajalooliste, ühiskonnatemaatiliste tekstide lugemine ja analüüs toetab ajaloosündmuste, ühiskonnas toimuvate protsesside ja erinevate inimsuhete mõistmist.

Kunstiained- teoste illustreerimine, erilaadsete ilukirjandusteoste seostamine muusikaga.

Läbivad teemad

„Väärtused ja kõlblus“ ning „Kultuuriline identiteet“ on ainevaldkonnale eriomased teemad, mida käsitletakse läbivalt ilukirjandust ning kultuuriteemalisi teabetekste lugedes ja analüüsides, nende üle arutledes ning nende põhjal kirjutades.

„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ eesmärgiseadega on kooskõlas kõik ainevaldkonnas taotleavad pädevused: õpipädevus, funktsionaalne lugemisoskus, suuline ja kirjalik väljendusoskus ning tekstiloomine. Arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi, suutlikkust oma arvamust kujundada ja väljendada ning probleeme lahendada. Õppetegevus võimaldab õpilasel märgata oma ainespetsiifilisi kalduvusi ning arendada loomevõimeid.

Läbivate teemade „Keskond ja jätkusuutlik areng“ ning „Tervis ja ohutus“ käsitus taotleb õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, keskkonnateadlikuks, vastutustundlikuks ning tervist ja turvalisust väärtustavaks inimeseks. Ainevaldkonna õppeainetes toetatakse neid arengusuundumusi teemakohaste

tekstide, sh meediatekstide valiku ja analüüsi ning neis tõstatatud probleemide üle arutlemisega suulises ja kirjalikus vormis.

Läbiva teema „**Teabekeskond**“ käsitlemine valdkonna õppeainetes hõlmab eri allikatest (sh internetist) teabe hankimist, selle kriitilist hindamist ja kasutamist õppeteemakohaste teadmiste laiendamiseks kui ka tekstiloomes.

Hindamine

Hindamine toimub vastavalt Kauksi Põhikooli hindamisjuhendile.

Kasutatav õppematerjal

„Eesti keele õpik 6. klassile. Kirjandus“ I osa

„Eesti keele õpik 6. klassile. Kirjandus“ II osa

„Kirjanduse töövihik“

7.klass

Õpitulemused

Lugemine

- on läbi lugenud vähemalt neli eakohast ja erižanrilist väärtkirjanduse hulka kuuluvat tervikteost (raamatut);
- loeb eakohast erižanrilist kirjanduslikku teksti ladusalt ja mõtestatult, väärtustab lugemist;
- tutvustab loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit;

Jutustamine

- jutustab kokkuvõtvalt loetud teosest, järgides teksti sisu ja kompositsiooni;

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

Teose/loo kui terviku mõistmist toetavad tegevused

- vastab teksti põhjal fakti- ja järeldamis- ja analüüsiküsimustele;
- kasutab esitatud väidete tõestamiseks tekstinäiteid ja tsitaate;
- kirjeldab teoses kujutatud tegevusaega ja -kohta, määratleb teose olulisemad sündmused;
- kirjeldab teksti põhjal tegelase välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib tegelaste omavahelisi suhteid, võrdleb tegelasi;
- arutleb kirjandusliku tervikteksi või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide üle;
- leiab teksti kesksed mõtted, sõnastab loetud teose teema ja peamõtte, kirjutab teksti põhjal kokkuvõtte;
- otsib teavet tundmatute sõnade kohta, teeb endale selgeks nende tähenduse;

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine

- tunneb ära ja kasutab enda loodud tekstides epiteete, metafoore, isikustamist, ja võrdlusi;
- selgitab õpitud vanasõnade, kõnekäändude ja mõistatuste kujundlikkust ja tähendust; mõtestab luuletuse tähenduse iseenda elamustele, kogemustele ja väärtustele tuginedes;

Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine

- eristab tekstinäidete põhjal rahvaluule lühivorme (kõnekäänd, vanasõna, mõistatus), rahvalaulu (regilaul ja riimiline rahvalaul) ja rahvajutu (muinasjutt, muistend) liike, nimetab nende tunnuseid;
- seletab oma sõnadega eepose ja jutustuse, valmi ja ballaadi ning komöödia olemust;

Esitamine

- esitab peast luule- või proosateksti, jälgides esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust;

Omalooming

- kirjutab tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega kirjeldava (tegelase iseloomustus või miljöö kirjeldus) või jutustava (muinasjutu või muistendi) teksti; kirjutab kirjandusteose põhjal arutluselementidega kirjandi, väljendades oma seisukohti alus-teksti näidete ja oma arvamuse abil ning jälgides teksti sisu arusaadavust, stiili sobivust, korrektsust vormistust ja õigekirja.

Õppesisu ja -tegevused

Lugemine

Lugemise iseseisev eesmärgistamine. Kiire ja aeglane lugemine, ülelibisev ja süvenenud lugemine. Eesmärgistatud ülelugemine. Oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine. Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine.

Huvipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine.

Loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide ja sõnumi tutvustamine klassikaaslastele.

Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele.

Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.

Jutustamine

Tekstilähedane jutustamine märksõnade toel.

Loo jutustamine: jutustamine teksti kompositsioonist lähtuvalt, jutustades tsitaatide kasutamine, kokkuvõtlik jutustamine faabula ja/või süžee järgi.

Teose lugemise ajal ja/või järel tekkinud kujutluspildist jutustamine.

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

Teose mõistmist toetavad tegevused

Küsimuste koostamine: fakti-, järeldamis-, analüüsi- ja fantaasiaküsimused. Küsimustele vastamine tsitaadiga või teksti toel oma sõnadega.

Teksti kavastamine: kavapunktid väitlausetega ja märksõnadena. Teksti kesksete mõtete leidmine. Teose teema ja peamõtte sõnastamine. Kokkuvõtte kirjutamine.

Arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal. Teose sõnumi mõistmine ja sõnastamine. Oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal. Illustratiivsete näidete leidmine tekstist: tsitaatide otsimine ja valimine. Loetu põhjal järelduste tegemine.

Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine.

Teose/loo kui terviku mõistmine

Tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline ja sotsiaalne aspekt. Tegelase suhe iseendaga, teiste tegelastega, ümbritseva maailmaga. Tegelas vahelise põhikonflikti leidmine ja sõnastamine. Tegelas tegevusmotiivide selgitamine. Tegelasrühmade konflikt ja konflikti gradatsioon.

Erinevate teoste peategelaste võrdlemine.

Kirjanduslik tegelane ja selle prototüüp. Kirjanduse tüüptegelasi.

Fantaasiakirjanduse ja naljandite tüüptegelasi.

Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Miljö kirjeldamine. Tegevuse pingestumine, kulminatsioon ja lahendus. Pöördeliste sündmuste leidmine.

Ajaloosündmuste ja kirjandusteoses kujutatu seostamine. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest.

Mõisted: idee (peamõte), konflikt, miljö, probleem, prototüüp, sündmustik, teema, tegelane, tegevusaeg, tegevuskoht, tsitaat, tüüptegelane

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine

Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduste seletamine.

Võrdlus ja metafoor kõnekäändudes. Mõistatuse kui sõnalise peitepildi äraarvamine ja loomine.

Epiteedi, võrdluse, metafoori, isikustamise ja korduse tundmine ja kasutamine. Sümbolite seletamine.

Allegooria mõistmine. Piltluule kui piltkujundi tõlgendamine.

Luuleteksti tõlgendamine. Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine.

Mõisted: allegooria, epiteet, isikustamine, metafoor, kordus, sümbol, võrdlus

Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine

Rahvaluule liigid ja alaliigid. Regilaul ja riimiline rahvalaul. Muinasjutu tunnused (kujund, sümbol, sõnum). Muinasjutu vormitunnused, kompositsioon ja rändmotiivid.

Koha- ja ajaloolise muistendi tunnused. Usundilise muistendi tunnused. Naljandi ja anekdoodi tunnused.

Puändi olemus. Kõnekäändu ja vanasõna olemus. Mõistatuse olemus.

Ilukirjanduse põhiliigid. Eepika, lüürika, draamatika tunnused. Eepose ja jutustuse tunnused.

Seiklusromaanide tunnused. Robinsonaadi ja utoopia tunnused.

Luule vorm: värss, stroof. Piltluule.

Valmi ja ballaadi tunnused. Motiivi olemus.

Komöödia tunnused. Draamatika mõisted: monoloog, dialoog, remark, repliik.

Mõisted: anekdoot, ballaad, dialoog, draama, draamatika, eepika, eepos, jutustus, komöödia, kõnekäänd, lüürika, monoloog, motiiv, muinasjutt, muistend, mõistatus, naljand, piltluule, regilaul, remark, repliik, riimiline rahvalaul, robinsonaad, seiklusromaan, stroof, utoopia, valm, vanasõna, värss

Esitamine

Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida?) Esituse ladusus, selgus ja tekstitäpsus; esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse valimine; korrektne kehahoid, hingamine ja diktsioon.

Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele, kasutades illustreerivaid katkendeid.

Luuleteksti esitamine peast. Lühikese proosateksti esitamine (dialoogi või monoloogina)

Omalooming

Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid: koha- või ajaloolise muistendi, valmi või allegoorilise loo, rahvalaulu, naljandi, mõistatuse, kõnekäändude põhjal naljaloo, seiklusjutu,

piltluuletuse, kirja ühelt tegelaselt teisele, tegelasele tegevusjuhendi, tekstis toimunud sündmuste eelloo, loo muudetud vaatepunktiga, puänteeritud loo, erinevate teoste peategelaste võrdluse, vaadatud filmi põhjal ühelauselise või pikema kokkuvõtte või soovitusena või muud sellist.

Omaloomingulised tööd (nt teemamapid) tänapäeva kultuurinähtuste ja kultuurilooliste isikute kohta.

Lõiming

Võõrkeeled- Välisautorite tegelaste nimede, kohanimede õigehääldusel on toeks võõrkeelte lugemis- ja hääldusaluse tundmine. Õpitavas võõrkeeles kirjutavate autorite teoste lugemine ja arutamine süvendab huvi õpitava keele maa, selle kultuuri ning kirjanduse originaalkeeles lugemise vastu.

Matemaatika- Kirjandustekstide mõistmisele aitavad kaasa mõõtühikute ja matemaatiliste mõistete tundmine. Kirjandustekstide analüüs arendab loogilist mõtlemist. Matemaatika õppetekstide ja tekstülesannete mõistmist soodustab kirjanduse tundides arendatav lugemisoskus.

Loodusained- Loodusainete tundides omandatud mõisted aitavad tekste mõista, luua kujutluspilte ja emotsioone. Looduskirjeldused ja loodusteemalised tekstid tervikuna aitavad kaasa keskkonnasõbraliku eluviisi arendamisele.

Sotsiaalsained- Ilukirjandustekstide analüüs toimub käsikäes konkreetse teksti ajaloolise tausta, ühiskondlike nähtuste ja inimsuhete tutvustamise ja analüüsiga. Ilukirjandus toetab maailmapildi kujunemist, ajaloosünduste ja arengu mõistmist ning ühiskonnaelus ja inimsuhetes orienteerumist. Sotsiaalsainete teadmised ajaloost, ühiskonna arengust ja toimimisest ning inimesest kirjandusteostes toetavad ühiskonnaelu probleemide ja inimsuhete mõistmist. Arutlusoskust ning info hankimise, tõlgendamise ja kasutamise oskusi arendatakse nii eesti keele kui ka sotsiaalsainete tundides.

Kunstiained- Kirjandusteose analüüs koos illustatsioonide vaatusega soodustab kunsti väljendusvahendite eripära mõistmist. Kirjandusteose käsitluse illustreerimine vastava ajastu muusikaga soodustab arusaamist muusika emotsionaalsest mõjust ning kunstilistest väljendusvahenditest. Kirjanduse ja muusikaõpetuse ühisosa on (rahva)laul, selle tekst ja esitamine.

Läbivad teemad

„**Väärtused ja kõlblus**” ning „**Kultuuriline identiteet**”- teemad on ainevaldkonna õppeainetele eriomased teemad, mida käsitletakse läbivalt ilukirjandust ning kultuuriteemalisi teabeteoste lugedes ja analüüsides, nende üle arutledes ning nende põhjal kirjutades.

„**Elukestev õpe ja karjääri planeerimine**”- teema eesmärgiseadega on kooskõlas kõik ainevaldkonnas taotletavad pädevused: õpipädevus, funktsionaalne lugemisoskus, suuline ja kirjalik väljendusoskus ning tekstiloomine. Arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi, suutlikkust oma arvamust kujundada ja väljendada ning probleeme lahendada. Õpetegevus võimaldab õpilasel märgata oma ainespetsiifilisi kalduvusi ning arendada loomevõimeid.

„**Keskkond ja jätkusuutlik areng**” ning „**Tervis ja ohutus**”- õpilase kujunemine sotsiaalselt aktiivseks, keskkonnateadlikuks, vastutustundlikuks ning tervist ja turvalisust väärtustavaks inimeseks. Ainevaldkonna õppeainetes toetatakse neid arengusuundumusi teemakohaste tekstide, sh meediatekstide valiku ja analüüsi ning neis tõstatatud probleemide üle arutlemisega suulises ja kirjalikus vormis.

„**Teabekeskond**” - eri allikatest (sh internetist) teabe hankimist, selle kriitilist hindamist ja kasutamist nii keeleteadmiste ning õppeteemakohaste teadmiste laiendamiseks kui ka tekstiloomes.

Hindamine

Hindamine toimub vastavalt Kauksi Põhikooli hindamisjuhendile

Kasutatav õppematerjal

„Kirjanduse õpik 7. klassile“

„Kirjanduse töövihik 7. klassile“ I osa

„Labürint I. Kirjanduse töövihik 7. klassile“ II osa

„Labürint I“

„Lugemiskontrolle põhikoolile“

8.klass

Õpitulemused

Lugemine

- On läbi lugenud vähemalt neli eakohast ja erižanrilist väärtkirjanduse hulka kuuluvat tervikteost (raamatut);
- loeb eakohast erižanrilist kirjanduslikku teksti ladusalt ja mõtestatult, väärtustab lugemist; tutvustab loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit ning võrdleb teost mõne teise teosega;

Jutustamine

jutustab kokkuvõtvalt loetud teosest, järgides teksti sisu ja kompositsiooni;

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

Teose/loo kui terviku mõistmist toetavad tegevused

- vastab teksti põhjal fakti-, järeldamis- ja analüüsiküsimustele;
- kasutab esitatud väidete tõestamiseks tekstinäiteid ja tsitaate;
- kirjeldab teoses kujutatud tegevusaega ja -kohta, määratleb teose olulisemad sündmused, arutleb põhjus-tagajärg-seoste üle;
- kirjeldab teksti põhjal tegelase välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib tegelaste omavahelisi suhteid, võrdleb ja hindab tegelasi, lähtudes humanistlikest ja demokraatlikest väärtustest;
- arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka oma elust;
- leiab teksti kesksed mõtted, sõnastab loetud teose teema, probleemi ja peamõtte, kirjutab teksti põhjal kokkuvõtte;
- otsib teavet tundmatute sõnade kohta, teeb endale selgeks nende tähenduse;

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine

- tunneb ära ja kasutab enda loodud tekstides epiteete, metafoore, isikustamist, võrdlusi ja algriimi;
- selgitab õpitud vanasõnade ja kõnekäändude kujundlikkust ja tähendust;
- mõtestab luuletuse tähenduse iseenda elamustele, kogemustele ja väärtustele tuginedes;

Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine

Seletab oma sõnadega eepika, lüürika ja draamatika, romaani, ja novelli, haiku ja vabavärsi ning tragöödia olemust;

Esitamine

- esitab peast luule- või draamateksti, jälgides esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust; koostab ja esitab kirjandusteost tutvustava ettekande;

Omalooming

- kirjutab tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega kirjeldava (tegelase iseloomustus või miljöö kirjeldus) või jutustava (muinasjutu või muistendi) teksti; kirjutab kirjandusteose põhjal arutluselementidega kirjandi, väljendades oma seisukohti alusteksti näidete ja oma arvamuse abil ning jälgides teksti sisu arusaadavust, stiili sobivust, korrektset vormistust ja õigekirja.

Õppesisu ja- tegevused

Lugemine

Erinevate lugemistehnikate valdamine. Oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine. Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine.

Huvipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine.

Loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide ja sõnumi tutvustamine klassikaaslastele, teose võrdlemine mõne teise teosega. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele.

Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.

Jutustamine

Loo jutustamine: jutustades tegevuse aja ja koha muutmine, uute tegelaste ja sündmuste ja/või erinevat liiki lõppude lisamine,

eri vaatepunktist jutustamine, jutustades tsitaatide kasutamine, kokkuvõtlik jutustamine faabula ja/või süžee järgi.

Teose lugemise ajal ja/või järel tekkinud kujutluspildist jutustamine.

Teose teema ja peamõtte sõnastamine. Kokkuvõtte kirjutamine

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

Teose mõistmist toetavad tegevused

Küsimuste koostamine: fakti-, järeldamis-, analüüsi- ja hindamisküsimused. Küsimustele vastamine tsitaadiga, teksti toel oma sõnadega või oma arvamusega, toetumata tekstile.

Teksti kesksete mõtete leidmine.

Arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal. Autori hoiaku ja teose sõnumi mõistmine ja sõnastamine. Oma arvamuse sõnastamine, põhjendamine ja kaitsmine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal. Illustratiivsete näidete leidmine tekstist: tsitaatide otsimine ja valimine, tähenduse kommenteerimine ja valiku põhjendamine. Probleemi olemuse-põhjuse-tagajärje-lahenduse seoste üle arutlemine. Loetu põhjal järelduste tegemine.

Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine.

Teose/loo kui terviku mõistmine

Tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline ja sotsiaalne aspekt. Muutuv ja muutumatu tegelane. Teose käigus tegelasega toimunud muutuste leidmine. Tegelase suhe iseendaga, teiste tegelastega,

ümbritseva maailmaga. Tegelase sisekonflikti äratundmine.

Tegelastevahelise põhikonflikti leidmine ja sõnastamine, suhete analüüs. Tegelaste tegevusmotiivide selgitamine, käitumise põhjuste analüüsimine. Tegelasrühmadevaheline konflikt ja konflikti gradatsioon.

Erinevate teoste peategelaste võrdlemine.

Kirjanduse tüüptegelasi.

Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Miljö kirjeldamine. Tegevuse pingestumine, kulminatsioon ja lahendus. Pöördeliste sündmuste leidmine.

Sündmuste põhjus-tagajärg-seoste leidmine.

Ajaloosündmuste ja kirjandusteoses kujutatu seostamine. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest.

Tekstist filmilike episoodide leidmine. Filmi ja kirjandusteose võrdlemine.

Mõisted: idee (peamõte), kompositsioon, konflikt, miljö, probleem, sündmustik, teema, tegelane, tegevusaeg, tegevuskoht, tsitaat, tüüptegelane

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine

Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduste seletamine. Võrdlus ja metafoor kõnekäändudes.

Mõttekorduste leidmine regilaulust. Rahvalaulu elementide leidmine autoriluulest.

Epiteedi, võrdluse, metafoori, isikustamise, korduse, retoorilise küsimuse ja hüüatuse tundmine ja kasutamine. Sümbolite seletamine. Sõna-, karakteri- ja situatsioonikoomika leidmine.

Luuleteksti tõlgendamine. Teose stiililise eripära kirjeldamine. Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine.

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine

Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduste seletamine. Võrdlus ja metafoor kõnekäändudes.

Mõttekorduste leidmine regilaulust. Rahvalaulu elementide leidmine autoriluulest.

Epiteedi, võrdluse, metafoori, isikustamise, korduse, retoorilise küsimuse ja hüüatuse tundmine ja kasutamine. Sümbolite seletamine. Sõna-, karakteri- ja situatsioonikoomika leidmine.

Luuleteksti tõlgendamine. Teose stiililise eripära kirjeldamine. Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine.

Mõisted: epiteet, isikustamine, koomika, metafoor, kordus, piltluule, retooriline hüüatus, retooriline küsimus, stiil, sümbol, võrdlus, detektiivromaan, dialoog, draamatika, dramatiseering, eepika, eepos, ekraniseering, haiku, intriig, jutustus, kompositsioon, kulminatsioon, lavastus, lüürika, monoloog, motiiv, müüt, novell, poploor, puänt, reisikiri, remark, repliik, romaan, sonett, stroof, stseen, tragöödia, ulmeromaan, vabavärss.

Esitamine

Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida?).

Esituse ladusus, selgus ja tekstitäpsus; esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse valimine; korrektne kehahoid, hingamine ja diktsioon. Silmside hoidmine kuulaja-vaatajaga. Miimika ja žestikulatsiooni jälgimine.

Luuleteksti esitamine peast.

Draamateksti esitamine ositi. Instseneeringu esitamine.

Kirjandusteost tutvustava ettekande koostamine ja esitamine.

Omalooming

Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid: ulme- või detektiivjutu, haiku või

vabavärsilise luuletuse, näidendi, proosa- või luuleteksti dramatiseeringu, tegelase monoloogi, tegelase eluloo, tegelase seletuskirja, muudetud žanris teksti (nt luuletuse põhjal kuulutuse, uudisest jutustuse), lisatud repliikidega teksti, mina-vormis loo, detailide abil laiendatud loo, võrdluste- ja metafooriderikka teksti, loo ühest ja samast sündmusest traagilises ja koomilises võtmes, kirja teose autorile, teostest valitud ja kommenteeritud tsitaatide kogumiku, tsitaadi (moto) alusel kirjandi, või muud sellist.

Lõiming

Võõrkeeled- Välisautorite tegelaste nimede, kohanimede õigehääldusel on toeks võõrkeelte lugemis- ja hääldusaluse tundmine. Õpitavas võõrkeeles kirjutavate autorite teoste lugemine ja arutamine süvendab huvi õpitava keele maa, selle kultuuri ning kirjanduse originaalkeeles lugemise vastu.

Matemaatika- Kirjandustekstide mõistmisele aitavad kaasa mõõtühikute ja matemaatiliste mõistete tundmine. Kirjandustekstide analüüs arendab loogilist mõtlemist. Matemaatika õppetekstide ja tekstülesannete mõistmist soodustab kirjanduse tundides arendatav lugemisoskus.

Loodusained- Loodusainete tundides omandatud mõisted aitavad tekste mõista, luua kujutluspilte ja emotsioone. Looduskirjeldused ja loodusteemalised tekstid tervikuna aitavad kaasa keskkonnasõbraliku eluviisi arendamisele.

Sotsiaalsained- Ilukirjandustekstide analüüs toimub käsikäes konkreetse teksti ajaloolise tausta, ühiskondlike nähtuste ja inimsuhete tutvustamise ja analüüsiga. Ilukirjandus toetab maailmapildi kujunemist, ajaloosünduste ja arengu mõistmist ning ühiskonnaelus ja inimsuhetes orienteerumist. Sotsiaalsainete teadmised ajaloost, ühiskonna arengust ja toimimisest ning inimesest kirjandusteostes toetavad ühiskonnaelu probleemide ja inimsuhete mõistmist. Arutlusoskust ning info hankimise, tõlgendamise ja kasutamise oskusi arendatakse nii eesti keele kui ka sotsiaalsainete tundides.

Kunstiained- Kirjandusteose analüüs koos illustratsioonide vaatlusega soodustab kunsti väljendusvahendite eripära mõistmist. Kirjandusteose käsitluse illustreerimine vastava ajastu muusikaga soodustab arusaamist muusika emotsionaalsest mõjust ning kunstilistest väljendusvahenditest. Kirjanduse ja muusikaõpetuse ühisosa on (rahva)laul, selle tekst ja esitamine.

Läbivad teemad

„**Väärtused ja kõlblus**” ning „**Kultuuriline identiteet**”- teemad on ainevaldkonna õppeainetele eriomased teemad, mida käsitletakse läbivalt ilukirjandust ning kultuuriteemalisi teabetekste lugedes ja analüüsides, nende üle arutledes ning nende põhjal kirjutades.

„**Elukestev õpe ja karjääri planeerimine**”- teema eesmärgiseadega on kooskõlas kõik ainevaldkonnas taotletavad pädevused: õpipädevus, funktsionaalne lugemisoskus, suuline ja kirjalik väljendusoskus ning tekstiloome. Arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi, suutlikkust oma arvamust kujundada ja väljendada ning probleeme lahendada. Õpetegevus võimaldab õpilasel märgata oma ainespetsiifilisi kalduvusi ning arendada loomevõimeid.

„**Keskkond ja jätkusuutlik areng**” ning „**Tervis ja ohutus**”- õpilase kujunemine sotsiaalselt aktiivseks, keskkonnateadlikuks, vastutustundlikuks ning tervist ja

turvalisust väärtustavaks inimeseks. Ainevaldkonna õppeainetes toetatakse neid

arengusuundumusi teemakohaste tekstide, sh meediatekstide valiku ja analüüsi ning neis tõstatatud probleemide üle arutlemisega suulises ja kirjalikus vormis.

„**Teabekeskond**” - eri allikatest (sh internetist) teabe hankimist, selle kriitilist hindamist ja kasutamist nii keeleteadmiste ning õpeteemakohaste teadmiste laiendamiseks kui ka tekstiloomes.

Hindamine

Hindamine vastavalt Kauksi Põhikooli hindamisjuhendile

Kasutatav õppematerjal

„Kirjanduse õpik 8. klassile“

„Kirjanduse töövihik 8. klassile“

K. Kalamees „Labürint II. Kirjanduse töövihik 8. klassile“

CD „Labürint II“

„Kirjandusõpetus põhikoolis II“

9.klass

Õpitulemused

Lugemine

- On läbi lugenud vähemalt neli eakohast ja erižanrilist väärtkirjanduse hulka kuuluvat tervikteost (raamatut);
- loeb eakohast erižanrilist kirjanduslikku teksti ladusalt ja mõtestatult, väärtustab lugemist; tutvustab loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit ning võrdleb teost mõne teise teosega;

Jutustamine

- jutustab kokkuvõtvalt loetud teosest, järgides teksti sisu ja kompositsiooni;

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

Teose/loo kui terviku mõistmist toetavad tegevused

- vastab teksti põhjal fakti-, järeldamis- ja analüüsiküsimustele;
- kasutab esitatud väidete tõestamiseks tekstinäiteid ja tsitaate;
- kirjeldab teoses kujutatud tegevusaega ja -kohta, määratleb teose olulisemad sündmused, arutleb põhjus-tagajärg-seoste üle;
- kirjeldab teksti põhjal tegelase välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib tegelaste omavahelisi suhteid, võrdleb ja hindab tegelasi, lähtudes humanistlikest ja demokraatlikest väärtustest;
- arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka oma elust;
- leiab teksti kesksed mõtted, sõnastab loetud teose teema, probleemi ja peamõtte;
- otsib teavet tundmatute sõnade kohta, teeb endale selgeks nende tähenduse;

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine

- tunneb ära ja kasutab enda loodud tekstides epiteete, metafoore, isikustamist, võrdlusi ja algriimi;
- mõtestab luuletuse tähenduse iseenda elamustele, kogemustele ja väärtustele tuginedes;

Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine

Seletab oma sõnadega eepika, lüürika, draamatika, eepose, romaani, jutustuse, novelli, ballaadi, haiku, vabavärsi, soneti, komöödia ja tragöödia olemust;

Esitamine:

- koostab ja esitab teost tutvustava ettekande;

Omalooming

- kirjutab tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega kirjeldava (tegelase iseloomustus või miljöo kirjeldus) või jutustava (muinasjutu või muistendi) teksti;

kirjutab kirjandusteose põhjal arutluselementidega kirjandi, väljendades oma seisukohti alusteksti näidete ja oma arvamuse abil ning jälgides teksti sisu arusaadavust, stiili sobivust, korrektset vormistust ja õigekirja. elementidega kirjandi, väljendades oma seisukohti alusteksti näidete ja oma arvamuse abil ning jälgides teksti sisu arusaadavust, stiili sobivust, korrektset vormistust ja õigekirja.

Õppesisu ja –tegevused

Lugemine

Erinevate lugemistehnikate valdamine. Oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine.

Huvipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine.

Loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide ja sõnumi tutvustamine klassikaaslastele, teose võrdlemine mõne teise teosega. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele.

Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.

Jutustamine

Loo jutustamine: jutustamine teksti kompositsioonist lähtuvalt, jutustades tegevuse aja ja koha muutmine,

uute tegelaste ja sündmuste ja/või erinevat liiki lõppude lisamine,

eri vaatepunktist jutustamine,

jutustades tsitaatide kasutamine,

kokkuvõtlik jutustamine faabula ja/või süžee järgi.

Tutvumine elektroonilise meedia (raadio, televisioon, internet) erinevate jutustamisviisidega.

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

Teose mõistmist toetavad tegevused

Küsimuste koostamine: fakti-, järeldamis-, analüüsi- ja hindamisküsimused. Küsimustele vastamine tsitaadiga, teksti toel oma sõnadega või oma arvamusega, toetumata tekstile.

Teksti kesksete mõtete leidmine. Teose teema ja peamõtte sõnastamine. Konspekti koostamine.

Arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal. Autori hoiaku ja teose sõnumi mõistmine ja sõnastamine. Oma arvamuse sõnastamine, põhjendamine ja kaitsmine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal. Illustratiivsete näidete leidmine tekstist: tsitaatide otsimine ja valimine, tähenduse kommenteerimine ja valiku põhjendamine. Probleemi olemuse-põhjuse-tagajärje-lahenduse seoste üle arutlemine. Loetu põhjal järelduste tegemine.

Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine.

Teose/loo kui terviku mõistmine

Tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline ja sotsiaalne aspekt. Muutuv ja muutumatu tegelane.

Teose käigus tegelasega toimunud muutuste leidmine. Lihtne ja keeruline tegelane. Tegelase suhe iseendaga, teiste tegelastega, ümbritseva maailmaga. Tegelase sisekonflikti äratundmine.

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

Teose mõistmist toetavad tegevused

Küsimuste koostamine: fakti-, järeldamis-, analüüsi- ja hindamisküsimused. Küsimustele vastamine tsitaadiga, teksti toel oma sõnadega või oma arvamusega, toetumata tekstile.

Teksti kesksete mõtete leidmine. Teose teema ja peamõtte sõnastamine. Konspekti koostamine.

Arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal. Autori hoiaku ja teose sõnumi mõistmine ja sõnastamine. Oma arvamuse sõnastamine, põhjendamine ja kaitsmine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal. Illustratiivsete näidete leidmine tekstist: tsitaatide otsimine ja valimine, tähenduse kommenteerimine ja valiku põhjendamine. Probleemi olemuse-põhjuse-tagajärje-lahenduse seoste üle arutlemine. Loetu põhjal järelduste tegemine.

Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine.

Teose/loo kui terviku mõistmine

Tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline ja sotsiaalne aspekt. Muutuv ja muutumatu tegelane. Teose käigus tegelasega toimunud muutuste leidmine. Lihtne ja keeruline tegelane. Tegelase suhe iseendaga, teiste tegelastega, ümbritseva maailmaga. Tegelase sisekonflikti äratundmine. Tegelasvahelise põhikonflikti leidmine ja sõnastamine, suhete analüüs. Tegelasete tegevusmotiivide selgitamine, käitumise põhjuste analüüsimine. Tegelasrühmadevaheline konflikt ja konflikti gradatsioon. Erinevate teoste peategelaste võrdlemine.

Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Miljö kirjeldamine. Tegevuse pingestumine, kulminatsioon ja lahendus. Pöördeliste sündmuste leidmine. Teose rütm: ellipsi täitmine. Sündmuste põhjus-tagajärg-seoste leidmine.

Ajaloosündmuste ja kirjandusteoses kujutatute seostamine. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest. Eesti aja- ja kultuuriloo seostamine. Teksti aja- või kultuuriloolise tähenduse uurimine.

Mõisted: idee (peamõte), kompositsioon, konflikt, miljö, probleem, sündmustik, teema, tegelane, tegevusaeg, tegevuskoht, tsitaat, tüüptegelane

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine

Epiteedi, võrdluse, metafoori, isikustamise, korduse, retoorilise küsimuse ja hüüatuse, ellipsi ja inversiooni tundmine ja kasutamine.

Sümbolite seletamine. Allegooria ja allteksti mõistmine.

Sõna-, karakteri- ja situatsioonikoomika leidmine.

Luuleteksti tõlgendamine.

Autori keelekasutuse omapära leidmine. Teose stiililise eripära kirjeldamine.

Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine.

Mõisted: allegooria, alltekst, ellips, epiteet, inversioon, isikustamine, koomika, metafoor, kordus, retooriline hüüatus, retooriline küsimus, stiil, sümbol, võrdlus

Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine

Ilukirjanduse põhiliigid. Eepika, lüürika, dramaatika tunnused. Eepose, romaani (erinevad liigid), jutustuse, novelli, miniatuuri tunnused.

Luule vorm: värss, stroof, erinevad riimiskeemid. Oodi, ballaadi, soneti, haiku ja vabavärsilise luule tunnused.

Komöödia, tragöödia ja draama tunnused.

Arvustuse olemus.

Mõisted: arvustus, draama, dramaatika, eepika, epos, haiku, jutustus, lüürika, novell, riimiskeem, romaan, sonett, stroof, tragöödia, vabavärss

Esitamine

Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida?).

Esituse ladusus, selgus ja tekstitäpsus; esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse valimine; korrektne kehahoid, hingamine ja diktsioon. Silmside hoidmine kuulaja-vaatajaga. Miimika ja žestikulatsiooni jälgimine.

Teost tutvustava ettekande koostamine ja esitamine.

Omalooming

Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid: regilaulu, kujundirikka luuletuse või miniatuuri, tegelase iseloomustuse või CV, tegelaste juhtlauseid, teise ajastusse paigutatud tegevustikuga loo, miljö kirjelduse, kirjandusteose probleemidest lähtuva arutluse, alustekstile sisulise vastandteksti, teatrietenduse, filmi või kirjandusteose arvustuse vms.

Omaloomingulised tööd (nt lühiuurimused) tänapäeva kultuurinähtuste ja kultuurilooliste isikute kohta.

Lõiming

Võõrkeeled- Välisautorite tegelaste nimede, kohanimedega õigehääldusel on toeks võõrkeelte lugemis- ja hääldusaluse tundmine. Õpitavas võõrkeeles kirjutavate autorite teoste lugemine ja arutamine süvendab huvi õpitava keele maa, selle kultuuri ning kirjanduse originaalkeeles lugemise vastu.

Matemaatika- Kirjandustekstide mõistmisele aitavad kaasa mõõtühikute ja matemaatiliste mõistete tundmine. Kirjandustekstide analüüs arendab loogilist mõtlemist. Matemaatika õppetekstide ja tekstülesannete mõistmist soodustab kirjanduse tundides arendatav lugemisoskus.

Loodusained- Loodusainete tundides omandatud mõisted aitavad tekste mõista, luua kujutluspilte ja emotsioone. Looduskirjeldused ja loodusteemalised tekstid tervikuna aitavad kaasa keskkonnasõbraliku eluviisi arendamisele.

Sotsiaalsained- Ilukirjandustekstide analüüs toimub käsikäes konkreetse teksti ajaloolise tausta, ühiskondlike nähtuste ja inimsuhete tutvustamise ja analüüsiga. Ilukirjandus toetab maailmapildi kujunemist, ajaloosünduste ja arengu mõistmist ning ühiskonnaelus ja inimsuhetes orienteerumist. Sotsiaalsainete teadmised ajaloost, ühiskonna arengust ja toimimisest ning inimesest kirjandusteostes toetavad ühiskonnaelu probleemide ja inimsuhete mõistmist. Arutlusoskust ning info hankimise, tõlgendamise ja kasutamise oskusi arendatakse nii eesti keele kui ka sotsiaalsainete tundides.

Kunstiained- Kirjandusteose analüüs koos illustratsioonide vaatlusega soodustab kunsti väljendusvahendite eripära mõistmist. Kirjandusteose käsitluse illustreerimine vastava ajastu muusikaga soodustab arusaamist muusika emotsionaalsest mõjust ning kunstilistest väljendusvahenditest. Kirjanduse ja muusikaõpetuse ühisosa on (rahva)laul, selle tekst ja esitamine.

Läbivad teemad

„**Väärtused ja kõlblus**” ning „**Kultuuriline identiteet**”- teemad on ainevaldkonna õppeainetele eriomased teemad, mida käsitletakse läbivalt ilukirjandust ning kultuuriteemalisi teabetekste lugedes ja analüüsid, nende üle arutledes ning nende põhjal kirjutades.

„**Elukestev õpe ja karjääri planeerimine**”- teema eesmärgiseadega on kooskõlas kõik ainevaldkonnas taotletavad pädevused: õpipädevus, funktsionaalne lugemisoskus, suuline ja kirjalik väljendusoskus ning tekstiloome. Arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi, suutlikkust oma arvamust kujundada ja väljendada ning probleeme lahendada. Õppetegevus võimaldab õpilasel märgata oma ainespetsiifilisi kalduvusi ning arendada loomevõimeid.

„**Keskkond ja jätkusuutlik areng**” ning „**Tervis ja ohutus**”- õpilase kujunemine sotsiaalselt aktiivseks, keskkonnateadlikuks, vastutustundlikuks ning tervist ja

turvalisust väärtustavaks inimeseks. Ainevaldkonna õppeainetes toetatakse neid

arengusuundumusi teemakohaste tekstide, sh meediatekstide valiku ja analüüsi ning neis tõstatatud probleemide üle arutlemisega suulises ja kirjalikus vormis.

„**Teabekeskkond**” - eri allikatest (sh internetist) teabe hankimist, selle kriitilist hindamist ja kasutamist nii keeleteadmiste ning õppeteemakohaste teadmiste laiendamiseks kui ka tekstiloomes.

Hindamine

Hindamine vastavalt Kauksi Põhikooli hindamisjuhendile

Kasutatav õppekirjandus

P. Ratassepp, K. Rannaste, K. M. Sinijärv „Labürint III. Kirjanduse õpik 9. klassile“

K. Kalamees „Labürint III. Kirjanduse töövihik 9. klassile“ I osa

K. Kalamees „Labürint I. Kirjanduse töövihik 9. klassile“ II osa

CD „Labürint III“

K. Kask „Lugemiskontrolle põhikoolile“

A. Oidsalu „Kirjandusõpetus põhikoolis“